



**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

Boendeservice 4

Ref



Projektstudien

SOU 1971:26



Statens offentliga utredningar

1971: 26

Inrikesdepartementet

Boendeservice 4

Projektstudien

— en redovisning av aktuella serviceanläggningar

Studie utgiven av Servicekommittén

Stockholm 1971

1971
1971



Boendesservice A

Projektstudien

— en teknisk undersökning av

Till Statsrådet och chefen för Inrikesdepartementet

Genom beslut den 14 april 1967 bemyndigade Kungl. Maj:t statsrådet och chefen för inrikesdepartementet att tillkalla en kommitté med uppdrag att behandla vissa frågor angående service i bostadsområden. Kommittén utgav i augusti 1968 en informationsskrift med titeln Boendeservice 1 (SOU 1968: 38) med syfte att öka intresset för servicefrågorna genom att ge information för dimensionering och lokalisering av serviceanläggningar i tätorter. Den 2 november 1970 utgav kommittén ett delbetänkande med titeln Boendeservice 2, mål, finansiering av lokaler, utvecklingsprojekt (SOU 1970: 68).

Under 1968 påbörjade kommittén utredningsarbete i form av fyra specialstudier, avsedda att ge bättre underlag för förslag än redan tillgängliga data utgör. Studierna presenteras under följande titlar:

Boendeservice 3: *kommunstudien* – en enkät om kommunernas serviceförsörjning och serviceplanering.

Boendeservice 4: *projektstudien* – en redovisning av aktuella serviceanläggningar.

Boendeservice 5: *totalkostnadsstudien* – en diskussion av ekonomiska konsekvenser av några former av boendeservice.

Boendeservice 6: *strukturstudien* – tio uppsatser om samhällsförändringar som påverkar boendeservice.

I denna volym presenteras *projektstudien* – en redovisning av aktuella serviceanläggningar.

Motivet för servicekommitténs projektstudie var att genom en enhetlig presentation av några aktuella fall belysa planeringsprocessen vid integrerade serviceanläggningar eller att visa några särskilt intressanta anläggningars utformning och att därmed medverka till att sprida information om planeringsmetoder och projektutformning. Studien utgör ett antal case-studies utan anspråk på fullständighet. Kommittén redovisar projekt som kommit till dess kännedom via det kontaktnät till kommuner, byggherrar och planerare som skapats under kommittéarbetet. Kommittén har inte ansett det genomförbart att systematiskt uppsöka alla projekt inom berörda områden, främst på grund av svårigheten att skapa en överblick över planeringsläget för enskilda projekt.

Projektstudien har planerats och genomförts inom kommitténs sekretariat av bitr. sekr. Tomas Lindencrona. Det redovisade materialet har huvudsakligen lämnats av byggherrar och projektörer.

Stockholm i april 1971

Camilla Odhnoff

Sven Thiberg

Innehåll

1. Bakgrund till studien	7	<i>Servicehus m. m.</i>	
1.1 Servicekommitténs direktiv	7	Servicehus i Papegojlyckan i Lund	50
1.2 Boendeservice 1	7	Servicehus i Sollentuna centrum	54
1.3 Fyra studier	7	Serviceanläggning i kvarteret Fält- översten i Stockholm	59
2. Studiens syfte och uppläggning	8	Handikappcentrum i Hov Västrest- gård i Växjö	64
2.1 Syfte	8	<i>Sanering eller komplettering av äldre bebyggelse</i>	
2.2 Uppläggning och urval	8	Medborgarhus i Gamlestaden i Göteborg	70
2.3 Materialinsamling	9	Kvarteret Östergård i Malmö	74
2.4 Redovisade projekt	9	<i>Speciella serviceanläggningar</i>	
3. Resultat	14	Servicecentrum i Horndal	78
3.1 Allmänt	14	Lindängeskolan i Malmö	81
3.2 Probleminventering	14	Porthälla i Partille	83
3.3 Organisatorisk aspekt	15	Judiska centret i Stockholm	86
3.4 Teknisk aspekt	15	Gemenskapscentrum i Umeå	89
3.5 Ekonomisk aspekt	16	»Samlan»-projektet	92
3.6 Servicekommitténs kommunenkät	16		
3.7 Slutord	17		
4. Projektredovisningar	18	5. Summary	95
<i>Serviceanläggningar i bostadsområden</i>			
Servicecentrum i Lövgärdet i Göte- borg	18		
Servicecentrum i Norrliden i Kal- mar	23		
Bostadsområdet Hertsön i Luleå	27		
Serviceenheter på Järvafältet i Sol- lentuna	30		
Servicecentrum i Brickebacken i Örebro	35		
Servicecentrum i Brandbergen i Österhaninge	39		
Servicecentrum i Körvfältet i Öster- sund	43		
Svenska Riksbyggens »kvartershus»	47		

1. Bakgrund till studien	1
1.1 Servicекommissionens delvis	1
1.2 Boendetservice i	1
1.3 Frys studier	1
2. Studiens syfte och uppbyggnad	2
2.1 Syfte	2
2.2 Uppbyggnad och över	2
2.3 Materianlagning	2
2.4 Redovisande projekt	2
3. Resultat	3
3.1 Allmän	3
3.2 Problemställning	3
3.3 Organisations aspekt	3
3.4 Teknisk aspekt	3
3.5 Ekonomisk aspekt	3
3.6 Servicекommissionens kommission	3
3.7 Slutsat	3
4. Projektredovisningar	4
4.1 Servicекommissionens kommission	4
4.2 Servicекommissionens kommission	4
4.3 Servicекommissionens kommission	4
4.4 Servicекommissionens kommission	4
4.5 Servicекommissionens kommission	4
4.6 Servicекommissionens kommission	4
4.7 Servicекommissionens kommission	4
4.8 Servicекommissionens kommission	4
4.9 Servicекommissionens kommission	4
4.10 Servicекommissionens kommission	4
4.11 Servicекommissionens kommission	4
4.12 Servicекommissionens kommission	4
4.13 Servicекommissionens kommission	4
4.14 Servicекommissionens kommission	4
4.15 Servicекommissionens kommission	4
4.16 Servicекommissionens kommission	4
4.17 Servicекommissionens kommission	4
4.18 Servicекommissionens kommission	4
4.19 Servicекommissionens kommission	4
4.20 Servicекommissionens kommission	4
4.21 Servicекommissionens kommission	4
4.22 Servicекommissionens kommission	4
4.23 Servicекommissionens kommission	4
4.24 Servicекommissionens kommission	4
4.25 Servicекommissionens kommission	4
4.26 Servicекommissionens kommission	4
4.27 Servicекommissionens kommission	4
4.28 Servicекommissionens kommission	4
4.29 Servicекommissionens kommission	4
4.30 Servicекommissionens kommission	4
4.31 Servicекommissionens kommission	4
4.32 Servicекommissionens kommission	4
4.33 Servicекommissionens kommission	4
4.34 Servicекommissionens kommission	4
4.35 Servicекommissionens kommission	4
4.36 Servicекommissionens kommission	4
4.37 Servicекommissionens kommission	4
4.38 Servicекommissionens kommission	4
4.39 Servicекommissionens kommission	4
4.40 Servicекommissionens kommission	4
4.41 Servicекommissionens kommission	4
4.42 Servicекommissionens kommission	4
4.43 Servicекommissionens kommission	4
4.44 Servicекommissionens kommission	4
4.45 Servicекommissionens kommission	4
4.46 Servicекommissionens kommission	4
4.47 Servicекommissionens kommission	4
4.48 Servicекommissionens kommission	4
4.49 Servicекommissionens kommission	4
4.50 Servicекommissionens kommission	4
4.51 Servicекommissionens kommission	4
4.52 Servicекommissionens kommission	4
4.53 Servicекommissionens kommission	4
4.54 Servicекommissionens kommission	4
4.55 Servicекommissionens kommission	4
4.56 Servicекommissionens kommission	4
4.57 Servicекommissionens kommission	4
4.58 Servicекommissionens kommission	4
4.59 Servicекommissionens kommission	4
4.60 Servicекommissionens kommission	4
4.61 Servicекommissionens kommission	4
4.62 Servicекommissionens kommission	4
4.63 Servicекommissionens kommission	4
4.64 Servicекommissionens kommission	4
4.65 Servicекommissionens kommission	4
4.66 Servicекommissionens kommission	4
4.67 Servicекommissionens kommission	4
4.68 Servicекommissionens kommission	4
4.69 Servicекommissionens kommission	4
4.70 Servicекommissionens kommission	4
4.71 Servicекommissionens kommission	4
4.72 Servicекommissionens kommission	4
4.73 Servicекommissionens kommission	4
4.74 Servicекommissionens kommission	4
4.75 Servicекommissionens kommission	4
4.76 Servicекommissionens kommission	4
4.77 Servicекommissionens kommission	4
4.78 Servicекommissionens kommission	4
4.79 Servicекommissionens kommission	4
4.80 Servicекommissionens kommission	4
4.81 Servicекommissionens kommission	4
4.82 Servicекommissionens kommission	4
4.83 Servicекommissionens kommission	4
4.84 Servicекommissionens kommission	4
4.85 Servicекommissionens kommission	4
4.86 Servicекommissionens kommission	4
4.87 Servicекommissionens kommission	4
4.88 Servicекommissionens kommission	4
4.89 Servicекommissionens kommission	4
4.90 Servicекommissionens kommission	4
4.91 Servicекommissionens kommission	4
4.92 Servicекommissionens kommission	4
4.93 Servicекommissionens kommission	4
4.94 Servicекommissionens kommission	4
4.95 Servicекommissionens kommission	4
4.96 Servicекommissionens kommission	4
4.97 Servicекommissionens kommission	4
4.98 Servicекommissionens kommission	4
4.99 Servicекommissionens kommission	4
4.100 Servicекommissionens kommission	4

1.1 Direktiven

Servicekommittén tillsattes efter beslut i konselj den 14 april 1967. I utredningsdirektiven sägs att kommittén bör få till uppgift att »... hålla kontakt med pågående undersökningar, sammanställa utredningsresultat och praktiska erfarenheter beträffande service i bostadsområden samt vid behov ta initiativ till kompletterande utredningar.

Kommittén bör vidare genom kontakt med kommuner och bostadsföretag söka få del av sådana erfarenheter av nu bedriven verksamhet beträffande bostadsområdets service som kan ligga till grund för att bedöma behovet av framtida åtgärder.»

Kommittén har med stöd av dessa direktiv studerat en rad olika planerade eller existerande projekt runt om i landet vilka är av intresse ur servicesynpunkt.

1.2 Boendeservice 1

Servicekommittén gav i augusti 1968 ut sitt första betänkande Boendeservice 1 (SOU 1968: 38). Betänkandet utgör en beskrivning av förhållanden som rörde servicefrågan vid den tidpunkten. I Boendeservice 1 redovisas ett 30-tal bostadsanläggningar, bostadsområden samt enskilda och integrerade servicefunktioner. Avsikten med denna redovisning var att redovisa de möjligheter till lösningar som då förelåg samt att »inspirera till nytänkande och nya initiativ».

1.3 Fyra studier

För att få underlag till sitt arbete och till sina förslag initierade kommittén hösten 1968 fyra studier. En av dessa kallas »projektstudien». Resultatet av denna studie föreligger nu och har kunnat användas som underlag för vissa av de förslag som kommittén presenterat i sitt i november 1970 avlämnade betänkande (Boendeservice 2, SOU 1970: 68).

Betänkandet behandlar främst boendeserviceens mål. Mot den allmänna bakgrund som målsättningsavsnittet ger för kommitténs arbete som helhet, behandlar kommittén därvid även två delfrågor, finansiering av servicelokaler samt statliga åtgärder för främjande av utvecklingsprojekt inom serviceområdet.

Vissa av de förslag som kommittén presenterar i Boendeservice 2 har bl. a. varit föranledda av resultaten från projektstudien. Resultaten kommer även att utnyttjas i kommitténs fortsatta arbete speciellt i samband med behandling av de organisatoriska frågorna och frågor rörande fysisk planering.

2.1 Syfte

Syftet med projektstudien kan anges i tre huvudpunkter:

Studera planeringsprocessen

Planeringen av ett bostadsområde eller en serviceanläggning är en komplicerad process. Planeringen bygger på tidigare, överordnade planer av olika slag och en stor mängd statliga och kommunala organ, byggherrar, konsumenter och andra intressenter blir inblandade. Att åstadkomma en utbyggnad av boendeservice består till stor del i att samordna de resurser som står till buds vid planerings- och utbyggnadstillfället.

Vissa anläggningar planeras numera med långt gående integration mellan olika verksamheter och lokalgrupper. Sådan integration kan kräva förändrade planerings- och beslutsprocesser. Dessa frågor har studerats speciellt i vissa av de redovisade projekten.

Studera speciella anläggningar

Ett annat syfte har varit att studera planerade eller existerande anläggningar som ur servicesynpunkt visar speciellt intressanta lösningar. Därvid är den färdiga anläggningens utformning av större intresse än dess tillkomstprocess. Sådana anläggningar kan, när de redovisas för en bred allmänhet, bilda utgångspunkter för diskussion och utveckling av den konkreta utformningen av fysiska anläggningar för boendeservice. Det

är av detta skäl som vissa färdiga eller nästan färdiga anläggningar för boendeservice studerats i projektstudien.

Sprida information

Vid diskussion om utveckling av goda lösningar bl. a. inom serviceområdet har kommittén konstaterat att serviceförsörjningen kan förbättras väsentligt också inom nu tillgängliga resursramar genom en noggrann planläggning av integrerade serviceanläggningar. Ett tredje syfte med projektstudien har varit att till politiker, konsumenter och byggherrar sprida kunskap om goda lösningar eller exempel som kommittén observerat vid sitt studium av servicefrågorna. Genom att i görligaste mån redovisa projekten på ett enhetligt sätt underlättas jämförelser projekten emellan.

2.2 Upplägning och urval

Projektstudien utgör ett antal case-studies, dvs. studier av ett antal enskilda fall. Studien gör inte anspråk på att utgöra en översikt över samtliga förekommande typer av anläggningar eller att omfatta en representativ samling projekt. Någon systematisk insamling av pågående projekt har inte skett, utan de projekt har redovisats som kommittén på olika sätt fått kännedom om. I första hand redovisas projekt med annorlunda planerings- och tillkomstprocess och projekt med ur servicesynpunkt speciellt intressanta lösningar.

Av ekonomiska och utredningstekniska skäl har urvalet begränsats till anläggningar i Sverige, även om kommittén har kännedom om goda eller intressanta lösningar även i andra länder.

Utöver denna samling skulle säkert ytterligare projekt av intresse kunna redovisas. Det bör vidare påpekas att redovisningen sker utan ställningstagande till projektens kvalitet eller andra företeelser samt att kommittén inte kan ansvara för fullständighet och riktighet i lämnade uppgifter.

2.3 Materialinsamling

Arbetet med projektstudien påbörjades under våren 1969. Därvid förelåg ca 10 projekt som kommittén ansåg borde studeras. Insamling av material till dessa skedde under sommaren 1969. Senare har successivt tillförts projekt som kommittén har ansett böra ingå i projektstudien och studien omfattar nu 20 projektredovisningar. Insamlingen har skett i olika etapper och avslutades i februari 1971.

Materialet har insamlats med hjälp av litteratur, genom besök och intervjuer och genom korrespondens.

Projektet har studerats ur de tre huvud- aspekter som kommittén valt i sitt arbete, nämligen administrativa aspekter, planeringsaspekter samt ekonomiska aspekter. Särskilt intresse har också ägnats sociala aspekter på projektet samt tids- och samordningsfrågor.

Projektet illustreras med förenklade, schematiska figurer som upprättats inom servicekommitténs sekretariat med underlag från respektive projekt. I allmänhet redovisas dels en situationsplan, dels en speciell plan över det aktuella projektet.

Insamling och redovisning av materialet har skett i huvudsak efter nedanstående mall.

Allmänt

Under denna rubrik ges en kortfattad beskrivning av projektets art, omfattning, belägenhet etc.

Tidsuppgifter

Under denna rubrik lämnas uppgifter om när stadsplanearbetet påbörjades, när program- och utredningsarbete påbörjats och avslutats, när byggstart skett, när första och sista inflyttning ägt rum och om utbyggnaden sker i ett sammanhang eller etappvis.

Ansvariga

Under denna rubrik anges byggherre, arkitekt och entreprenör.

Organisatoriska uppgifter

Under denna rubrik anges hur programarbetet bedrivits, vilka organ som varit inblandade och vid vilken tidpunkt, i vilken mån konsumenterna kunnat påverka utformningen om och hur de planerade verksamheterna och lokalerna kunnat samordnas, hur drift och förvaltning av anläggningen är organiserad.

Tekniska uppgifter

Under denna rubrik anges data om anläggningen av typ antal lägenheter, storlekar, fördelningar, lokalprogram, integrationsvinster och samordningsproblem. Vidare anges flexibilitet, byggnadssätt och konstruktion, elasticitet etc.

Ekonomiska uppgifter

Under denna rubrik anges finansieringskalkyler eller finansieringsplaner, anläggnings- och driftkostnader, hyreskostnader samt speciella svårigheter som uppstått av ekonomisk art.

2.4 Redovisade projekt

Nedan följer en sammanställning av de projekt som redovisas i studien. Dels ges en kort orientering om projektets art samt en hänvisning till den utförligare redovisningen, dels redovisas en sammanställning över de aspekter som är av särskilt intresse i de

olika projekten. Med organisatorisk aspekt avses här planeringsprocess, huvudmannaskapsfrågor etc. medan teknisk aspekt avser speciellt intressanta lokalprogram, lösningar eller integrationsvinster m. m. Ekonomisk aspekt avser särskilt intressanta uppgifter angående finansiering eller annat medan övrigt avser bl. a. sociala eller andra aspekter som i respektive projekt ägnats speciell omsorg.

Projekten är sorterade i fyra grupper och ordningen inom varje grupp är gjord efter bokstavsordning i respektive kommuns namn.

2.4.1 Serviceanläggningar i bostadsområden

1. *Servicecentrum i Lövgärdet i Göteborg*

Lövgärdet är ett bostadsområde i det stora utbyggnadsområdet Angered öster om Göteborgs centrum. Projektet är ett av de första som planeras med omfattande integration av lokaler och verksamheter i bostadsområdets centrumanläggning. Se sidan 18.

2. *Servicecentrum i Norrliden i Kalmar*

Norr om Kalmar centrum planeras ett bostadsområde med god boendeservice. Området byggs ut successivt och de boende har givits tillfälle att påverka utformningen av områdets centrum. Integrerad skolanläggning av experimenttyp planeras. Se sidan 23.

3. *Bostadsområdet Hertsön i Luleå*

Öster om Luleå centrum planeras ett bostadsområde som kommer att utgöra det huvudsakliga utbyggnadsområdet kring staden de närmaste åren. Samordning av bostäder och service kommer här att ske i tid och rum bl. a. med hjälp av speciell upphandling. Se sidan 27.

4. *Serviceenheter på Järvafältet i Sollentuna*

På det tidigare militära övningsområdet Järvafältet norr om Stockholm skall ett omfattande bostadsbyggande ske inom fem kommuner. På den del av fältet som ligger inom Sollentuna köpings område planeras ett nät av integrerade serviceanläggningar med låg- och mellanstadieskolan som utgångspunkt och med barnstuga, fritidslokaler m. m. avslutna. Se sidan 30.

5. *Servicecentrum i Brickebacken i Örebro*

Brickebacken är det senaste av bostadsområden som successivt byggs runt Örebro. Området utbyggs med låga flerfamiljshus i grupper som färdigställes successivt. Centrumanläggningen blir en integrerad anläggning med skolan som utgångspunkt, med vilken olika lokaler och verksamheter kunnat samordnas. Se sidan 35.

6. *Servicecentrum i Brandbergen i Österhaninge*

En mellan- och högstadieskola utgör en del av den integrerade centrumanläggning som Brandbergen centrum utgör. Till skoldelen är knuten en kommersiell och kulturell anläggning där så gott som samtliga lokaler nås från ett inbyggt torg. En servicereception är sedan hösten 1970 i bruk i centrumanläggningen. Se sidan 39.

7. *Servicecentrum i Körfältet i Östersund*

Körfältets centrum planeras som en integrerad serviceanläggning i vilken kommer att ingå butiker, social service, servicehus samt ett motell. Vissa funktioner kan på detta sätt samordnas såsom matservering, receptionsservice samt jour nattetid för de boende i servicehuset. Se sidan 43.

8. *Svenska Riksbyggens »kvartershus»*

Av olika byggnadsföretag projekteras små serieproducerade hus som används för olika

ändamål, bl. a. bostadskomplement. I Svenska Riksbyggens systemhusserie ingår ett sådant typhus. Ett antal sådana finns uppförda, andra planeras och utvecklingsarbete pågår. Se sidan 47.

2.4.2 Servicehus m. m.

9. *Servicehus i Lund*

I Lund planeras ett servicehus i kvarteret Papegojlyckan väster om stadens centrum. Anläggningen kommer att erbjuda god service och bilda stadsdelscentrum i stadens västra del. Alla servicelokaler planeras efter en inbyggd gågata. Se sidan 50.

10. *Servicehus i Sollentuna Centrum*

Intill Sollentuna station vid norra stambanan planeras administrativt, kulturellt och kommersiellt centrum samt bostäder, bl. a. i ett servicehus. Servicehuset, som kommer att bli landets största, kommer att erbjuda ett omfattande serviceutbud samt specialbostäder för olika kategorier. Se sidan 54.

11. *Serviceanläggning i kvarteret Fältöversten i Stockholm*

Vid Karlaplan på Östermalm i Stockholm kommer en anläggning med bostäder och service att uppföras. Anläggningen kommer att innehålla såväl social som kulturell och kommersiell service som kommer att vara tillgänglig för såväl kvarterets invånare som de i området i övrigt boende. Anläggningens utformning är resultat av en entreprenadtävling som genomförts i kommunens regi. Se sidan 59.

12. *Handikappcentrum i Hov Västregård i Växjö*

Stiftelsen Fokushem i Växjö har i samverkan med Växjö stad och Kronobergs läns landsting uppfört en anläggning för gravt fysiskt handikappade. I anläggningen, som omfattar bostäder, kollektiva lokaler samt en rehabiliteringsanläggning, bor huvudsakligen ungdomar, men även personer utan handikapp. Se sidan 64.

2.4.3 Sanering eller komplettering av äldre områden

13. *Medborgarhus i Gamlestaden i Göteborg*

För att komplettera bostäderna i ett äldre bostadsområde med stort inslag av industrier byggdes i Gamlestaden ett medborgarhus. Anläggningen innehåller vissa sociala funktioner, bibliotek, biograf, bad, övernattningsrum m. m. Anläggningen har varit i bruk ca 10 år. Se sidan 70.

14. *Kvarteret Östergård i Malmö*

Kvarteren Östergård och Österhus i Malmö har av olika kommunala och statliga organ blivit föremål för noggranna studier i anslutning till den genomgripande upprustning som i en första etapp omfattar kvarteret Östergård och som delvis är genomförd. Små bostäder har sammanslagits till större och en teknisk upprustning av såväl bostäder som yttre miljön har skett. Se sidan 73.

2.4.4 Speciella serviceanläggningar

15. *Servicecentrum i Horndal*

I Horndal, som är en tätort i norra delen av Avesta kommun har en skolanläggning uppförts. Till denna har knutits fritidslokaler av olika slag samt en sport- och simhall. Enheten utgör på detta sätt ett utbildnings- och fritidscentrum för befolkningen i Horndal och By, totalt ca 4 100 invånare. Se sidan 78.

16. *Lindängeskolan i Malmö*

Lindängeskolan i Malmö bildar kärna i en integrerad centrumanläggning till vilken även kopplats barnstuga, biblioteksfilial, motions- och idrottsanläggning, samlingslokaler, ungdomslokaler och tandpoliklinik. Samtliga lokaler nås från ett inomhustorg som är inbyggt och som avses användas för motionsändamål, praktisk och annan utrymmeskrävande aktivitet. Se sidan 81.

17. Porthälla i Partille

Porthälla skola utgör kärnan i den serviceanläggning som kallas Porthälla och som innehåller kombinerat folk- och skolbibliotek, samlings-salar, undervisningslokaler och idrottshall. Anläggningen är en av de första integrerade i landet och utnyttjas intensivt. Anläggningen togs i bruk 1964. Se sidan 83.

18. Judiska Centret i Stockholm

En gammal skolbyggnad i Stockholms centrala del har ombyggt och renoverats och utgör nu centrum för olika aktiviteter och åldrar för den judiska församlingen i Stockholm. Anläggningen innehåller lekskola och låg- och mellanstadieskola, gymnastik- och motionslokaler, studielokaler och kontorsrum m. m. Se sidan 86.

19. Kulturhus i Umeå

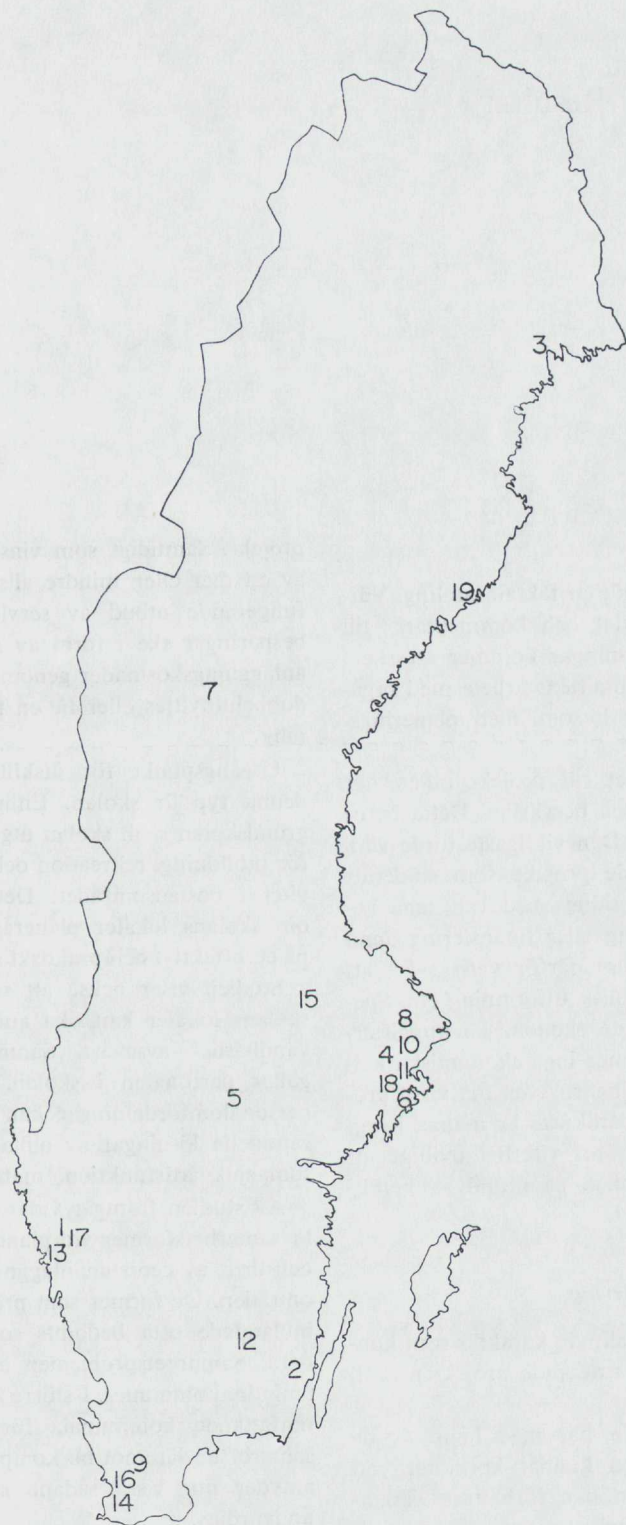
I Umeå har stadsfullmäktige fattat principbeslut om att en starkt integrerad anläggning för fritidsservice och kulturdistribution m. m. skall uppföras på den tomt i stadens centrala del som tidigare var avsedd för stadsteater. Anläggningen utformas delvis efter funktionella förebilder i bl. a. Holland och kommer att få stor flexibilitet och kommer att utbyggas etappvis. Se sidan 89.

20. »Samlan»-projektet

»Samlan» är en serieproducerad mindre byggnad med i det närmaste kubisk form. Den har hög teknisk utrustning och är starkt flexibel. Den kan användas fristående som mötes-, teater- och utställningslokal men också komplettera äldre skolor eller bostadsområden som kollektiv anläggning. Experimenthus planeras. Se sidan 92.

Sammanställning av i projektstudien redovisade anläggningar samt speciellt intressanta aspekter.

	Av särskilt intresse			
	Organisatorisk aspekt	Teknisk aspekt	Ekonomisk aspekt	Övrigt
<i>Serviceanläggningar i bostadsområden</i>				
1. Servicecentrum i Lövgärdet i Göteborg	•	•		
2. Servicecentrum i Norrliden i Kalmar	•			•
3. Bostadsområdet Hertsön i Luleå	•			
4. Serviceenheter på Järvafältet i Sollentuna	•		•	
5. Servicecentrum i Brickebacken i Örebro	•	•		
6. Servicecentrum i Brandbergen i Österhaninge	•	•		
7. Servicecentrum i Körvälfältet i Östersund	•			•
8. Svenska Riksbyggens »kvartershus»	•	•		
<i>Servicehus m. m.</i>				
9. Servicehus i Lund		•		•
10. Servicehus i Sollentuna centrum	•		•	
11. Serviceanläggning i kv. Fältöversten i Stockholm		•	•	
12. Handikappcentrum i Hov Västregård i Växjö	•			•
<i>Sanering eller komplettering av äldre bebyggelse</i>				
13. Medborgarhus i Gamlestaden i Göteborg	•			•
14. Kv. Östergård i Malmö		•	•	•
<i>Speciella serviceanläggningar</i>				
15. Servicecentrum i Horndal	•		•	
16. Lindängeskolan i Malmö	•			•
17. Porthälla i Partille	•		•	
18. Judiska Centret i Stockholm		•		
19. Kulturhus i Umeå	•	•		
20. »Samlan»-projektet		•	•	



Geografisk fördelning av i projektstudien redovisade anläggningar.

3.1 Allmänt

Projektstudien utgör en faktainsamling. Värderingen av resultat och kommentarer till olika tänkbara lösningar kommer att ske i samband med kommitténs arbete med organisatoriska frågor liksom med planeringsfrågor.

Insamlingsarbetet till projektstudien har varit tidsödande och besvärligt. Detta beror på flera faktorer. Den viktigaste torde vara att åtskilliga av de projekt som studerats befunnit sig i så tidigt skede att inga beslut om utformning eller finansiering ännu är fattade. Det har därför varit svårt att ange program, teknisk utformning etc. Speciellt gäller detta de ekonomiska uppgifterna. I många fall finns inga ekonomiska kalkyler eller beräkningar. Även om vissa projekt har kostnadsberäknats är många byggherrar och projektörer ytterligt ovilliga att lämna ut dessa, bl. a. på grund av beräkningarnas osäkerhet.

3.2 Probleminventering

Vissa problem av allmän karaktär som kunnat iakttagas i de studerade projekten skall antydast här.

Servicekommittén har med hjälp av de studerade projekten kunnat konstatera att serviceförsörjningen kan förbättras väsentligt inom nu tillgängliga resursramar genom en noggrann planläggning av integrerade

projekt. Samtidigt som vinster görs i form av ett mer eller mindre allsidigt och bättre fungerande utbud av service kan t. o. m. besparingar ske i form av minskade totala anläggningskostnader genom att lokaler kan dubbelutnyttjas eller få en flexibel användning.

Utgångspunkt för åtskilliga projekt av denna typ är skolan. Enligt läroplan för grundskolan skall skolan utgöra ett centrum för utbildning, rekreation och kulturell aktivitet i bostadsområdet. Detta blir möjligt om skolans lokaler planeras och utnyttjas på ett effektivt och praktiskt sätt.

Studien visar också att små tillskott till skolans lokaler kan öka anläggningens användbarhet avsevärt. Samma förhållande gäller personalen i skolan. Vissa mindre personalomfördelningar kan medföra mera rationella lösningar av olika funktioner såsom sjukvårdsfunktion, matfunktion etc.

Av studien framgår vidare nya intressanta samarbetsformer vid planering, byggande och drift av centrumanläggningar i bostadsområden. De former som prövats har av de inblandade ofta bedömts som utvecklingsbara. Samarbetsproblemen är inte aktuella i mindre kommuner. I större kommuner med omfattande kommunala förvaltningar kan samarbetet däremot bli komplicerat. Studien antyder hur vissa sådana svårigheter kan undanröjas.

3.3 *Organisatorisk aspekt*

Tidigare har servicekommittén kunnat konstatera att de flesta kommunala organ blir på något sätt inblandade vid tillkomsten av ett bostadsområde. Serviceförsörjningen innebär en samordning av många insatser. Något organ som naturligt samordnar insatser på boendeservicens område existerar inte. De försök som gjorts till förändrade och utvecklade samarbetsformer i samband med planeringen av integrerade serviceprojekt i bl. a. Lövgärdet i Göteborg och Brickebacken i Örebro anger lösningar till sådan samordning. De berörda organen har samarbetat på underordnad tjänstemannanivå. Dessa tjänstemän har successivt kunnat hålla överordnade och beslutsfattande förtroendemän inom sina respektive sektorer underrättade om projektets utformning och utveckling. Detta har givit goda lösningar, dels har de inblandade kunnat delta i utformningen från början, dels har det normalt omfattande remissförfarandet kunnat reduceras. Detta genom att förvaltningarna och förtroendemännen successivt informerats och direkt påverkat slutresultatet. För övrigt bör nämnas att servicekommitténs kommunstudie (Boendeservice 3, SOU 1971: 25), som publiceras samtidigt med denna studie, redovisar ytterligare material om samarbete mellan kommunala organ och servicefrågor.

Den organisatoriska aspekten omfattar också personalsamordning och verksamhets-samordning. Beträffande verksamheterna pågår inom flera projekt förändrade verksamhetsindelningar, bl. a. som tidigare nämnts samordning av funktioner av typ mathållning inom en och samma anläggning. Exempel på andra verksamheter som planeras samordnas är skolsjukvård och övrig sjukvård i bostadsområdet. En utvidgning av skolsjukvårdens lokaler ger möjligheter till samordning av områdets sjukvårdsresurser. Ytterligare samordning av verksamheter och personal prövas vad avser drift och förvaltning av anläggningar. Också vad beträffar underhåll och städning krävs för de integrerade anläggningarna en praktisk samord-

ning. I de anläggningar som har ett mycket högt utnyttjande av samtliga lokaler kan också städningen utgöra problem. I vissa av dessa anläggningar cirkulerar ständigt städpatruller som enligt ett noggrant uppgjort schema utnyttjar korta tillfälliga upphåll i lokalernas utnyttjande till städning.

Slutligen skall nämnas samordning och ledning av integrerade projekt i driftskedet. Detta måste organiseras på ett effektivt sätt och experiment görs på olika håll med olika former av sådan ledning. På längre sikt kommer en typ av administrativa samordnare i anläggningar att behöva utbildas. Exakt vilken utbildning och kunskap dessa personer skall ha bör utredas med erfarenhet från de projekt som närmast kommer att uppföras och drivas.

3.4 *Teknisk aspekt*

De tekniska aspekterna på byggande av anläggningar för service sträcker sig från byggnadsfunktionella till konstruktionstekniska aspekter. Noggrant arbete med det tidiga programarbetet har mycket stor betydelse för möjligheterna att samordna lokaler, verksamheter och personal.

Normalt insamlas berörda intressenters önskemål om lokalytor för att sedan bearbetas till ett slutligt lokalprogram för det aktuella projektet. I många av de studerade projekten har denna insamling skett på konventionellt sätt. Samordningen och utarbetandet av det slutliga, oftast reducerade och ibland integrerade programmet har i vissa fall skett genom direkt samarbete i gruppform, i andra genom ett centralt utarbetande av nettoprogram. Båda förfaringsätten antyder emellertid att stort arbete läggs ned på byggnadsfunktionella studier, dvs. studier av de enskilda lokalernas placering, samband och dimensionering. För de integrerade projekten saknas ännu kunskaper på vitala punkter i detta arbete, men vissa forsknings- och utvecklingsprojekt pågår eller planeras med avsikt att lösa dessa problem.

Till den tekniska aspekten hör likaså flexibilitet. Studien visar i några fall att flexibiliteten är god, att anläggningar kan ut-

formas så att flexibelt utnyttjande möjliggörs. Kravet på flexibilitet ökar bl. a. med krav på ökat medinflytande och på anläggningars anpassning till förändrade behov på lång sikt.

I många av de anläggningar i nya området som studerats har ett system av pelare och balkar med samordnade plan- och höjdmått använts.

En konsekvens av strävan att boendeservicen skall fungera när de boende flyttar in i bostadsområdet blir att anläggningarna måste byggas i ett sammanhang. Detta leder i sin tur till krav på såväl teknisk som administrativ samordning av utbyggnaden. Större byggnadsproducenter och kommunala förvaltningar har inte sällan utvecklat egen teknisk standard för vissa enheter eller lösningar. Sådan »sektoriell» planering innebär för respektive organ stora fördelar men innebär samtidigt svårigheter vid byggande av samordnade och integrerade projekt. Studien har kunnat observera sådana svårigheter av såväl administrativ som teknisk art.

3.5 Ekonomisk aspekt

Som tidigare nämnts är möjligheterna att studera ekonomiska svårigheter och lösningar i de redovisade projekten små. Det beror på att många av de studerade projekten befinner sig i sådant skede att ekonomiska beräkningar endera är omöjliga att göra eller i varje fall blir mycket osäkra. Inte heller finns reella möjligheter att närmare studera finansieringsformer och lånemöjligheter.

Allmänt kan sägas att den nu gällande statliga bostadslångivningen tycks kunna omfatta flertalet av de projekt som studerats. Detta gäller såväl servicehusen som de integrerade anläggningarna i bostadsområdena. Svårigheter utgör emellertid ännu skolor, lokaler liksom anläggningar av speciell typ som inte direkt ingår i bostadsområdets normala utrustning.

Servicekommittén har i sitt arbete kunnat konstatera brister i nuvarande finansieringsformer som försvårar en ändamålsenlig ut-

byggnad. Kommittén har, bl. a. med underlag från projektstudien, i sitt betänkande Boendeservice 2, föreslagit förändringar av den nu gällande statliga bostadslångivningen för att dels underlätta finansieringen av integrerade projekt och dels möjliggöra komplettering av vissa äldre områden med serviceanläggningar.

Vad beträffar finansiering av verksamheter, underhåll och drift finns ringa uppgifter i studien.

3.6 Servicekommitténs kommunenkät

Servicekommittén har under åren 1969-70 genomfört en enkät till landets samtliga kommuner rörande förhållanden som har anknytning till boendeservicefrågor. (Boendeservice 3, SOU 1971: 25.) I denna enkät ingick en öppen fråga med följande lydelse:

»Har kommunen planer på (eller känner kommunen till andra byggherrars planer på) integrerade serviceprojekt, dvs. projekt som innefattar mer än en servicefunktion, av typ serviceområde, servicehus eller lokaler direkt utformade för dubbelanvändning (t. ex. fritidshem som utformas för att användas också som ungdomsgård, kombinerad barnstuga och lågstadieskola etc.)?»

På denna fråga har 161 kommuner svarat ja. I den beskrivning av projekten som dessa kommuner gjort kan man finna att flera olika slags integrering finns eller planeras. Varje kommun kan ha flera olika projekt integrerade. 49 kommuner uppger barnstugan som integrerad, 71 uppger fritidsgård-ungdomsgård, 39 att skolan integrerats med annan verksamhet. I kommuner med en högre grad av förvärvsintensitet bland kvinnorna finns vad gäller både barnstuga, skolor och fritidsgård-ungdomsgård en högre grad av integrering än i kommuner med lägre grad av förvärvsintensitet bland kvinnorna.

Tolkningen av resultatet av frågan är emellertid svår att göra. Definitionen av integrerat projekt eller anläggning är inte klar och uppfattas sannolikt olika i kommunerna. Klart är dock att det finns ett starkt intresse för just projekt med integrerade lösningar där lokaler och personal kan

användas på ett mera rationellt sätt än vanligt.

Kommittén har i sitt arbete med finansieringsfrågor kunnat ta hänsyn till vissa resultat från frågor om integration och kommer i sitt fortsatta arbete med bl. a. organisatoriska och fysiska planeringsfrågor att ytterligare kunna använda det insamlade och bearbetade materialet.

3.7 Slutord

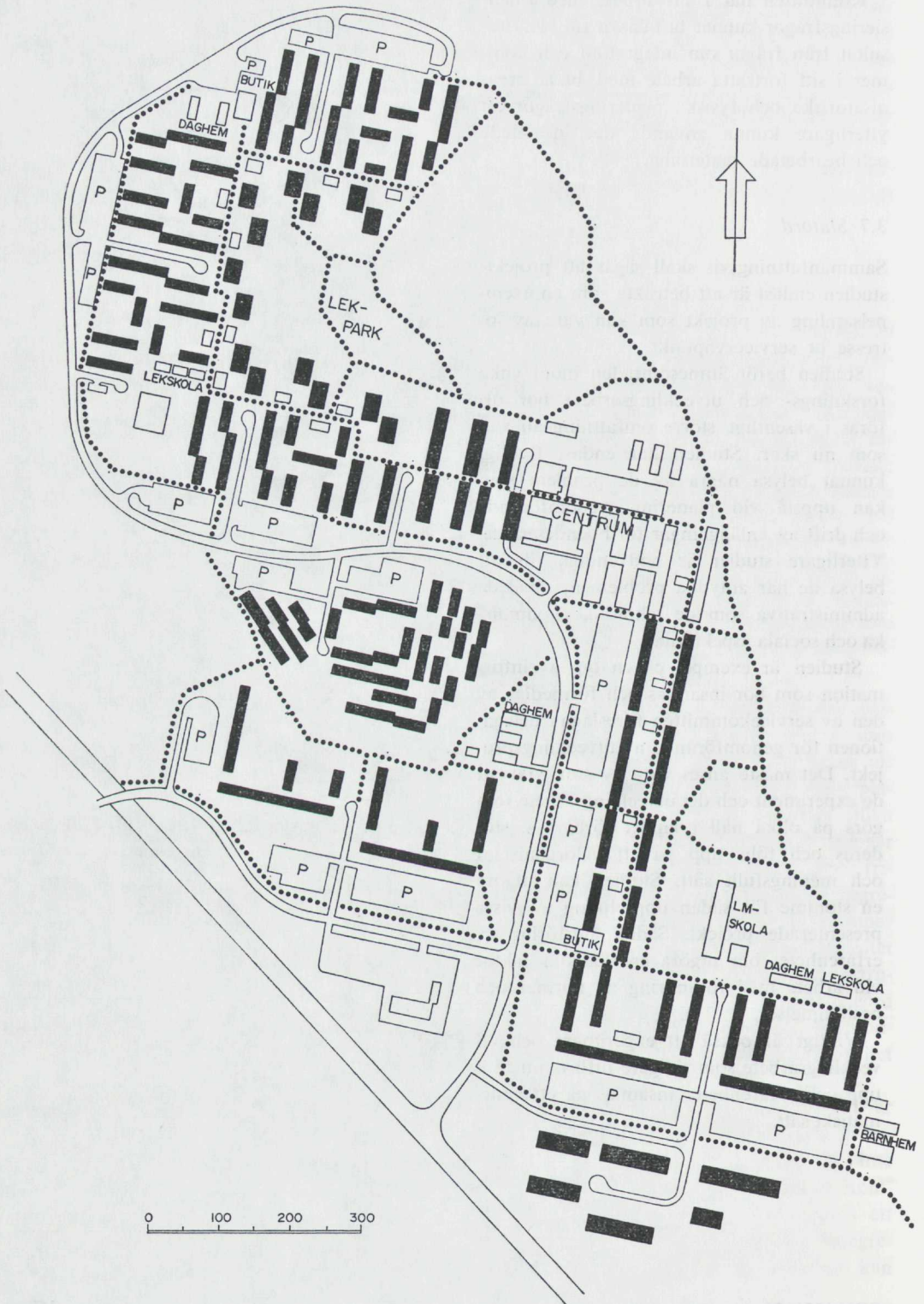
Sammanfattningsvis skall sägas att projektstudien endast är att betrakta som en exempelsamling av projekt som kan vara av intresse ur servicesynpunkt.

Studien berör ämnesområden inom vilka forsknings- och utvecklingsarbete bör utföras i väsentligt större omfattning än vad som nu sker. Studien har endast flyktigt kunnat belysa några av de problem som kan uppstå vid planering, genomförande och drift av anläggningar för boendeservice. Ytterligare studier är nödvändiga för att belysa de här antydda problemen, såväl de administrativa som de tekniska, ekonomiska och sociala aspekterna.

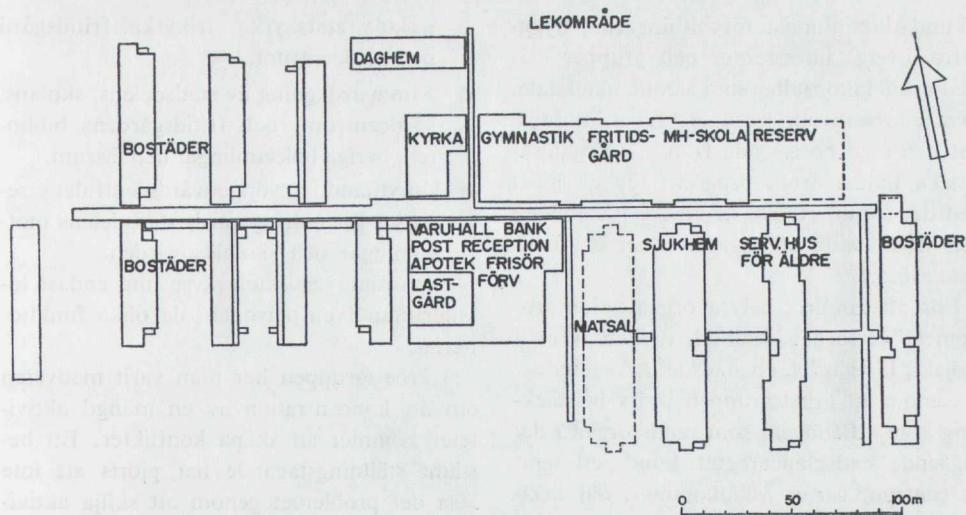
Studien är exempel på en typ av information som bör insamlas och förmedlas av den av servicekommittén föreslagna delegationen för genomförande av utvecklingsprojekt. Det måste anses vara av stor vikt att de experiment och det utvecklingsarbete som görs på olika håll i landet förbereds, studeras och följs upp på ett välorganiserat och meningsfullt sätt. Studien kan utgöra en stömmen för sådan uppföljning av vissa presenterade projekt. Sådan återföring av erfarenheter bör utgöra en självklar faktor vid arbete med förändring av normer och bestämmelser.

Viktigt är också att experiment och utvecklingsarbete som tidigare utförts nu följs upp och erfarenheter insamlas på ett systematiskt sätt.

Projekt nr 1 Servicecentrum i Lövgärdet i Göteborg



Servicecentrum i Lövgärdet. Plan över området.



Servicecentrum i Lövgärdet. Plan över bottenvåning.

1.1 Allmänt

Lövgärdet är en stadsdel i Angered nordost om Göteborgs centrum. Angeredsområdet, som inköptes av Göteborgs stad i början av 1960-talet, skall successivt utbyggas och planeras och år 1985 hysa totalt 120–180 000 boende. Lövgärdet är en av de stadsdelar som skall utbyggas först i området. Lövgärdet skall rymma bostäder för ca 10 000 boende och avståndet till Angered Storcentrum är ca 2 km och till Göteborgs centrum ca 15 km. Stadsdelen begränsas geografiskt i norr av Surtesjön och i övrigt av berg.

1.2 Tidsuppgifter

Dispositionsplanarbetet för bl. a. Lövgärdet påbörjades i februari 1967 och en skiss till dispositionsplan förelåg 1968. Stadsplanarbetet påbörjades 1968 inom Göteborgs stads stadsplanekontor. Konsulter för bearbetning av den första skissen utsågs i juni 1968. Stadsplan antogs 1969–70 i fullmäktige. Programarbetet för centrumanläggningen startade i september 1968 och bedrevs i en speciell projektgrupp (se nedan). Byggstart för bostäderna har skett i maj 1970 och första inflyttning beräknas ske i mars

1971. Sista inflyttning planeras till årsskiftet 1973–74. Centrumanläggningen skall uppföras 1971–74 och tagas i bruk i sin helhet 1975.

1.3 Ansvariga

Byggherre för stadsdelen Lövgärdet är AB Göteborgshem. Arkitektkonsult för vissa bostäder och för centrumanläggningen är WAAB White arkitektkontor AB i Göteborg. Entreprenör för centrumanläggningen är ej utsedd.

1.4 Organisatoriska uppgifter

Planeringen av Lövgärdet servicecentrum har från början bedrivits med utgångspunkt att ge de boende god service som skulle finnas när huvudparten av de boende flyttat in. Strävan har varit att centrumanläggningen skulle planeras för långtgående samordning av såväl kommunal som övrig service i området. Det gällde att samordna person- och lokalresurser och eventuellt till skapa nya organisationsformer, så att en allsidig service skulle kunna erbjudas de boende utan att hyresnivån påverkades märkbart.

En arbetsgrupp bildades bestående av tjänstemän vid de olika berörda kommunala och

sekundärkommunala förvaltningarna, byggherre, övriga intressenter och grupper och med arkitektkonsulter som sammankallande. Denna arbetsgrupp arbetade förutsättningslöst och med bortseende från alla organisatoriska hinder fram program för en ideal stadsdel för ca 10 000 invånare. Idealbilden fick sedan bilda utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

För att konkret belysa organisationsproblemen överfördes idealbilden på ett aktuellt projekt, Lövgärdet, en stadsdel i Angered.

Genom att arbetsgruppen i viss utsträckning kom att fungera som remissorgan i det pågående stadsplanearbetet, kunde ett samlat centrumkvarter åstadkommas, där arkitekten fick frihet att arbeta utan bindande tomtgränser.

Programsamordningen gick till så att varje förvaltnings preliminära program jämkades samman med sidointressenter i en serie delsammanträden, så småningom resulterande i ett samordningsförslag, som drogs i respektive styrelser för principgodkännande. En viss ytbesparing kunde noteras.

Följande samordningsönskemål framkom:

- Byggnad och finansiering i ett samlat paket för att få fram sociala lokaler samtidigt som de kommersiella och för att genomföra en tekniskt sett generell lösning för framtida ändringskrav.
- Samordning av normer för parkering, skyddsrum och tomtyor.
- Samordning av skolan – speciellt lågstadiet – med en integrerad barnstuga för att få kontinuitet i kontakten med varje barn och för att kunna flytta lokalgränserna vid ändrat barnantal i framtiden.
- Samordning av matdistribution till
 - vårdcentrum
 - fritidsgård
 - skolor
 - barnstugor
 - restaurang
 - försäljning
- Samordning av tjänsterna i receptionen med receptionister som förmedlar tjänster, säljer varor från kvällsbutik, serverar i puben m. m.
- Samanvändning av stora publika lokaler

i skola, statskyrka, frikyrka, fritidsgård och vårdcentrum.

- Sammanslagning av stadsdelens, skolans, vårdcentrums och fritidsgårdens bibliotek, övriga boksamlingar och lärum.
- Utnyttjande av öppenvårdscentralens resurser för åldringsvård, stadsdelens mottagningar och skolhälsovården.

Samordningen skulle avse inte endast lokaler utan även personal i de olika funktionerna.

I arbetsgruppen har man varit medveten om att koncentration av en mängd aktiviteter kommer att skapa konflikter. Ett bestämt ställningstagande har gjorts att inte lösa det problemet genom att skilja aktiviteterna åt. Istället måste man finna diskussionsformer och förvaltningsformer, som kan lösa konflikterna i det dagliga arbetet.

Drift och förvaltning av anläggningen har ansetts som ett så komplext problem att en speciell arbetsgrupp tillsatts av byggherren för att finna lösningar på samordning av drift- och förvaltningsfrågor. Arbetsgruppens resultat föreligger inte i december 1970. Allmänt har emellertid diskuterats att inrätta ett »områdesfullmäktige» i Lövgärdet. Detta organ skulle bestå av representanter för de institutioner och andra som använder centrumanläggningen, dvs. också de boende. Bostadsförvaltningens platsansvarige utses till ordförande. Till mötena kallas sociologer, centrums arkitekt, servicekommittén och statens institut för byggnadsforskning för uppföljning.

Områdesfullmäktige skulle utse ett arbetsutskott som avses bestå av ca fem personer, däribland skolans rektor, butiksföreståndaren och en hyresgästrepresentant. Såväl fullmäktige som arbetsutskott skall ledas av en representant för förvaltningsföretaget som också i övrigt skall ansvara för samordningen i anläggningen. Avsikten är att fullmäktige skall ges reella möjligheter att påverka anläggningens användning och genomföra beslutade förändringar.

Det bedöms ha driftsmässiga fördelar, att en organisation äger och förvaltar hela centrum och alla nyttjare får hyra sina lokaler på samma villkor.

1.5 Tekniska uppgifter

Bostadsområdet Lövgärdet skall omfatta ca 3 500 lägenheter samt en centrumanläggning av integrerad typ. Lägenhetsfördelningen i området framgår av följande sammanställning:

Storlek	%	Antal ca
1 rok	16	560
2 rok	34	1 190
3 rok	38	1 330
4 rok o. större	12	420
Summa	100	3 500

Ute i området är placerade två närhetsbutiker samt en lågstadieskola och en låg- och mellanstadieskola och 3 daghem med vardera 60 platser.

Kommunikationer till och från området sker till en början med buss till Hjällbo centrum men senare till Angereds centrum och därifrån med stadsbana (spårbunden) till stadens centrum.

Centrumanläggningen skall innehålla mellan- och högstadieskola, daghem med 44 platser, kyrka, fritidsgård, butiker med reception och vårdcentrum. Kommersiell service utgörs av varuhall och kvällsbutik, bank, post, apotek, frisörer och därutöver kommer att finnas reception med tvättinlämning, taxi och fastighetsförvaltning.

Exempel på integration som har åstadkommit genom samplanering och samråd är att skola och fritidsgård har kunnat lösas i en gemensam byggnad placerad mitt i centrum och därigenom fått ökade resurser både för undervisning och fritidsverksamhet trots

att den totala lokalytan har minskats. Bl. a. har skolmåltidslokalerna i form av en skolrestaurang kunnat ingå i det allmänna »uppehållstorg» som är centrum i fritidsgårdsdelen. I skolan, som har fått en öppen lösning, har förrådsytor lagts i anslutning till lokaler som är aktuella för fritidsanvändning.

I anslutning till skolan planeras en sport-hall med måtten 20 × 40 m.

Vård delen programmeras med samordning av lokaler och driftform för öppen vård, sjukhem (120 vårdplatser) och servicehus för äldre (100 platser). Det senare omfattar bostäder med olika grad av service och är delvis insprängda bland övriga bostäder. Öppenvården omfattar distriktsläkarmottagning, tandvård, barnvårdscentral och terapilokaler.

Samtliga servicelokaler har förlagts utmed en central övertäckt gågata i östvästlig riktning, som ger invändiga gångförbindelser och som knyter an till de centrala gångstråken i bostadsområdena. Trafikmatning sker söderifrån.

Till servicecentrum har som försöksobjekt knutits ca 400 lägenheter i korridorhus och svalgångshus med hissar och trapphus i direkt anslutning till den centrala gågatan.

Lokalprogrammet för centrumanläggningen framgår av nedanstående sammanställning.

Lövgärdets servicecentrum kommer att utbyggas i ett sammanhang och den befolkningstopp som väntas omkring 1980 kommer, vad gäller undervisning, att avhjälpas genom temporära skolpaviljonger.

Sammanställning av ytor i Lövgärdet Servicecentrum.

	Prel. program m ²	Samordning		Samordnat program m ²	Skillnad m ²
		—	+		
MH-skola	4 132	330	105	3 907	— 225
Fritidsgård	1 285	645	310	950	— 335
Kyrka	825	60		765	— 60
Vårdcentrum	12 172	490	20	11 702	— 470
Barnstuga	636	20	75	691	+ 55
Konsum	1 200		30	1 230	+ 30
Summa m ² i centrum	20 250	1 545	540	19 245	—1 005

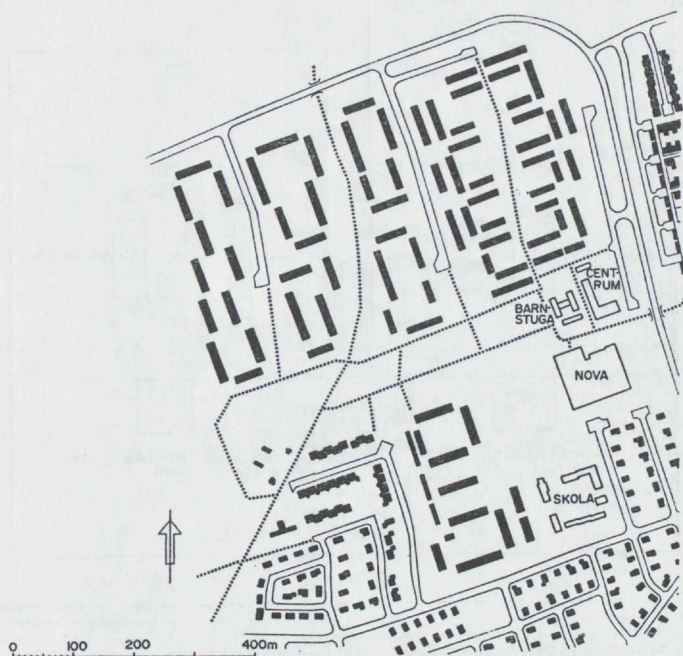
1.6 Ekonomiska uppgifter

Preliminära kostnadsberäkningar och finansieringsplaner har upprättats för Lövgärdets servicecentrum. I samband härmed har två centrala problem uppkommit. Dels måste skolan finansieras med bl. a. statliga lån vilka skulle mottagas av byggherren, dels måste de ingående delarna samordnas i tiden vilket stöter på svårigheter med hänsyn till den kommunala sektoriella planeringen.

Finansiering av Lövgärdet Servicecentrum avses ske med statligt bostadslån för hela anläggningen. Kostnaderna framgår av nedanstående beräkning.

Funktion	Kostnad milj. kr.
Skola	11,00
Kyrka	3,00
Varuhall	4,10
Fritidsgård och skolbesp.	1,46
Barnstuga	1,04
Öppenvårdscentral och sjukhem inkl. skolhälsovård	11,11
Div. yttre arbeten	3,67
Summa	35,38 milj. kr.

En målsättning har varit att åstadkomma och tillhandahålla den planerade boendeservicen utan kännbar höjning av hyrorna i bostäderna i förhållande till en konventionell lösning. Hyrorna i bostäderna i Lövgärdet beräknas till 85 kr/m². Göteborgs hem förvaltar hela centrum, men särskilt driftsavtal kan komma att tecknas med olika kommunala förvaltningar beträffande t. ex. underhåll.



Servicecentrum i Norrliden. Plan över området.

2.1 Allmänt

Norrliden i Kalmar utgör det huvudsakliga utbyggnadsområdet i nordlig riktning från Kalmars centrum. Det är beläget ca 4,5 km norr om stadens centrum och beläget intill kusten. Området skall fullt utbyggt rymma ca 8 000 boende varav ca 6 300 i flerfamiljshus och ca 1 700 i enfamiljshus. I området planeras också en centrumanläggning av integrerad typ.

2.2 Tidsuppgifter

Stadsplanearbetet för Norrliden påbörjades 1965. Stadsplaner för olika delar av området har fastställts under åren 1967–1970.

Programarbetet för centrumanläggningen påbörjades av fastighetsutskottet 1967 och avslutades av Stiftelsen Kalmarhem 1970.

Byggstart för bostäderna skedde i augusti 1967 och våren 1970 var 658 lägenheter inflyttade. Sista inflyttning beräknas ske 1974.

Byggstart för centrumanläggningen, som omfattar butiker samt högstadieskola, beräknas ske 1971 och anläggningen beräknas bli tagen i bruk 1972–73.

2.3 Ansvariga

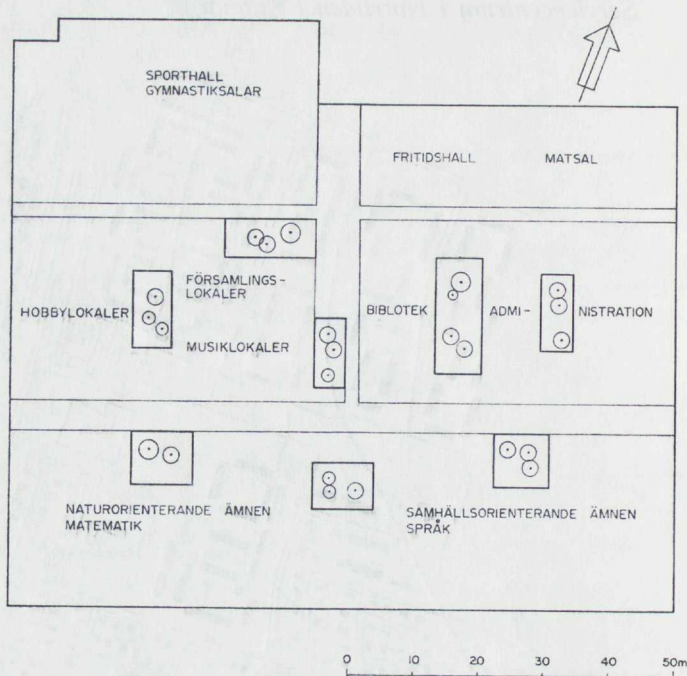
Byggherrar inom Norrliden framgår av sammanställning på sidan 24.

Centrumanläggningen projekteras av Koooperativa Förbundets arkitekt- och ingenjörskontor (KFAI), Stockholm, högstadieskolan projekteras av arkitekt SAR Evald Jonnergård, Atrio arkitektkontor AB, Kalmar.

Entreprenör inom området är:

BPA Byggproduktion
Skånska Cementgjuteriet
Armerad Betong
Byggnadsfirma Ivar Glebe.

För centrumanläggningen är hösten 1970 ingen entreprenör utsedd.



Servicecentrum i Norrliden. Plan över NOVA-anläggningen.

2.4 Organisatoriska uppgifter

Programarbetet för bl. a. centrumanläggningen i Norrliden startade 1965 i och med arbetet med stadsplan för området. I slutet av år 1966 tillsatte drätselkammarens fastighetsutskott den s. k. Norrlidengruppen som gavs i uppdrag att samordna de olika kommunala funktioner som skulle förekomma i Norrliden. Gruppen bestod av ordförandena i fastighets- och tekniska utskotten, stadens chefstjänstemän samt kommunalrådet. Gruppen startade med att utreda kostnader för tänkbara uppvärmningssystem för utbyggnadsområdet och har senare utrett

bl. a. möjligheter till integrerad skollösning och arbete pågår för närvarande med att utreda möjligheter till sambruk av lokaler i skola och planerad intilliggande fritidsanläggning och centrumanläggning. Gruppens arbete har ansetts så värdefullt att det senare kommit att omfatta samtliga utbyggnadsområden inom staden och gruppen har i konsekvens härmed ändrat namn till Bostadsplaneringsgruppen.

Gruppen har varit angelägen om att allmänheten, blivande hyresgäster i området, lokala konsumtionskommittén m. fl. skulle ges tillfälle att i så tidigt skede i planeringen som möjligt framföra synpunkter och

Förteckning över byggherrar i Norrliden.

Företag	Antal lgh.	Typ
Svenska Riksbyggen	688	flerfamiljshus
AB Stadsfastigheter	468	flerfamiljshus
Fastighets AB Sulcus	321	flerfamiljshus + småhus
Stiftelsen Kalmarhem	432	flerfamiljshus
AB Ytonghus	115	småhus
Byggnadsfirma Ivar Glebe	11	småhus
Styckehus	145	småhus

önskemål om i första hand boendeservicen i området. I februari 1969 sammankallades därför i Stiftelsen Kalmarsunds regi ett möte med bl. a. dessa berörda för att diskutera önskemål beträffande boendeservice i Norrlidenområdet. Mötet gav inte det förväntade konkreta resultatet utan en arbetsgrupp med representanter för vissa intressegrupper bildades. Arbetsgruppen skulle utarbeta konkreta förslag till verksamheter och till lokalprogram för områdets centrumanläggning. På hösten samma år kallades till nytt möte av samma slag och diskussionen kunde då hållas konkret och konstruktiv. En ny arbetsgrupp tillsattes med uppdrag att ange förutsättningar för bl. a. ekonomiskt samgående mellan olika intressenter, nämnder m. fl. Då gruppen ännu under hösten 1970 inte avslutat sitt arbete kan på detta stadium inte anges något om det resultat gruppen kan komma fram till.

2.5 Fysiska uppgifter

Bostadsområdet Norrliden är beläget ca 4,5 km norr om stadens centrum och begränsas geografiskt av i söder: Granvägen–Tallhagsvägen, i väster: Norrlidsvägen, i norr: vägen norr om sjukhemmet i Norrliden, i öster: Kalmarsund.

I området fanns, när planeringen av den aktuella bebyggelsen påbörjades, ca 190 småhus. Bostadsområdet skall bebyggas med ytterligare ca 2 440 lägenheter, varav ca 2 100 i flerfamiljshus och ca 340 i småhus. Lägenhetsfördelningen inom området framgår av följande sammanställning:

Storlek	%	Antal ca
1 rok	7	190
2 rok	25	650
3 rok	40	1 050
4 rok	28	740
Summa	100	2 630

I Norrlidenområdets södra del uppfördes i samband med utbyggnaden av intilliggande område en låg- och mellanstadieskola som i sin helhet togs i bruk läsåret 1965/66. Låg- och mellanstadieskolan togs i bruk

höstterminen 1970. I området skall även uppföras en högstadieskola och 1968 väcktes tanken på att genom samplanering av högstadieskola och fritidsgård uppnå ett bättre utnyttjande av lokalerna samt att minska anläggningskostnaderna. Åtskilliga nämnder och organisationer anmälde successivt intresse för att få lokaler i den planerade anläggningen.

Det utvidgade skolprojektet kallas NOVA, Ny Organisation – Vidgade Aktiviteter. Anläggningen anpassas till den nya läroplanen för grundskolan (LGR 69) och utgör också ett försök att tillmötesgå krav på nya verksamheter.

De funktioner som skall rymmas i anläggningen är följande:

1. Högstadieskola med särskola
2. Biblioteksfilial
3. Kyrkliga lokaler
4. Fritidsgård
5. Sporthall
6. Restaurang
7. Utvändiga anordningar för lek och idrott.

De lokaler och verksamheter som planeras kommer i stor utsträckning att samordnas. Högstadieskolan utgör stommen till vilken vissa lokaler adderas för att få en integration till stånd. Sålunda inryms i högstadieskolan en grundsärskola och träningskola för utvecklingsstörda barn. Huvudman för denna verksamhet är landstinget. De funktioner som blir föremål för integration är därutöver biblioteksfilial, fritidsgård, kyrklig verksamhet och sporthall. I stället för att bygga en avskild biblioteksfilial utökas skolbiblioteket. Likaså utökas skolans musikinstitution för att tillfredsställa kyrkans lokalbehov. Vidare kan skolans fritidslokaler utökas så att en planerad separat fritidsgård inte behöver uppföras. Slutligen utvidgas skolans gymnastikavdelning till att utgöra stadsdelens sporthall. Diskussioner pågår ännu hösten 1970 angående möjligheter att utnyttja skolans bespisningslokaler såsom restaurang för hela området.

Ursprungligt och samordnat lokalprogram för NOVA-projektet framgår av sammanställning på sidan 26.

Sammanställning av ytor i NOVA-anläggningen i Norrliden.

	Urspr. program m ²	Samordning		Samordn. program m ²	Skillnad m ²
		—	+		
1. Högstadieskola med särskola	5 955			5 955	
2. Biblioteksfilial	350	350	205	205	—145
3. Kyrkliga lokaler	190	190	96	96	—94
4. Fritidsgård	825	825	335	335	—490
5. Sporthall	1 328	1 328	671	671	—657
Summa m ²	8 648	2 693	1 307	7 262	—1 386

Intill NOVA-anläggningen har uppförts barnstuga och skall uppföras kommersiell service av olika slag samt sannolikt en socialreception. Denna reception avses förmedla kontakten mellan de boende och t. ex. socialvårdsinstitutioner, barntillsynsorgan, kurator, städhjälp, fastighetsservice, m. m. Receptionen förläggs i anslutning till närhetsbutiken i vilken annan service kan er hållas. Socialreceptionen avses skötas av tre halvtidsanställda personer knutna till kommunens socialförvaltning och vara öppen kl. 06–23.

2.6 Ekonomiska uppgifter

Hyreskostnaderna i de existerande bostäderna i Norrlidenområdet framgår av nedanstående sammanställning:

AB Stadsfastigheter, kv. Graniten 63: 05 kr./m² bly (bostadslägenhetsyta).

Svenska Riksbyggen, kv. Arkaden 67: 08 kr./m² bly

För de planerade bostäderna har preliminära kalkyler utförts som anger följande hyror:

Fastighets AB Sulcus kv. Flintan 66: 44 kr./m² bly

AB Stadsfastigheter, kv. Gnejsen 66: 96 kr./m² bly

Stiftelsen Kalmarhem 78: 00 kr./m² bly.

Då det gäller de kommersiella servicelokalerna föreligger ännu hösten 1970 inga ekonomiska uppgifter.

Beträffande NOVA-projektet föreligger en preliminär överslagsberäkning på ekonomiska vinster med den planerade integrationen. Den totala byggnadskostnadsbesparingen med de föreslagna samordningarna

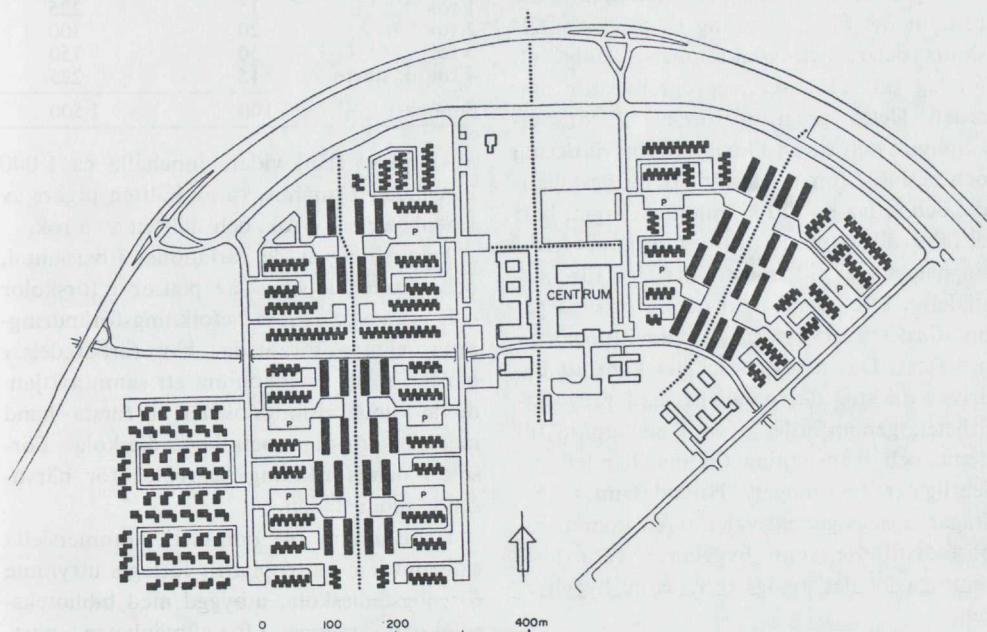
uppgår till ca 2 milj. kr., vilket motsvarar ca 53 % av de byggnadskostnader som de berörda lokalgrupperna (exkl. skollokalerna) skulle innebära om de byggdes på konventionellt sätt, fria från skollokalerna. Räknat på hela NOVA-projektet uppgår den integrativa byggnadskostnadsvinsten till ca 25 %.

De delposter som kan anges är följande:

Integration mellan särskolan, med landstinget som huvudman, och högstadieskolan beräknas till 50–100 000 kronor. Ytbesparingen genom integration av biblioteksfunktionerna innebär en minskning av byggnadskostnaden med ca 230 000 kronor.

Fritidsgårdens integration med skolan medför minskning av byggnadskostnaden med ca 780 000 kronor.

Slutligen beräknas integration av sportanläggningarna innebära minskning av byggnadskostnaderna med ca 800 000 kronor jämfört med en konventionell lösning.



Bostadsområdet Hertsön. Tävlingsförslag för del av området.

3.1 Allmänt

Hertsöområdet är beläget ca 4 km öster om Luleå centrum och utgör en stadsdel, avsedd att bebyggas under tidsperioden 1971–1976. Området avses rymma ca 2 500 lägenheter, varav 40 % i enfamiljshus. Bebyggelsen utgör en obruten fortsättning på sammanhängande stadsbebyggelse i denna riktning från stadens centrum.

3.2 Tidsuppgifter

Arbete med dispositionsplan för Hertsöområdet påbörjades under 1966. Stadsplanarbetet påbörjades under 1968, och stadsplan för hela området fastställdes i november 1970.

Programarbetet för upphandlingen påbörjades under hösten 1968 och avslutades i oktober 1969.

Upphandling skedde efter totalentreprenadmodell i två steg under perioden oktober 1969–juni 1970.

Byggstart beräknas till april 1971.

Centrumanläggningen beräknas kunna tas i bruk under 1973.

Första inflyttning beräknas ske under 4:e kvartalet 1971 och sista inflyttning under 1977.

3.3 Ansvariga

Byggherre för alla anläggningar och byggnader inom området är Stiftelsen Bostadsbyggen i Luleå. Två entreprenadföretag svarar för produktionen, nämligen BPA Byggproduktion och Öberg & Co, Platzergruppen. Arkitekt för den förra delen är Riksbbyggens projekteringskontor, Stockholm, för den senare Jan Thurfjell arkitektkontor, Luleå.

3.4 Organisatoriska uppgifter

Programarbetet påbörjades under hösten 1968 och bedrevs därefter i en för ändamålet särskilt bildad arbetsgrupp, Hertsögrup-

pen. Gruppen bestod av en representant från varje politiskt parti, jämte stadens chefstjänstemän. Gruppen sammanträdde regelbundet för behandling av programmets skilda delar, och konkretiserade tidigt ett förslag till s. k. »serviceprogram» för området. Detta program fördes till drätselkammare och stadsfullmäktige för värdering och beslut. Efter programmets färdigställande, och sedan en rad kommunala organ haft tillfälle till yttrande, fördes programmet i sin helhet åter till stadsfullmäktige för fastställelse. I samband med denna process genomfördes även offentliga redovisningar av projektet. Då stadsplanarbetet kom att bedrivas till stor del parallellt med programarbetet, genomfördes även i anslutning till detta, och i anslutning till utställandet, offentliga redovisningar. Huvudmannaskapsfrågan ansågs genom valet av en kommunal bostadsstiftelse som byggherre vara löst, samtliga lokaler avsågs uthyras av byggherren.

På grundval av detta serviceprogram genomfördes en upphandling av bostäder och komplement i totalentreprenadform. De inkomna anbuden bedömdes efter en på förhand angiven metod och värdeskala. Genom noggranna uppgifter i tävlingsprogram och anbud fixerades de tidpunkter vid vilka de olika bostadskomplementen och serviceanläggningarna skulle vara färdigställda. Garantier har på detta sätt skapats för att boendeservicen blir utbyggd och färdigställd samtidigt med att bostäderna successivt blir inflyttningsfärdiga.

3.5 Tekniska uppgifter

Antalet invånare i området beräknas i slutet av 70-talet uppgå till ca 7 800, för att på längre sikt stabiliseras kring ca 6 700 personer.

Den service som planeras i området avses betjäna dels områdets befolkning, dels ca 1 000 personer i angränsande befintlig belyggelse.

Området kommer fullt utbyggt att omfatta ca 1 500 lägenheter i flerfamiljshus med följande lägenhetsfördelning:

Storlek	%	Antal
1 rok	15	225
2 rok	20	300
3 rok	50	750
4 rok o. större	15	225
Summa	100	1 500

Området skall vidare innehålla ca 1 000 lägenheter i småhus, varav hälften utgörs av lägenheter om 4 rok. och hälften av 5 rok.

I anledning av de variationer i barnantal, och därmed i behov av platser i förskolor och grundskola, som befolkningsförändringarna väntas föranleda, har förberedelser gjorts för att åstadkomma ett samutnyttjande av undervisningslokaler, i första hand mellan barnstuga och lågstadieskola. Försök i denna riktning bearbetas för närvarande inom staden.

I anslutning till områdets kommersiella centrum har i stadsplanen förlagts utrymme för högstadieskola, utbyggd med biblioteksfilial och samlingssal för allmänheten, sporthall och idrottsplats.

I området planerad boendeservice omfattar enligt programmet två centrumanläggningar, ett större, A-centrum, och ett mindre, B-centrum. Funktioner och lokalytor framgår av följande sammanställning:

Centrumanläggningar

	m ² vy
A-centrum	
2 livsmedelshallar à 1 000 m ² vy	2 000
Post, bank m. m.	300
Frisör, blomsterhandel m. m.	100
Tvättbar	100
Konditori, skomakeri, ur-optik m. m.	200
Barnavårdscentral, distriktsläkarmottagning, distriktstandpoliklinik	300
Servicecentral, fastighetsservice	200
Summa programyta	3 200
B-centrum	
1 livsmedelshall à 1 000 m ² vy	1 000
Frisör, tobak, tidningar m. m.	200
Summa programyta	1 200

Lokaler för grundskolan

I området planeras fyra skolenheter. En högstadieskola med 15 klasser, två låg- och mellanstadieskolor med vardera 12 klasser samt en låg-, mellan- och högstadieskola med totalt 45 klasser.

Barnstugor

I området planeras vidare 2 st. barnstugor innehållande vardera:

1 daghemsavd. om 40 platser

1 lekskoleavd. om 40 + 40 platser

1 fritidshemsavd. om 20 platser

2 st. barnstugor innehållande vardera:

1 daghemsavd. om 40 platser

1 lekskoleavd. om 40 + 40 platser

Gemensamhetslokaler

Utrymme har inom området beretts för två fritidsgårdar om vardera ca 500 m². Fritidsgård avses innehålla samlingsrum med scenutrymme, kafé, lekhall, hobbylokaler samt klubbрум i olika storlekar.

Idrottsanläggningar

I anslutning till områdets högstadieskola har utrymme beretts för idrottsanläggningar för stadsdelen. Dessa består av:

Skolidrottsplats omfattande bollplan 60 × 100 m, löparbana 100 m, kast- och hopp-anordningar samt omklädningsbyggnad om ca 150 m² vy.

Tvättstugor

Kollektiva tvättstugor med fullständig maskinell utrustning för tvättbehandling har i flerfamiljshusområden anordnats till ett antal motsvarande 2 maskiner/25 hushåll.

Övriga lokaler

Inom området har i erforderlig omfattning anordnats lokaler för serviceexpedition för kundtjänst, felanmälan etc., fastighetsförråd, verkstadslokaler, personalutrymmen m. m.

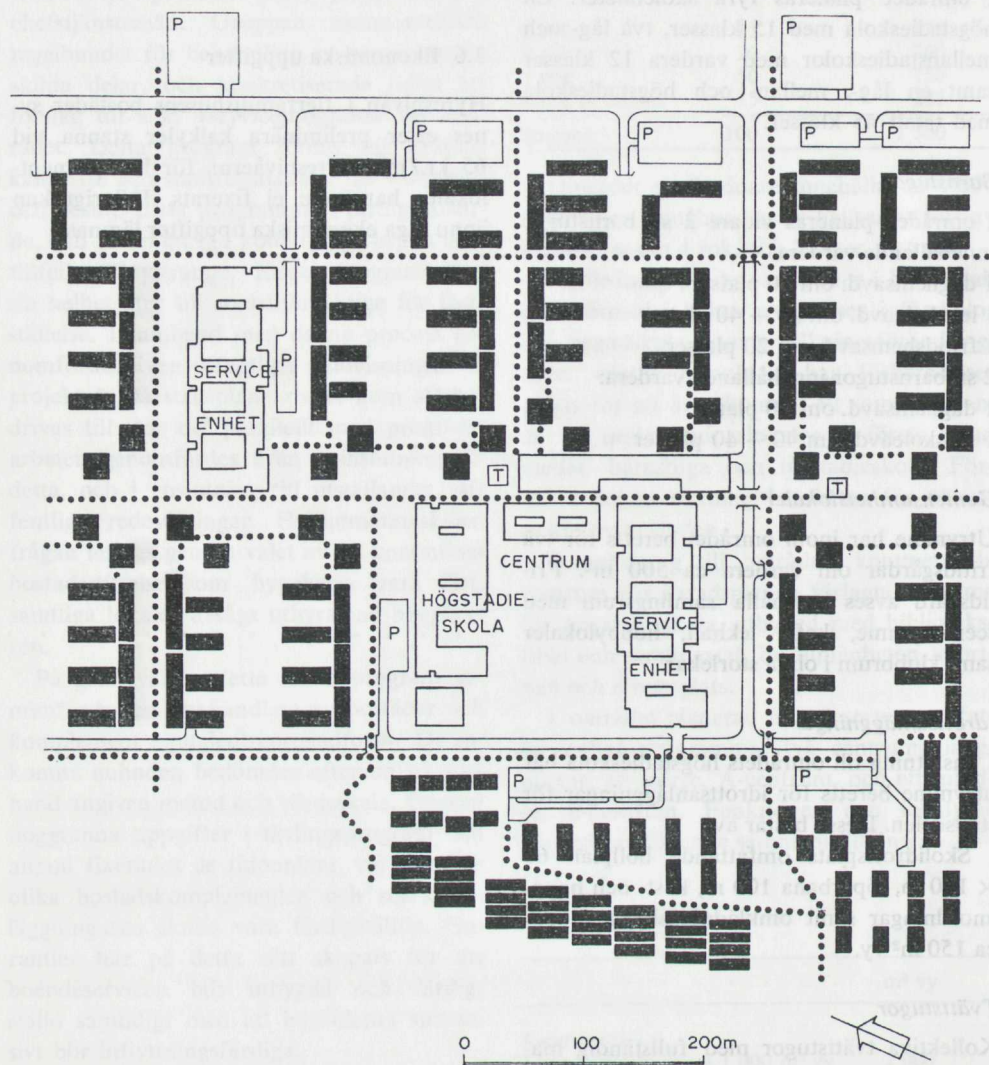
Utrymmen för fritidssysselsättningar

Lokaler för fritidsverksamheter i anslutning till bostadshusen och förlagda på kvartersmark har anordnats till en omfattning av

ca 100 m² vy per 150 lägenheter. Gäller alla bebyggelsekvarter.

3.6 Ekonomiska uppgifter

Hyresnivån i flerfamiljshusens bostäder synes efter preliminära kalkyler stanna vid 65 kr./m². Hyresnivåerna för komplementlokaler har ännu ej fixerats. I övrigt kan ännu inga ekonomiska uppgifter lämnas.



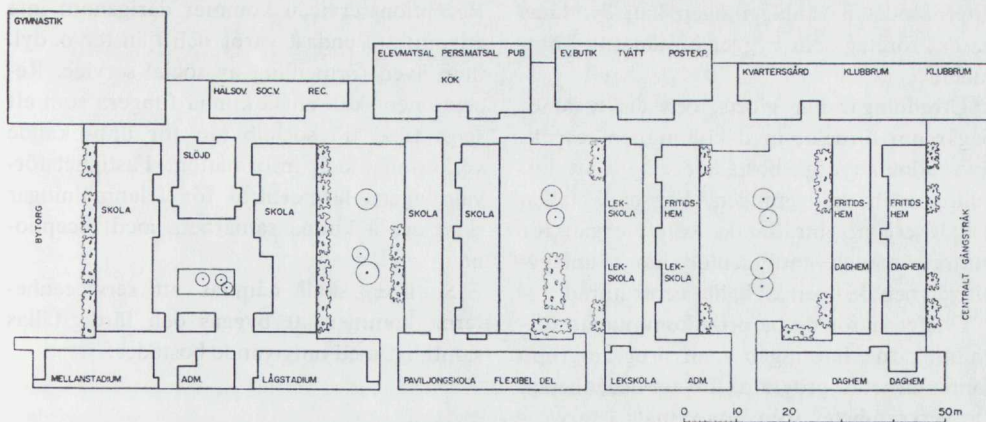
Plan över del av en modellstadsdel på Järvafältet i Sollentuna.

4.1 Allmänt

Strävan att samordna service i bostadsområden har resulterat i en flexibel servicebyggnad avsedd att uppföras i stort antal på Järvafältet, i första hand inom Sollentuna köping. Enheten är avsedd att betjäna ett bostadsområde med ca 4 000 invånare.

4.2 Tidsuppgifter

Dispositionsplan för hela Järvafältet presenterades 1968 och antogs av samtliga berörda kommuner våren 1969. Generalplan för delen inom Sollentuna köping beräknas antas av köpingens fullmäktige hösten 1971. Bostäderna inom denna del kommer att upp-



Serviceenhet på Järvafältet i Sollentuna. Plan.

föras åren 1974 till 1980. Den första serviceenheten beräknas påbörjas 1974 och tas i bruk 1975.

4.3 Ansvariga

Generalplan och områdesplaner för Sollentuna upprättas av stadsarkitektkontoret med arkitekter SAR Sture Ljungqvist och Jon Höjer som konsulter, vilka även utreder förutsättningarna för serviceenheten. Byggherre och entreprenör är ännu ej utsedda.

4.4 Organisatoriska uppgifter

År 1962 meddelade staten att praktiskt taget hela det militära övningsområdet Järvafältet, omfattande ca 5 000 ha, skulle kunna ställas till förfogande för civila ändamål. 1963 framlade regionplanekontoret för Stockholmstrakten en första skiss till dispositionsplan. En allmän arkitektävling om Järvafältets användning utlystes i februari 1966 och avgjordes i mars 1967. På grundval av de vinnande förslagen utarbetades en dispositionsplan vilken antogs av de fem berörda Järva-kommunerna under våren 1969. I samband med arbetet med generalplan för Sollentuna har diskuterats olika strukturer för bl. a. serviceförsörjningen. Det aktuella förslaget innebär att i huvudsak tre nivåer av centrumanläggningar i bostadsområden uppföres.

Den största anläggningstypen är uppbyggd kring högstadieskolan till vilken en rad serviceverksamheter knyts. Denna anläggning är belägen invid tunnelbanestation och beräknas betjäna ca 12–16 000 invånare. Närmast lägre nivå av serviceenhet byggs upp kring låg- och mellanstadieskolan och beräknas betjäna ca 4 000 invånare medan en minsta enhet skall innehålla vissa gemenskapslokaler och bostadskomplement och uppföras i direkt anslutning till bostäderna.

Den mellanstora serviceenheten, som här skall redovisas, skall innehålla lokaler för undervisning (inkl. kvälls- och vuxenstudier)

- barntillsyn
- fritidsverksamhet
- hälsovård
- motion
- butik- och varuservice
- administration
- matservering m. m.
- reception.

Serviceenheten utformas med en invändig gågata kring vilken samtliga lokaler grupperas. Lokalerna dubbelutnyttjas i största möjliga utsträckning. Anläggningen kommer att bli av flexibel typ och anpassbar till förändrade behov.

Beträffande huvudmannaskap för serviceenheten har förutsatts att en huvudman skall vara ansvarig för programarbete samt för drift av den färdiga anläggningen medan

uppförandet av anläggningen kan överlåtas på det företag som bygger bostäderna i området.

Utredningar har gjorts, och diskussioner pågår om fördelar med kommunen respektive allmännyttigt bostadsföretag som huvudman för anläggningen. För båda fallen har föreslagits inrättande av ett organ för samråd mellan intressenter inom anläggningen och de boende, kallat centrumråd.

Cheferna för de berörda kommunala förvaltningarna har ingått i en programgrupp som utarbetat program för serviceenheten. De verksamheter som samordnats i serviceenheten är bl. a. följande.

Skollokaler används kvällstid för studieändamål och för gruppverksamhet i fritidsnämndens eller studieförbunds regi. Skolans elevmatsal kombineras med personalmatsal för de i anläggningen anställda samt används även som »pub» vilken också kommer att kunna försälja färdiglagad mat för avhämtning. Gymnastik- och motionslokaler kommer att utnyttjas även kvällstid. Klubbrum och kvartersgård används dagtid för undervisningsändamål för »långrastaktiviteter» och övrig tid för fritidsaktiviteter av skiftande slag. Samordning av skolhälsovård, barna- och mödravård samt distriktssköterskefunktionen diskuteras. Avsikten är att kunna erbjuda alla åldrar och hushållstyper trygghet i bostadsområdet.

Omfattningen av den personal som kommer att vara verksam i anläggningen är inte klar men här väntas omfattande besparingar kunna göras jämfört med konventionella lösningar. Samordning kommer bl. a. att ske vad beträffar fastighetsskötsel, fastighetsunderhåll, uppvärmning, yttre renhållning och städning. Hela vaktmästartjänsten kommer på detta sätt att samordnas och avsikten är att vaktmästeriet skall utgöra en självständig administrativ enhet och till självkostnadspris sälja tjänster till serviceenhetens hyresgäster. Troligtvis kommer denna vaktmästarenhet att knytas till fastighetsförvaltningen för området i övrigt. Kommunens programgrupp har föreslagit att det till serviceenheten förläggs en reception under kommunalt huvudmannaskap.

Receptionsservicen kommer därigenom inte att omfatta endast varor och tjänster o. dyl. utan även förmedling av social service. Receptionen skall alltså kunna fungera som ett slags filial till socialbyrån för uppsökande verksamhet och information. Fastighetsförvaltningens larmcentral för felanmälningar skall också kunna samarbeta med receptionen.

Slutligen skall nämnas att serviceenheterna kommer att byggas och färdigställas samtidigt med omgivande bostäder.

4.5 Tekniska uppgifter

Serviceenheten är uppbyggd i ett plan kring ett centralt uppvärmt gångstråk från vilket samtliga lokaler kan nås. Hit förlägges således de mest utnyttjade lokalerna i låg- och mellanstadieskolan, vidare gymnastik- och motionslokaler, reception, socialvårds-expedition, matsal, butik, tvätt, post- eller bankexpedition, kvartersgård och barnstuga. Utformning och inredning av det centrala gångstråket kommer att ägnas stor omsorg. Lokalytorna för dessa enheter framgår av följande:

Lokal	m ²
LM-skola 14 klasser	2 000
Provisorisk skola 3 ggr 3 klasser	780
Kök och matsalar	260
Gymnastiksal med omkl. o bastu	580
Kvartersgård	260
Klubbrum 2 st à 100 m ²	200
Reception	50
Elevvårdslokaler	50
Socialvårdsutrymme	50
Klubbrum	50
Ekonomiutrymme samt personalutrymme i barnst.	170
Fritidshem 3 ggr 130 m ²	390
Lekskola 3 ggr 130 m ²	390
Daghem 4 avd.	600
Fastighetstvättstuga	150
Servicebutik	200
Frisersalong	60
Summa m ²	6 240

Anläggningen har en teknisk utformning som gör den anpassbar till skiftande krav på lokalmängd och fördelning. Den kan även anpassas till ojämn terräng genom att vissa nivåskillnader kan tas upp i trappor och

Överslagsmässig beräkning av kostnader för olika alternativa lösningar av serviceenheten.

	Alt. A kronor	Alt. B kronor	Alt. C kronor
Mark	126 000	184 000	184 000
Gata, gång- och cykelväg	130 000	165 000	202 000
Vatten och avlopp	90 000	106 000	127 000
Tomtkostnad	346 000	455 000	513 000
Kommunens andel	220 000	271 000	329 000

ramper inom anläggningen.

Slutligen skall nämnas att markutnyttjandet i tunnelbanestationens närhet kommer att bli högt för att sedan successivt minska. Sannolikt kommer tunnelbanestation och serviceenhet att kunna nås via gångar med skärmtak.

4.6 Ekonomiska uppgifter

Överslagsmässiga ekonomiska beräkningar har på uppdrag av AB. Järvaexploatering utförts av K-konsult för att belysa mark- och exploateringskostnader för olika grad av samutnyttjande av servicelokaler.

Därvid har följande alternativa lösningar studerats:

A. Sammanhållen serviceenhet med samutnyttjanden.

B. Serviceenhet med konventionella tomtutformningar.

C. Servicegrupperna utspridda över och insprängda i bostadsbebyggelse.

Om kostnaderna uppdelas på mark, gata, gång- och cykelvägar samt vatten- och av-

loppsledningarna kan skillnaderna redovisas som framgår av ovanstående sammanställning.

Vissa följd effekter av de ovan nämnda alternativen kan även överslagsmässigt antydas. Alternativen B och C innebär en minskning av den för bostadsexploatering avsedda marken. Varje serviceenhet bedöms minska markåtgången med 7 000 m² gentemot konventionell planering. 7 000 m² tomtyta innebär ca 60 lägenheter, varför en konventionell planering innebär en minskning av den kostnadsbärande våningsytan och en ökad belastning på bostadsdelen.

Denna överslagsmässiga kalkyl syns enligt K-konsults utredning tyda på att skillnaden mellan en planering med en samlad serviceenhet i ett område med mycket tät bebyggelse och med hög exploateringsgrad jämfört med en planering med konventionell lösning av service utgör storleksordningen 800–900 000 kr. per område.

Nedan redovisas två sammanställningar över kostnaderna för serviceenheten, i det

Finansiering av serviceenhet med kommunen som huvudman.

Lokal	Produktionskostn. inkl. utv. arbeten	Bidrag (ränta- och amort. fritt)	Lån enl. bostadsl.-best. (8–8½ % annuit.)	Övrigt lån (9 % ränta)	Hyra kr/m ² ca	Årshyra (inkl. värme)
Skola	6 300 000	1 505 000	—	4 795 000 ³	152	570 000
Barnstuga	3 100 000	825 000	2 275 000	—	155	255 000
Kvartersgård	850 000	212 500 ¹	425 000	212 500 ²	150	66 000
Butiker	975 000	—	975 000	—	178	92 000
Reception	140 000	—	140 000	—	179	13 500
Summa	11 365 000	2 542 000	3 815 000	5 007 500		997 500

¹ 25 % av låneunderlaget

² Lån enl. best. från Statens nämnd för samlingslokaler

³ Lånet beräknat med 7 % ränta.

Finansiering av serviceenhet med allmännyttigt bostadsföretag som huvudman.

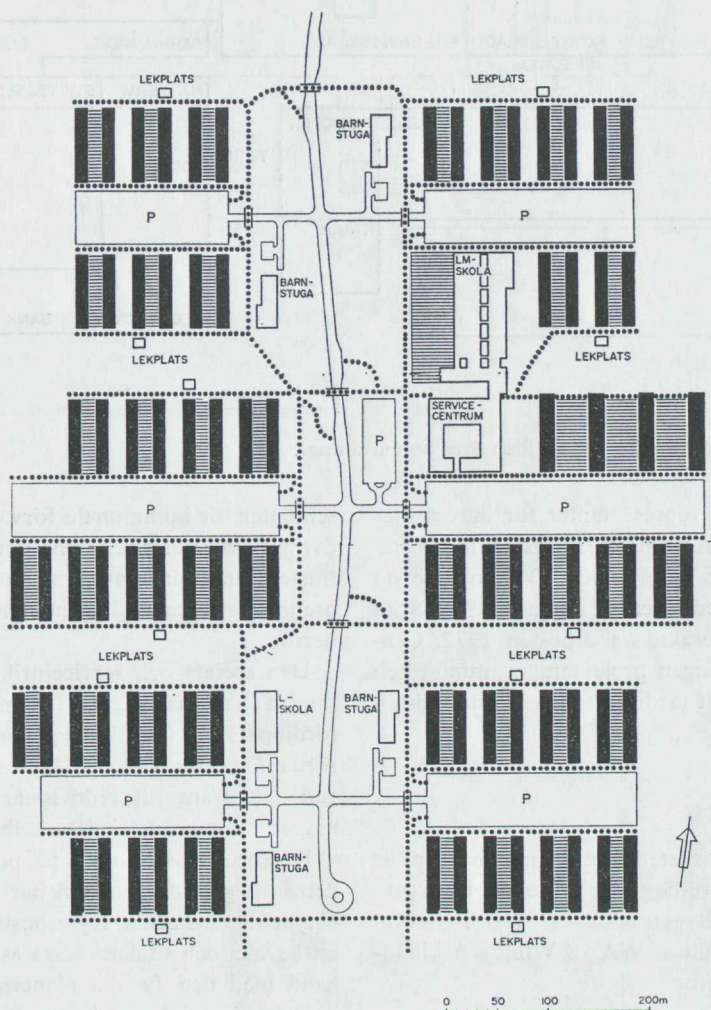
Lokal	Produktions- kostn. inkl. utv. arbeten	Bidrag (ränte- och amort.- fritt)	Lån enl. bo- stadsf. best. (8—8½ % annuit.)	Övrigt lån (9 % ränta)	Hyra kr/m ² ca	Årshyra (inkl. värme)
Skola	6 300 000	—	—	6 300 000	208	780 000
Barnstuga	3 100 000	825 000	2 275 000	—	155	255 000
Kvartersgård	850 000	212 500 ¹	425 000	212 500 ²	150	66 000
Butiker	975 000	—	975 000	—	178	92 000
Reception	140 000	—	140 000	—	179	13 500
Summa	11 365 000	1 037 500	3 815 000	6 512 500		1 206 500

¹ 25 % av låneunderlaget

² Lån enl. best. från Statens nämnd för samlingslokaler

ena fallet med kommunen som huvudman och i det andra med allmännyttigt bostadsföretag som huvudman.

Vid dessa beräkningar har de intäckta förbindelsegångarna medräknats i respektive lokalgrupp och kostnaderna för gångarna fördelats i proportion till lokalytorna. Därvid har dock servicebyggnadens gångstråk räknats som endast intäckt med skärmtak. Slutligen har förutsatts att produktionskostnaden är lika med pantvärdet, dvs. att inga s. k. överkostnader uppstår.



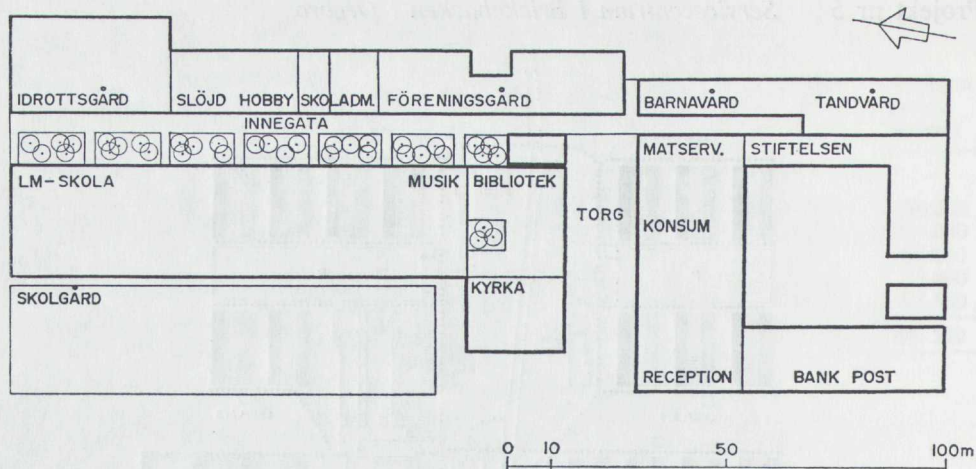
Servicecentrum i Brickebacken. Plan över området.

5.1 Allmänt

Brickebacken är en blivande stadsdel av den typ som byggs runt Örebro stads centrum de senaste decennierna. Området, som är beläget på en relativt kuperad bergsplåta, ligger ca 4 km sydost om stadens centrum. Området skall fullt utbyggt hysa ca 5 000 boende. I området skall dessutom byggas ett centrum av integrerad typ.

5.2 Tidsuppgifter

Stadsplanarbetet påbörjades våren 1968, då byggherren anlät konsult och entreprenör för att i samarbete med stadsarkitektkontoret upprätta stadsplan för området. Programarbetet påbörjades samtidigt för områdets centrumanläggning och detta arbete drevs till en början inom stadens förvaltningar. En arbetsgrupp bildades senare,



Servicecentrum i Brickebacken. Plan över bottenvåning.

bestående av representanter för intressenter i centrumanläggningen. Byggstart för bostäderna skedde i november 1969, och första inflyttning beräknas ske i augusti 1970. Sista inflyttning beräknas ske hösten 1972. Centrumanläggningen projekteras samtidigt och skall vara helt färdig att tagas i bruk hösten 1971.

5.3 Ansvariga

Byggherre för stadsdelen Brickebacken är Stiftelsen Hyresbostäder i Örebro. Entreprenör är BPA Byggproduktion A. B. i Örebro. Arkitektkonsult är WAAB Whites Arkitektkontor i Örebro.

5.4 Organisatoriska uppgifter

Programarbetet vid projekteringen av centrumanläggningen bedrevs med den från byggherren klart uttalade målsättningen att åstadkomma ett centrum där funktionerna var samordnade på ett rationellt och meningsfullt sätt och som erbjöd en väl utbyggd kollektiv service.

Under ledning av stadens utredningsman insamlades på vanligt sätt förvaltningarnas önskemål om lokalytor. Därefter skedde en sammanjämkning av lokalerna, vilket ledde till ett samordnat lokalprogram. En samrådsgrupp tillsattes därefter bestående av repre-

sentanter för kommunala förvaltningar samt övriga i centrum och området berörda intressen, stadsplanerare, institutioner, entreprenör, affärsmän, arkitekter och byggherre.

Den sociala och serviceinriktade målsättningen har diskuterats i samrådsgruppen, fördjupats och förankrats genom beslut i berörda förvaltningar och företag och slutligen lett fram till redovisade kvalitetshöjningar för området i dess helhet.

De sociala aspekterna på planeringen av detta integrerade centrum har varit av stor betydelse. Stiftelsen Hyresbostäder har för att bevaka och studera dessa aspekter i samband med den fysiska planeringen inrättat en bostadssocial avdelning med en socialarbetare som chef. Avdelningens första uppgift var att aktivt delta i målsättnings-, program- och projekteringsarbete för Brickebackenområdet. Avdelningen kommer att kontinuerligt och på samma sätt delta i stiftelsens övriga byggnads- och saneringsprojekt.

Den lokalmässiga samordningen av funktionerna kommer att ledas av samrådsgruppen, som hittills svarat för utformningen av centrumfunktionen och den yttre bostadsmiljön. Medlemmarna i denna grupp kommer slutligen att utgöras av den personal som på platsen svarar för respektive förvaltnings serviceutbud i området – också inne-

fattande socialassistent och distriktssköterska. I gruppen ingår representanter för kommersiell service, för reception, för förvaltningspersonal samt representanter för hyresgästerna. Samrådsgruppen styr sedan aktiviteterna och lokalutnyttjandet i området genom ett arbetsutskott som ledes av en serviceintendent anställd av bostadsföretaget.

5.5 Tekniska uppgifter

Bostadsområdet Brickebacken skall bebyggas med ca 1 900 lägenheter av vilka ca 1 400 är förlagda i 2-våningshus och 500 i lägenheter i 6-våningshus i direkt anslutning till centrumanläggningen. Bostäderna får en obruten gångvägskontakt med omgivande lek- och rekreationsområden liksom med centrum. Bostäderna grupperas i mindre enheter om ca 250–300 lägenheter vilka färdigställs fullständigt och successivt. Barnstugor och kvartersgårdar är liksom en lågstadieskola placerade ute i området i nära anslutning till busshållplatser.

Kommunikationer till och från området sker med buss till stadens centrum, eller med bil. Motortrafiken till och från området förs på en försänkt matarled vilket möjliggör planskilda korsningar med gång- och cykelvägar.

Bostäderna i 2-våningshusen har alla separat ingång eller trappa från markplanet

och därtill har varje lägenhet en uteplats om 13 m².

Centrumanläggningen planeras så att åtskilliga förekommande verksamheter och därför nödvändiga lokaler integreras. Samordningen har efter överläggningar mellan byggherre, konsulter och berörda organ resulterat i följande förändringar jämfört med det ursprungliga och konventionella byggnadsprogrammet.

Skolan, idrottsstyrelsen och ungdomsverksamheten nyttjar samma sporthall för sin motions- och idrottsverksamhet. Stads- och skolbiblioteken slås samman till ett. Biblioteket inrättar ett för enskilda och allmänhet öppet allrum, med tidningar, TV, radio, sällskapsspel och tillgång till kaffeservering. Bibliotekets sagorum fungerar tidvis som barnparkering för centrum.

Skolans slöjdsalar har utrustats med dubbel verktygsuppsättning för att kunna medge att de boende såväl enskilt som i grupp kan utnyttja lokaler och redskap. Kyrkokalerna utnyttjas av frikyrka liksom av statskyrka. De används även för andra ändamål, dock ej dans. Skolans klassrum utnyttjas för t. ex. kursverksamhet. En restaurang serverar mat såväl till skolbarn som till anställda inom anläggningen och även till de boende för hämtning. Restaurangens lokaler inredes så att de kan tillgodose behovet av utökad vardagsrum för familjesammankomster vid högtidsdagar etc. inom området. Köket för-

Sammanställning av ytor i Brickebacken servicecentrum.

	Prel. program m ²	Samordning		Samordnat program m ²	Skillnad m ²
		—	+		
LM-skola	2 584	575	60	2 033	—515
Föreningsgård	857	64	30	823	— 34
Kyrka	280	130		150	—130
Bibliotek	425		110	535	+ 110
Idrottsgård	2 006		44	2 050	+ 44
Hälso- och sjukvård	842	14	14	842	
Livsmedelshall	1 000			1 000	
Servicebutik, matsal, »pub» m. m.	455			455	
Övriga butiker	480			480	
Stiftelsens lokaler	1 440			1 440	
Innegata	850			850	
Reception	50			50	
Summa m ² i centrum	11 269	783	258	10 708	—525

sörjer även »puben». En del av livsmedels- hallen utnyttjas för försäljning kvällstid. Till denna kvällsbutik är knuten en informa- tions- och servicecentral som drivs av Stif- telsen Hyresbostäder.

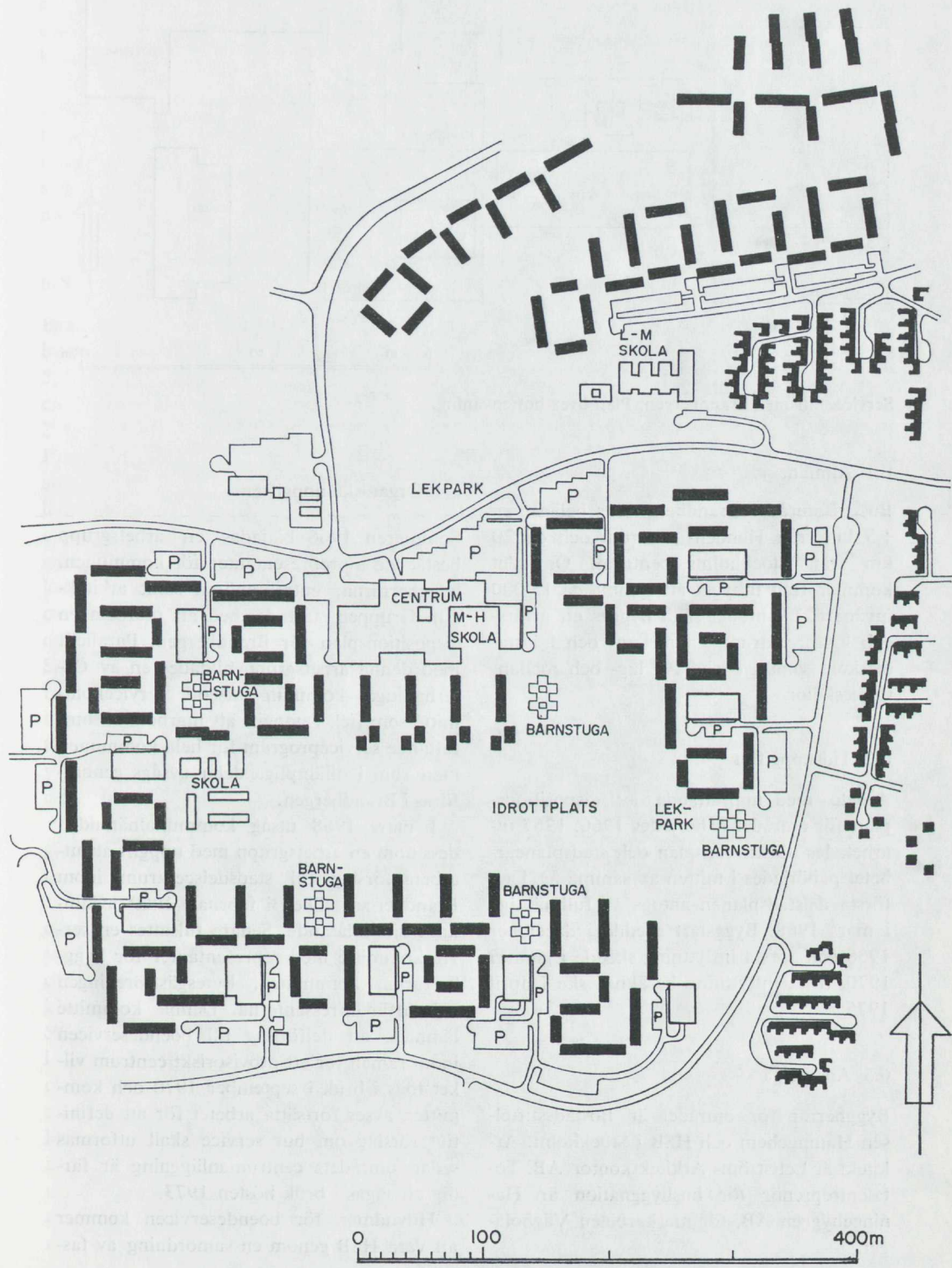
Ytvinsterna genom samordningen har medfört att området givits ytterligare kvali- tetshöjningar än de ovan relaterade. Som exempel kan nämnas kvartersbad med bastu och styrketräningslokal.

Lokalprogrammet för centrumanläggning- en framgår av sammanställning på sidan 37.

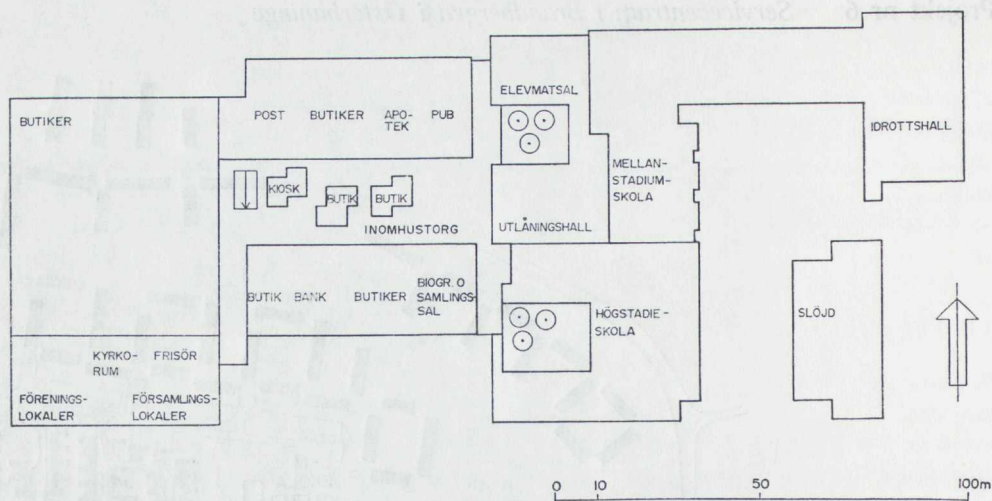
Teknisk samordning utgör en förutsätt- ning för att åstadkomma en flexibilitet i an- läggningen. Installationer och annan teknisk inredning är utförda så att anläggningen en- kelt kan förändra sitt innehåll och användas för skiftande behov och verksamheter. Bygg- nadssättet är pelare-balk-system där avstån- det mellan samtliga pelare i anläggningen är 360 cm.

5.6 Ekonomiska uppgifter

Målsättningen har från början varit att bygg- herren skall upphandla, bygga och förvalta inte bara bostäderna utan också samtliga bostadskomplement. Denna målsättning krä- ver en enhetlig finansiering. Stiftelsen Hy- resbostäder har förutsatt att finansiering sker över länsbostadsnämnden genom en- bart statliga bostadslån. I planeringsarbetet har ingått ett försök till uppskattning av byggnadskostnaderna dels för ett traditio- nellt byggnadsprogram dels för ett samord- nat program med kvalitetshöjning. Enligt denna *preliminära* beräkning upptar ett tra- ditionellt byggnadsprogram för centrum- läggningen en kostnad av 13 027 000 kr., ett samordnat program med traditionella kvali- teter 12 085 000 kr. samt det nu föreslagna slutliga programmet, dvs. samordnat pro- gram med kvalitetshöjningar en totalkost- nad av 13 054 000 kr.



Servicecentrum i Brandbergen. Plan över området.



Servicecentrum i Brandbergen. Plan över bottenvåning.

6.1 Allmänt

Bostadsområdet Brandbergen är beläget ca 1,5 km från Handens centrum och ca 20 km från Stockholms centrum. Området kommer fullt utbyggt att rymma ca 15 000 invånare. I området skall byggas ett affärs- och kulturcentrum, en mellan- och högsta-dieskola samt i övrigt två låg- och mellan-stadieskolor.

6.2 Tidsuppgifter

Arbete med upprättande av dispositionsplan för området påbörjades 1966. 1967 utarbetades illustrationsplan och stadsplanarbetet påbörjades i mitten av samma år. Den första delstadsplanen antogs av fullmäktige i mars 1968. Byggstart skedde i december 1968 och första inflyttning skedde i januari 1970. Sista inflyttning beräknas ske i april 1975.

6.3 Ansvariga

Byggherrar för området är Bostadsstiftelsen Haningehem och HSB i Stockholm. Arkitekt är Lettströms Arkitektkontor AB. Totalentreprenör för husbyggnation är Haningebyggen AB, för markarbeten Vägbolaget.

6.4 Organiska uppgifter

Sommaren 1966 bildades en arbetsgrupp bestående av representanter för kommunen, byggherrarna, entreprenören samt arkitekten. Gruppen startade med att utarbeta en dispositionsplan för Brandbergen. Parallellt med denna arbetsgrupp bildades en av Österhaninge kommun utsedd servicekommitté som fick i uppgift att utarbeta ett omfattande serviceprogram för hela kommunen men som i tillämpliga delar avsågs genomföras i Brandbergen.

I mars 1968 utsåg kommunalnämnden dessutom en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till stadsdelcentrum inom Brandbergen vilken i februari 1969 avlämnade sitt utlåtande. Senare tillsattes en servicekommitté med representanter för byggherrarna, kommunen, hyresgästföreningen och affärsintressenterna. Denna kommitté lämnade ett delförslag till boendeservicen inom ramen för ett provisoriskt centrum vilket togs i bruk i september 1970 och kommittén avser fortsätta arbetet för att definitivt förslag om hur service skall utformas sedan områdets centrumanläggning är färdig att tagas i bruk hösten 1973.

Huvudman för boendeservicen kommer att vara HSB genom en samordning av fas-

tighetsförvaltning och fastighetservice. Den planerade servicecentralen kommer således att handlägga alla servicefrågor för de boende inom området från ompackning av kranar till barnpassning i hemmet. En särskild kommitté med representanter för de olika bostadsgrupperna inom området, affärsinnehavarna, kommunen och huvudmannen kommer även framgent att ha översyn och medinflytande i servicefunktionerna.

6.5 Tekniska uppgifter

Brandbergen kommer att inrymma ca 4 000 bostadslägenheter, 600 småhus, 3 skolor, 5 barndaghem med sammanlagt 500 barn, ca 100 hobbylokaler utspridda i området, 2 mindre kioskutbutiker vilka skall drivas av Pressbyrån samt en centrumanläggning om sammanlagt 15 000 m², exkl. hög- och mellanstadieskolan vilken är sammanbyggd med centrumbyggnaden. Området omslutes av en matarled från vilken trafiken till området ledes in till angoringspunkter med garage och parkeringsplatser. Inom bostadsområdet är således trafikseparering genomförd. Sopsuganläggning för borttransport av sopor byggs ut successivt inom hela området. Kommunikationer till och från området sker för närvarande med buss men kommer från våren 1972 att ske med matarbuss till pendeltågsterminalen i Handens centrum.

Samtliga hus inom området har genomgående entréer varvid den ena entrén alltid utmynnar i en uteplats för barn och vuxna.

Centrum utgörs av hög- och mellanstadieskola, kommunal och kommersiell service m. m. i en integrerad anläggning. Samordning har här skett mellan byggherrarna, kommunen och deras respektive konsulter. Sålunda kommer dubbelutnyttjande att ske i stor utsträckning av lokaler inom skolan och inom centrumanläggningen. Stads- och skolbiblioteken utgör en enhet. Kyrkolokalerna avses kunna utnyttjas även för andra ändamål än rent kyrkliga. Skolans matsal utformas och möbleras på ett sådant sätt att den även kan utgöra restaurang på tider, då den icke utnyttjas av skolan. Alla lo-

kaler står i direkt kontakt med inomhus-torget. Lokalprogrammet för centrumanläggningen framgår av nedanstående sammanställning.

Lokal	m ²
Service-reception	110
Restaurang och samlingslokaler	740
Lokaler för förenings- och studie- verksamhet	254
Kyrka	310
Församlingslokaler	105
Lokaler för öppen sjukvård	675
Lokaler för fastighetsförvaltning m. m.	925
Livsmedelshallar	2 600
Övriga kommersiella lokaler	2 350
Bowlingbanor	1 350
Inomhustorg	1 500
Summa m ²	10 920
Tillkommer skola med fritids- och bibliotekslokaler	6 325

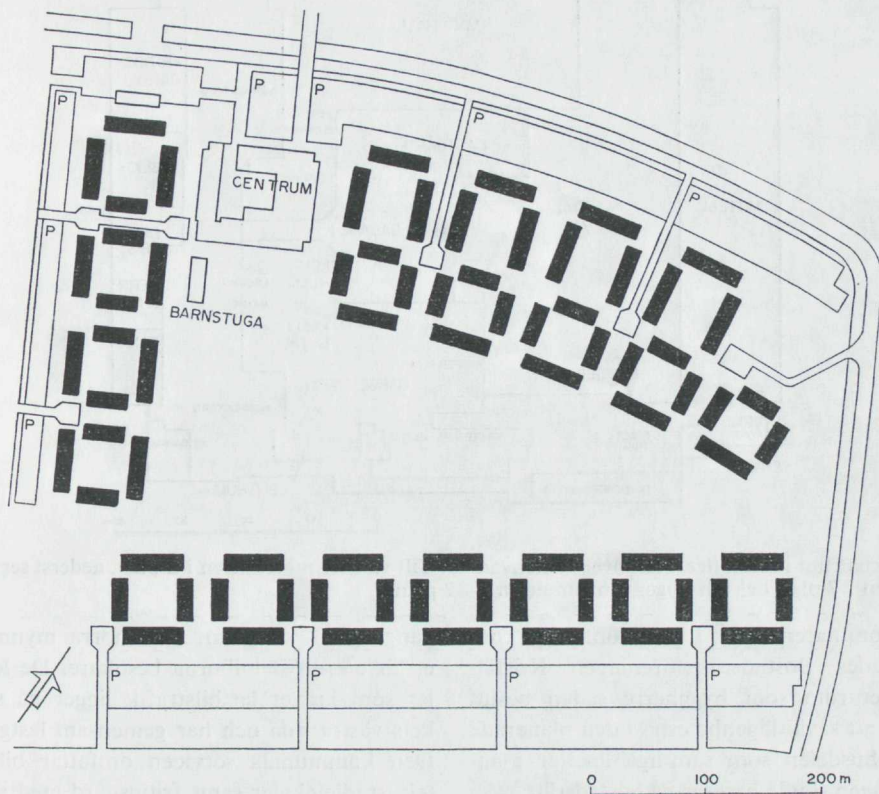
Genom den samordning som skett beräknas dubbelutnyttjande av lokalerna ge ytvinster på upp till ca 2 500 m². Anläggningen projekteras med måttenheten 3 M och avses byggas av betong med pelare och balksystem. Anläggningen kommer att få ett visst mått av flexibilitet då alla avskärmande väggar inom anläggningen utgöres av lätta konstruktioner. En utbyggnad av anläggningen i ett senare skede är möjlig. Då erhålles en tilläggsyta av ca 4 500 m².

6.6 Ekonomiska uppgifter

En byggherresamordning sker genom att HSB förvaltar hyreshusdelen liksom centrum och barnstugor medan däremot kommunen bygger och förvaltar skolorna. En enhetlig finansiering av hela området sker så att statliga bostadslån utnyttjas för både bostäder, barndaghem och centrumanläggning liksom för de parkeringsgarage som ingår i området. Genom den samordning som skett i projektering, byggande, finansiering och förvaltning beräknas ekonomiska vinster göras såväl vad avser produktionskostnaden som förvaltnings- och driftkostnader. Integreringen av vissa lokaler ger också ekonomiska vinster. Hur stora vinsterna i verkligheten blir är icke möjligt att

säga. Vid jämförelse med andra objekt vilka icke samordnats på liknande sätt torde hyresvinsten för de boende bli av storleksordningen 5-7 kronor/m²ly. Hyrorerna i området beräknas med 1972 års kostnadsläge bli ca 95 kronor/m²ly inkl. hushållsström. Grundavgiften (insatsen) för bostadsrättslägenheter kommer att utgöra 90 kronor/m²ly. Kostnaden för den utbyggda boendeservicen torde innebära ett påslag av hyran med ca 1 krona/m²ly för personal, lokal och övriga administrativa kostnader.

Området som helhet exkl. skolor beräknas kosta 375 miljoner kronor varav 25 miljoner kronor för centrumanläggningen.



Servicecentrum i Körfältet. Plan över området.

7.1 Allmänt

Bostadsområdet Körfältet i Östersund kommer fullt utbyggt att omfatta 1 299 lägenheter och rymma ca 4 000 invånare. Området, som är beläget ca 2 km öster om stadens centrum, uppförs med 2-våningshus, grupperade kring en centrumanläggning som innehåller servicelokaler och butiker m. m., servicehus samt motell.

7.2 Tidsuppgifter

Dispositionsplan för Körfältetsområdet färdigställdes i augusti 1967. Stadsplan upprättades och antogs i mars 1968. Utbyggnaden av bostäderna sker under perioden 1968–1974 och av centrumanläggningen perioden 1971–1973.

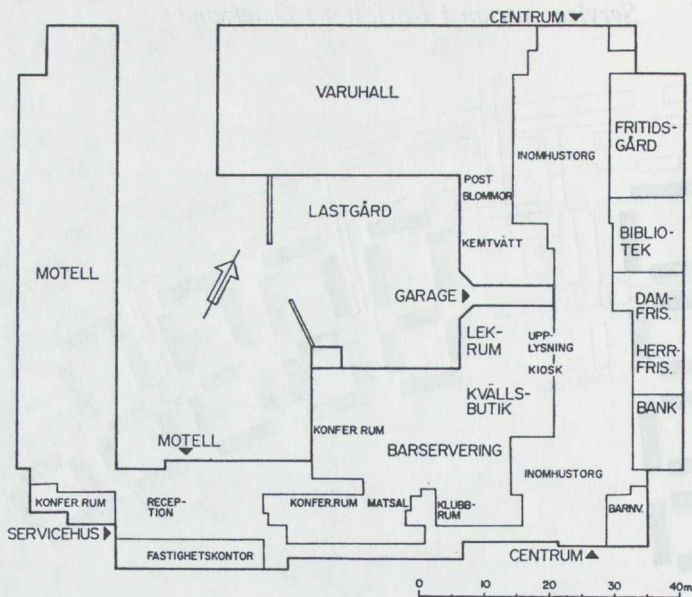
7.3 Ansvariga

Byggherre för centrumanläggningen är Bostadsrättsföreningen Körfältets Centrum. Arkitekt är HSB:s Riksförbunds arkitektkontor genom arkitekt SAR Jarl Bjurström. Entreprenör för centrumanläggningen är ännu inte utsedd.

7.4 Organisatoriska uppgifter

Hösten 1966 utformades en idéskiss som preliminärt redovisade anläggningens tänkta omfattning och huvuddrag. Riktlinjerna för skissen utstakades i samråd med kommunala organ av HSB i Jämtlands län som är bostadsområdets koordinerande byggherre.

En vidareutveckling av projektet kom i



Servicecentrum i Körfältet. Plan över bottenvåning. Till vänster motelldelen i 2 plan, nederst servicehusdelen i 7 plan och till höger centrumdelen 1—2 plan.

gång sommaren 1969. I kommunal regi konstituerades Bostadsrättsföreningen Körfältets Centrum som byggherre sedan beslut fattats att såväl lägenheterna i den planerade servicehusdelen som samtliga lokaler i anläggningen skulle baseras på bostadsrätt.

En omfattande enkät bland HSB:s medlemmar i Östersund har kartlagt de boendes önskemål i fråga om service och bidragit till programunderlaget. Projekteringen har skett under kontinuerlig kontakt med lokalernas huvudmän. Den strävan att samordna funktioner som kännetecknat idéskissen har styrt det fortsatta arbetet och resulterat i en successivt utvecklad, men principiellt bibehållen lösning av integrerad typ. Tre huvuddelar kan särskiljas: En centrumdel med 1—2 plan för allmän service, ett servicehus med 7 plan samt ett motell med receptions- och restaurangdel i 1 plan och med rumsflygel i 2 plan.

Centrumdelens lokaler för dels kommunal, dels kommersiell allmän service fördelar sig i 1 plan på den ena sidan och i 2 plan på den andra sidan av ett centralt inomhusstråk som får sidoljus från väster. Vid stråkets södra mynning mot Körfältets centrala parkområde knyts området

gångvägsnät samman. Den norra mynningen är entré för bilburna besökare. De lokaler som kräver lastbilstrafik ligger på stråkets västra sida och har gemensam lastgård. Den kommunala servicen omfattar bibliotek, studielokaler samt fritidsgård med samlingslokal, cafeteria och motionshall med bastu etc. Centralt vid stråket samordnas barnparkering, allmän övervakning och information samt bevakning av telefon och toaletter för besökande. Denna samordnade service ombesörjs av socialförvaltningen.

Servicehusets fyra trappor nås från ett korridorstråk med den södra långsidan till större delen glasad mot parkområdet. Detta stråk har huvudentré i väster, anknötning till motell jämte barservering i norr samt förbindelse med centrumdelens huvudstråk i öster. Trapphusen har intern förbindelse med garage, hobbyrum och tvättstuga en trappa ned. Vid servicehusets entré finns ett fastighetskontor som dels sköter förvaltnings- och vicevärdsfunktionerna för centrumanläggningen och hela Körfältetsområdet och dels, under dagtid, fungerar som service-reception i första hand för servicehusets invånare och i mån av behov även för övriga i området boende. Denna servicecentral av-

Lägenhetsfördelning i servicehuset i Körfältet.

Storlek	Antal	Yta	m ²	%	Anm.
1 r + ksk.	22	26,5		23	
1 rok.	30	48,5 och 47,0		31	därav 5 st. handikapplägenheter
Dubblett + kv.	4	52,5 och 50,5		4	
2 rok.	20	70,5, 69,5 och	64,0	21	därav 5 st. handikapplägenheter
3 rok.	20	80,5		21	därav 5 st. handikapplägenheter
Summa	96			100	

ses tillhandahålla bud- och nyckeltjänst, paketmottagning, förmedling av sjukhjälp, städhjälp o. dyl. Nattetid övergår servicejouren till motellets reception på entréalens motsatta sida. Ett larmsystem ger bostäderna möjlighet till kontakt med jourhavande reception. Servicehuset rymmer 96 lägenheter. Av dessa ligger 26 st., huvudsakligen enkelrum, i vån. 2. De disponeras av socialförvaltningen liksom husets 15 handikapplägenheter, vilka är jämnt spridda våningsvis och finns i storlekarna 1, 2 och 3 rum och kök. Handikapplägenheterna är så förlagda att de i vån. 2 har förbindelse med fritidsgårdens motionslokaler, där specialgymnastik för de handikappade kan ordnas.

Motellet har sin huvudentré från gårdsbildningen och uppförs i 2 våningar. En faktor som i hög grad varit bestämmande för anläggningens disposition är motellrestaurangens tredubbla funktion. Den betjänar dels motellets egna gäster och dels de boende i servicehuset, vilket annars vore för litet för att bära egen matservice och fungera som servicehus i egentlig mening. Barsserveringen öppnar sig samtidigt mot centrumanläggningens centrala gångstråk, där den utgör ett värdefullt servicetillskott också för allmänheten. Då man räknar med att många, särskilt äldre och handikappade, som bor i servicehuset och har behov av restaurangens tjänster, ej skulle finna sig till rätta med den självservice en barsservering förutsätter, finns centralt i servicehuset en matsal där restaurangen skall ordna med en för dessa matgäster anpassad betjäning. För dem som kommer att bo i servicehuset och för föreningar erbjuder motellet lätt tillgängliga konferensrum och lokaliteter användbara för sammankomster och festlig-

heter vid tillfällen då servicehusets egna gemensamhetsrum kan vara otillräckliga. För gästande kan motellrummen utnyttjas.

Centrumanläggningen i Körfältsområdet med alla bostäder och lokaler kommer att bli administrativt organiserad som en bostadsrättsförening. Det innebär att alla medlemmar i bostadsrättsföreningen, dvs. alla som med bostadsrätt nyttjar lokalerna och bostäderna, också har inflytande och gemensamt ansvar för verksamheten. Medlemmarna kallas till föreningsstämma, där de bland sig själva utser styrelse etc. Varje medlem har vid stämman en röst, dvs. lika inflytande.

På bostadsrättsföreningens föreningsstämma och styrelse ankommer att fatta de beslut som kan befinnas ändamålsenliga och lämpliga då det gäller verksamhetens utformning i driftskedet.

7.5 Tekniska uppgifter

Lägenhetsfördelningen i servicehuset framgår av ovanstående sammanställning.

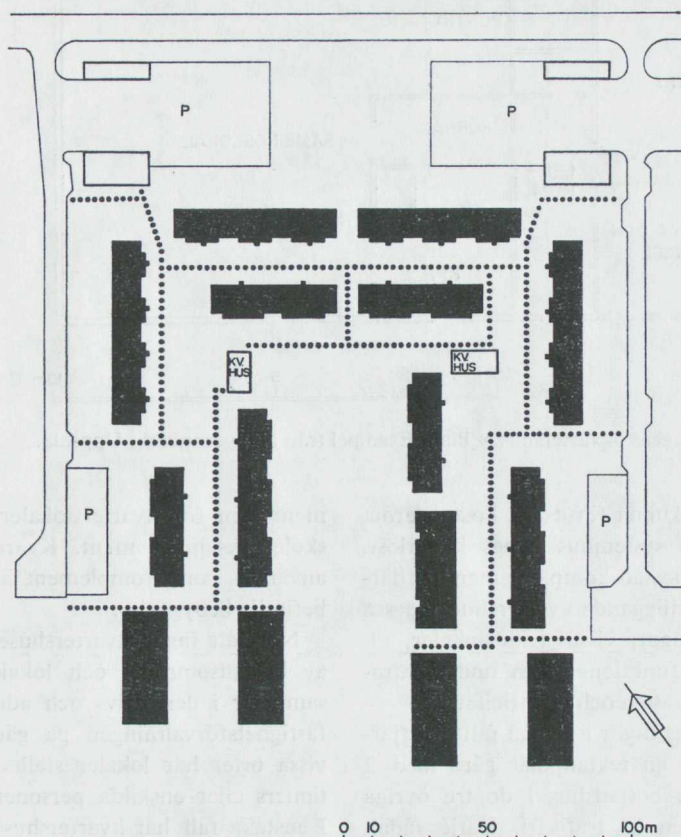
Nedan följer sammanställning av funktioner och lokalytor i de tre huvuddelarna i anläggningen.

Lokal	m ²
<i>Servicecentrum</i>	
Varuhall	1 015
Fritidsgård med samlingsal och motionslokal	876
Bibliotek	154
Bank	77
Blomsterhandel	42
Frisörer och fotvård	156
Postkontor	25
Kemtvätt	75
Barsservering med kvällsbutik	1 019
Lekrum, allmänna toaletter m. m.	132
Servicecentrum (exkl. centralt gångstråk) summa	3 571

Lokal	m ²
<i>Servicehuset</i>	
Kollektiva utrymmen	161
Reception och fastighetskontor	50
Lägenheter i plan 2	789
Lägenheter i plan 3—7	4 390
Enskild matsal i anslutning till barservering	50
Servicehuset (exkl. förbindelse-utrymmen) summa	5 440
<i>Motellet</i>	
Motellrumsflygel	1 924
Övr. lokaler	355
Motellet summa	2 279
<i>Körfältets centrum (exkl. garage och källarutr.) totalt</i>	11 290

7.6 Ekonomiska uppgifter

Några uppgifter om kostnader för olika delar av anläggningen föreligger inte i december 1970. Finansieringen förutsätts emellertid ske med utnyttjande av bostadslånemedel på vanligt sätt intill 95 % av godtagbara kostnader. Resterande finansieringsbehov täckes genom bostadsrättsinnehavarnas egna insatser.



Svenska Riksbyggens »kvartershus». Planexempel från Nybyområdet i Uppsala.

8.1 Allmänt

I Svenska Riksbyggens systemhusprojekt med källarlösa hus har vissa bostadskomplement samlats till fristående kvartershus, vilka på detta sätt kan få en varierande utformning och användning. Vissa sådana kvartershus har uppförts men vidareutveckling av hustyper och lösningar pågår.

8.2 Tidsuppgifter

Det första systemhusprojektet med kvartershus påbörjades i Norrlidenområdet i Kalmar år 1967 och byggnaderna togs i bruk december 1968. Därefter har ett flertal kvartershus tagits i bruk på olika platser i landet.

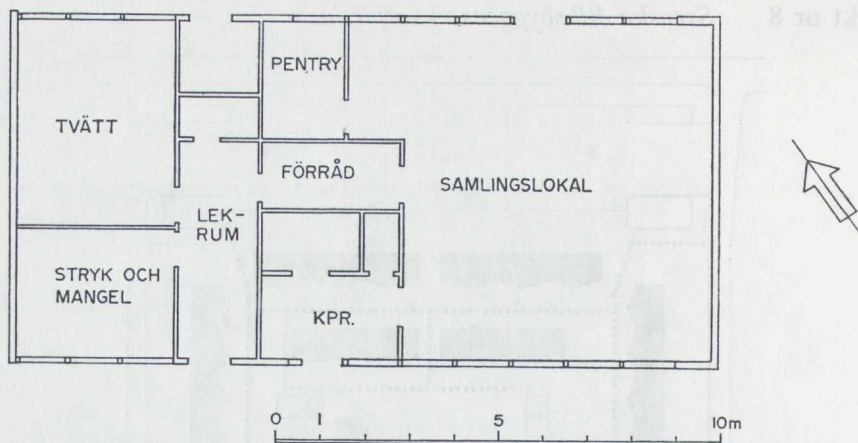
8.3 Ansvariga

Byggherrar har i samtliga fall varit Svenska Riksbyggen eller HSB.

Arkitekt är Svenska Riksbyggen, projekteringsavdelningen.

8.4 Organisatoriska uppgifter

Många byggnadsföretag strävar efter att standardisera allt större enheter för bl. a. bostadsbebyggelse. Svenska Riksbyggen har utvecklat ett projekt som kallas systemhus, där bostadshusen till stor del är standardiserade, där också bostadskomplement, garage och skyddsrum är standardiserade men med vissa variationsmöjligheter, allt för att reducera produktionskostnaderna samt att kunna producera stora serier och även med



Svenska Riksbyggens »kvartershus.» Plan. Exempel från Nybyområdet i Uppsala.

stor precision kunna förutsäga kostnaderna.

Riksbyggens systemhus byggs källarlöst. De kollektiva bostadskomplementen har därför samlats i friliggande kvartershus. I dessa inryms tvättstugor, vissa fritidslokaler, vidare tekniska funktioner som undercentraler för värme, vatten och elektricitet.

Kvartershuset utgör i många fall den fjärde sidan kring en rektangulär gård med 2 eller 3-vånings bostadshus i de tre övriga sidorna. Gården är trafikfri. Varje sådan husgrupp omfattar normalt ca 50 lägenheter och varje kvartershus betjänar normalt två kvarter eller ca 100 lägenheter.

Kvartershuset har i hittills uppförda områden varierat något i storlek och utformning men innehåller i de flesta fall tvättstuga, samlings- eller hobbylokal samt utrymmen för tekniska funktioner.

Utvecklingsarbete pågår för att standardisera kvartershusens mått och utförande på ett sådant sätt att de kan användas såväl för förekommande typer av bostadskomple-

ment som för kvarterslokaler och för lek-skoleverksamhet m. m. Kvartershusen kan användas som komplement även till äldre, befintlig bebyggelse.

Normalt ingår kvartershuset som en del av bostadsområdet och lokalen och verksamheter i den drivs och administreras av fastighetsförvaltningen på gängse sätt. På vissa orter har lokaler ställts till organisationers eller enskilda personers disposition. I enstaka fall har kvartershusen uthyrts för skoländamål.

8.5 Tekniska uppgifter

Kvartershusen i systemhuspaketet betjänar normalt ca 100 lägenheter och förläggs maximalt 100 meter från någon bostad.

Kvartershusen har breddmättet 7,9 meter och varierande längd beroende på innehållet. I de flesta planerade kvartershus har längden varierat mellan 13 meter och 19 meter och ytan därmed varierat mellan ca

Byggnadskostnad för kvartershus i Kalmar.

Lokal i kvartershus	m ²	Kostnad kr/m ²	Totalt kronor
Tvättstuga	81	1 000	81 000
Fritidsutrymmen	192	491	94 000
Undercentraler exkl. apparater	22	537	12 000
Summa	295		187 000

100 och 150 m².

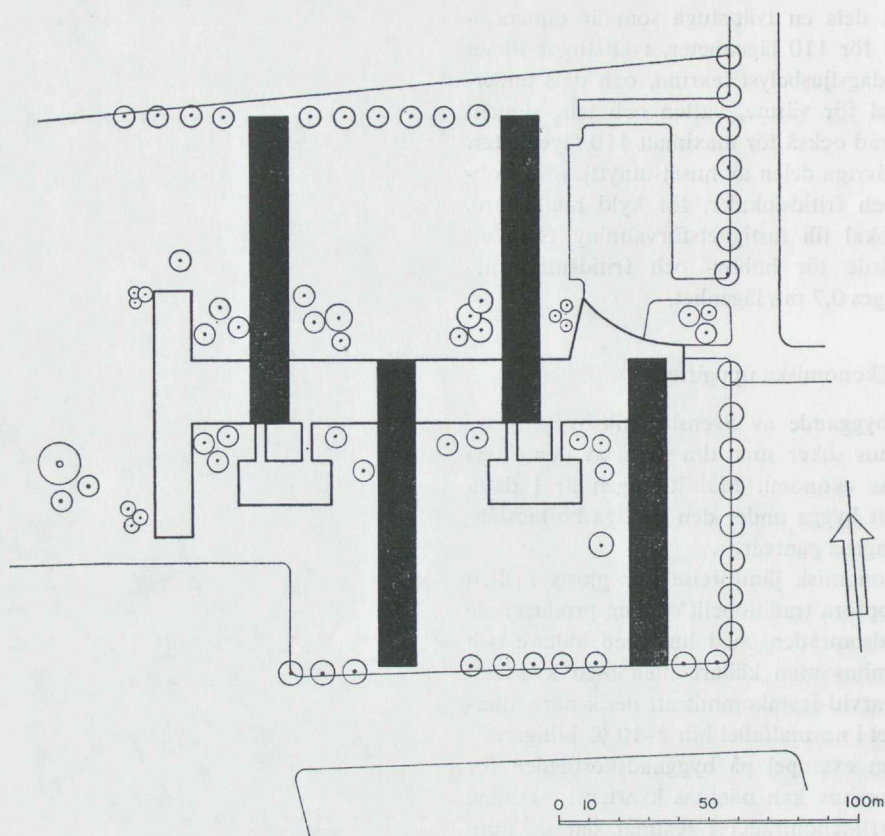
I kvartershusen finns emellertid två fasta delar, dels en tvättstuga som är dimensionerad för 110 lägenheter, tvättstugor förses med dagsljusbelyst lektrum, och dels undercentral för värme, vatten och tele, dimensionerad också för maximalt 110 lägenheter. Den övriga delen av huset utnyttjas för hobby- och fritidslokaler, för kyld matkällare, för lokal till fastighetsförvaltning. Som ett riktvärde för hobby- och fritidsutrymmena anges 0,7 m²/lägenhet.

8.6 Ekonomiska uppgifter

Vid byggande av Svenska Riksbyggens systemhus söker man dra nytta av den långa seriens ekonomi. Målsättningen är i detta fall att bygga under den statliga bostadslångivningens pantvärde.

Ekonomisk jämförelse har gjorts mellan att uppföra traditionellt engångsproducerade bostadsområden med hus med källare och systemhus utan källare men med kvartershus varvid framkommit att det senare alternativet i normalfallet blir 5–10 % billigare.

Som exempel på byggnadskostnaden för kvartershus kan nämnas kvarteret Arkaden i Norrlidenområdet i Kalmar där de uppgifter daterade 1967 hämtats, som redovisas på sidan 48.



Servicehus i Papegojlyckan. Plan över anläggningen.

9.1 Allmänt

Papegojlyckan är ett servicehus som planeras i Lunds västra del ca 1,5 km från stadens centrum. Området, som är ett av de få obebyggda i stadens centrala delar, är relativt plant och ägs av Lunds kommun. Omkringliggande bebyggelse utgöres av lägre flerfamiljshus och enfamiljshus. I en första etapp skall uppföras bostadshus med anslutande servicelokaler samt restaurang. I en senare etapp kommer eventuellt barnstuga samt motionsavdelning att uppföras. Anläggningen kommer att innehålla ca 500 lägenheter.

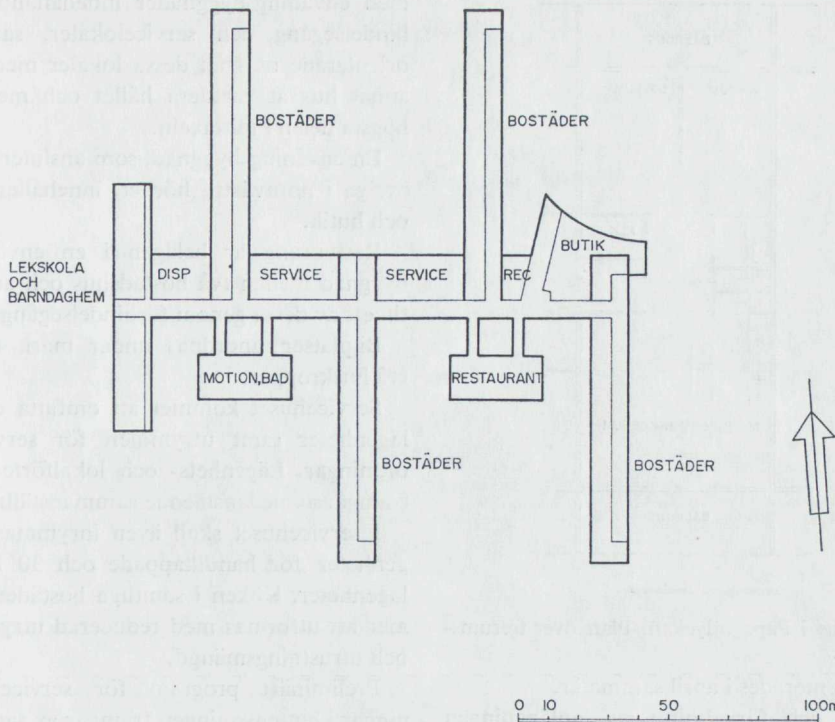
9.2 Tidsuppgifter

Stadsplanearbetet liksom skissarbetet på byggnaderna påbörjades våren 1968. Förslagshandlingar inlämnades till förmedlingsorganet och byggnadsnämnden i april 1969 med anhållan om förhandsgranskning.

Enligt det kommunala bostadsbyggnadsprogrammet skall 150 av servicehusets lägenheter påbörjas år 1972 och 350 år 1973.

9.3 Ansvariga

Byggherre är Lunds kommuns Fastighets AB. Projektledare är K-Konsult, Lund. Arkitekt är professor Sten Samuelson, Lund. Entreprenör är ej utsedd.



Servicehus i Papegojlyckan. Plan över bottenvåning.

9.4 Organisatoriska uppgifter

Planeringen av servicehuset kan sägas påbörjad i och med att stadsarkitektkontoret under år 1965 utförde utredningar på uppdrag av generalplanekommittén i avsikt att söka uttröna möjligheterna att anordna servicehus i Lund, dels inom redan befintliga stadsdelar samt dels i nya bostadsområden. Under hand etablerades samarbete med Lunds Tekniska Högskola och professor Carin Boalt. Högskolan gjorde en undersökning om intresset för servicehus i staden samt av vilka funktioner som tänkbara brukare prioriterade. Arbetet presenterades i en rapport i juli 1967, kallad »Servicehus i Lund».

Av utredningens resultat, som legat till grund för utformningen av anläggningen, kan följande citeras:

»Med en försiktig tolkning av undersökningens resultat kan sägas att

– Det torde sannolikt finnas efterfråge-

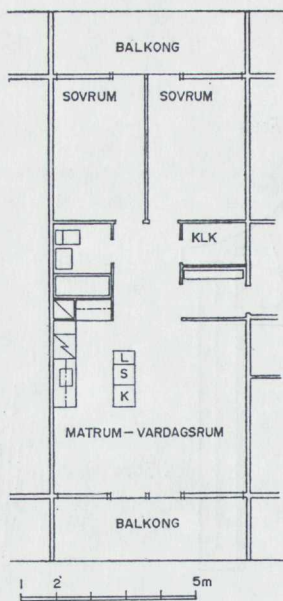
underlag för servicehus som inalles rymmer ca 1 500 hushåll.

– Man bör planera husen för olika kategorier av boende. Därvid kan beräknas att inslaget av 1- och 2-personers hushåll utan barn blir störst, och att pensionärer därvid ingår i relativt stor omfattning. Man bör möjliggöra att ett antal hushåll med barn – främst ensamma föräldrar – och gifta par där båda parterna yrkesarbetar kan komma i fråga. Även hushåll med 2–3 barn som ser servicehus som ett alternativ till ett eget hus bör kunna tillgodoses. Dessa förhållanden bör komma till uttryck i lägenhetsfördelningen.

– Serviceanordningarna behöver inte planeras enbart för de inom anläggningen boende.

– De anordningar som tillmätts störst intresse från hushållens sida bör i första hand tillgodoses.»

Arkitektens skissarbete påbörjades i början av år 1968, och det första skissunderla-



Servicehus i Papegojlyckan. Plan över tre-rums-lägenhet.

get presenterades i april samma år.

Drift och förvaltning av anläggningen kommer att handhas av byggherren. Avsikten är att de olika servicefunktionerna skall bedrivas av enskilda, kooperativa eller kommunala organ till vilka lokalerna kommer att uthyras.

9.5 Tekniska uppgifter

Projektet omfattar i ett första skede fyra lamellhus om vardera ca 8 500 m² våningsyta, utformat med sluttande tak i huskropparnas längdriktning från tio till två våningars höjd. Huskropparna är förbundna

Lägenhetsfördelning i servicehuset i Papegojlyckan

Storlek	Yta m ²	Antal lgh.		Anm.
		Alt. 1	Alt. 2	
4 rok	104,0	16	16	
4 rok	104,5	16	16	
4 rok	77,5	32	—	
3 rok	67,5	136	168	
2(3) rok	59,0	16	16	
2 rkv	43,5	84	116	
2 rkv	43,0	16	16	i bottenvåningen
2 rkv	36,0	16	16	» »
2 rkv	36,0	100	100	
1 rkv	31,5	32	—	
1 r+ksk	26	48	48	» »

med envåningsbyggnader innehållande förbindelsegång och servicelokaler, samt är orienterade ut från dessa lokaler med vartannat hus åt vardera hållet och med den högsta delen i mittaxeln.

En envåningsbyggnad, som ansluter till de övriga i nordvästra hörnet, innehåller entré och butik.

Restaurang är belägen i en envåningsbyggnad mellan två bostadshus och anslutes till ett av dessa genom förbindelsegångar.

Bilplatser anordnas under mark mellan två huskroppar.

Servicehuset kommer att omfatta ca 500 lägenheter samt utrymmen för serviceanordningar. Lägenhets- och lokalförteckning framgår av nedanstående sammanställningar.

I servicehuset skall även inrymmas 5 lägenheter för handikappade och 30 Fokuslägenheter. Köken i samtliga bostäder kommer att utformas med reducerad utrymmes- och utrustningsmängd.

Preliminärt program för serviceanordningar i bottenvåningen framgår av sammanställning på sidan 53.

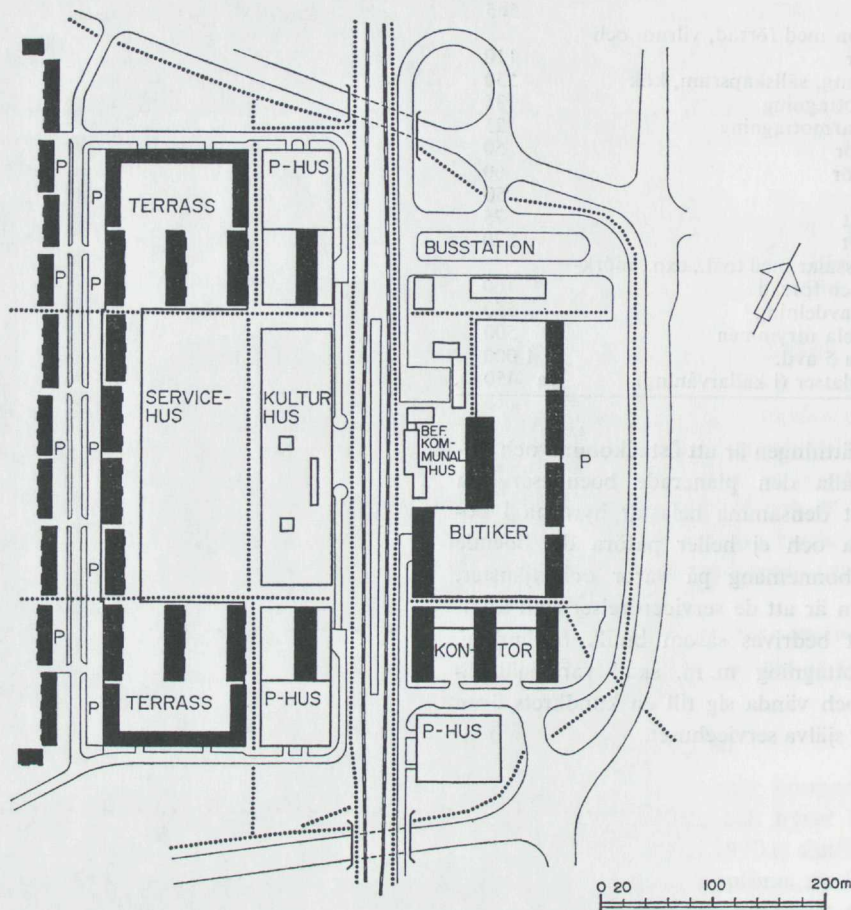
9.6 Ekonomiska uppgifter

Upprättandet av preliminär kostnadsberäkning, finansieringsplan och hyror har påbörjats men i november 1970 ej slutförts.

Byggnaderna avses uppföras med statligt lån. Förhandsgranskning har sökts men ännu ej slutförts och på grund därav har låneunderlags- och pantvärden ej kunnat godkännas av länsbostadsnämnden. Först i samband därmed kommer ovanstående ekonomiska beräkningar att färdigställas.

Lokal	m ²
Butik	565
Reception med förråd, vilrum och kontor	110
Restaurang, sällskapsrum, kök	550
Läkarmottagning	135
Tandläkarmottagning	125
Herrfrisör	50
Damfrisör	60
Fotvård	50
Kemtvätt	75
Självtvätt	270
Samlings-salar med toal., exp., mörk-rum och förråd	160
Motionsavdelning	550
Disponibla utrymmen	500
Lekskola 5 avd.	1 000
Garageplatser (i källarvåning)	ca 450 st.

Målsättningen är att åstadkomma och tillhandahålla den planerade boendeservicen utan att densamma belastar hyrorna i bostäderna och ej heller påföra de boende tvångsabonnemang på varor och tjänster. Avsikten är att de serviceörelser som kommer att bedrivas såsom butik, restaurang, läkarmottagning m. m. skall vara självbärande och vända sig till en kundkrets även utanför själva servicehuset.



Servicehus i Sollentuna centrum. Plan över området.

10.1 Allmänt

Kring Sollentuna station vid norra stambanan uppförs ett nytt centrum. Väster om järnvägen skall uppföras ett servicehus med tillhörande serviceområde samt ett kulturhus innehållande bl. a. bibliotek, fritidslokaler, skollokaler, kyrka och motionsanläggning. Öster om järnvägen skall uppföras ett administrativt och kommersiellt centrum samt bostäder. Avståndet till Stockholms centrum är ca 14 km. Servicehuset kommer att innehålla bostäder för ca 3 500 boende samt omfattande service.

10.2 Tidsuppgifter

Stadsplanearbetet och utredning om möjligheterna att bygga ett servicehus i Sollentuna centrum påbörjades i mars 1967. Stadsplanen fastställdes i juli 1968. Upphandling och byggande av anläggningen sker i två etapper, den första omfattande ca 500 lägenheter och den andra ca 740 lägenheter. Byggstarten skedde i december 1968 och första inflyttning skedde i februari 1970. Hösten 1972 beräknas samtliga lägenheter vara inflyttade och årsskiftet 1971-72 beräknas 1:a etappen av servicelokalerna kunna tas i bruk. Kul-

10.3 Ansvariga

Byggherre är Stiftelsen Sollentunahem, Sollentuna. Arkitekt är arkitekt SAR Carl Grandinson i samarbete med Vattenbyggnadsbyrån, VBB, genom arkitekt SAR Åke Arell och professor Gunnar Lindman. Generalentreprenör för etapp 1 är Skånska Cementgjuteriet AB. Totalentreprenör för etapp 2 är Skånska Cementgjuteriet AB.

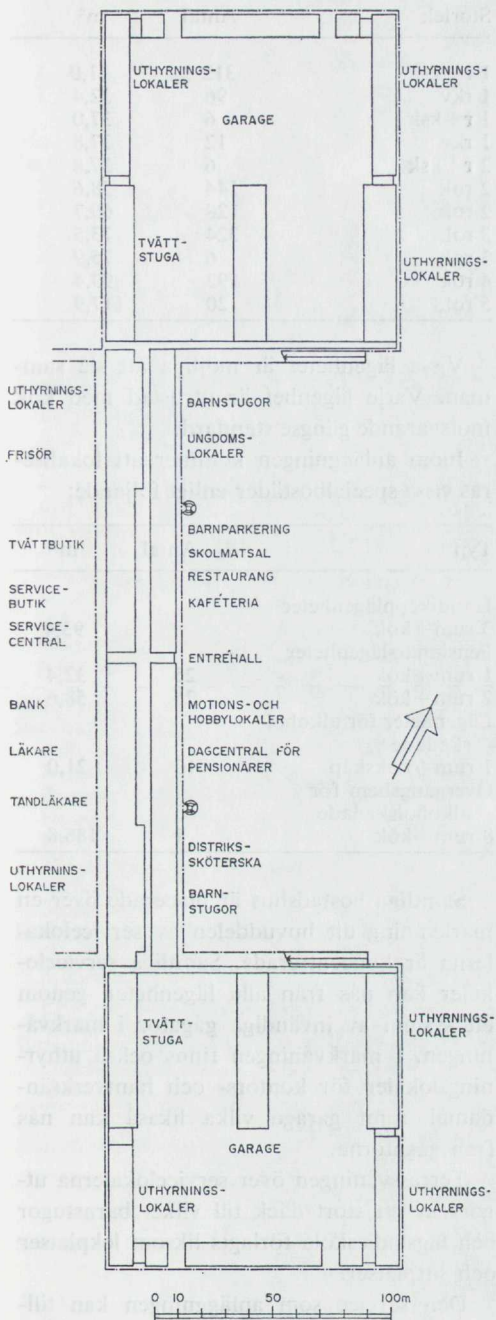
10.4 Organisatoriska uppgifter

Kommittén för Sollentuna centrum beslöt vid sammanträde i mars 1967 att frågan om boendeservicens omfattning och organisation inom centrumområdet skulle utredas. I »PM för servicehus», upprättad i maj 1967 av Vattenbyggnadsbyrån, VBB, redovisas erfarenheter från några färdiga serviceanläggningar och framlades förslag till omfattning och utformning av boendeservicen i Sollentuna Centrum.

Ett stadsplaneförslag för västra delen av Sollentuna centrum presenterades för Centrumkommittén i oktober 1967. Detta stadsplaneförslag var utformat så att bostadsbebyggelse inom stadsplaneområdet ca 87 000 m² vy kunde utformas som servicehus.

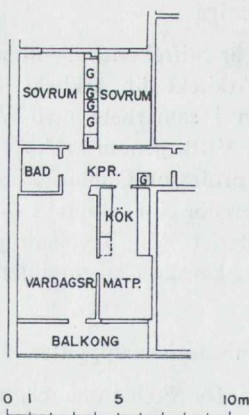
Kommunalfullmäktige antog stadsplanen i mars 1968 och uppdrog åt Stiftelsen Sollentunahem att vara byggherre för bostadsbebyggelsen inom området. En ekonomisk utredning av merkostnaderna för servicehuset utfördes på uppdrag av Stiftelsen Sollentunahem av ingenjören där Lennart Melander samt arkitekten Åke Arell vid VBB. Rapporten förelåg i april 1968. Kommunalfullmäktige beslöt i juni 1968 att bostadsbebyggelsen inom stadsplaneområdet skulle utformas som ett servicehus i princip enligt utredningen »PM för servicehus». Det första projekteringsammanträdet hölls i juli 1968.

Inom anläggningen kommer att rymmas verksamheter som har olika huvudmän, såväl kommun, landsting som Stiftelsen Sollentunahem och privata företag. Stiftelsen kommer dock att äga och förvalta samtliga lokaler och upprätta konventionella hyreskontrakt med samtliga hyresgäster.



Servicehus i Sollentuna centrum. Plan över bottenvåning.

turhuset beräknas vara färdigställt hösten 1973 och det kommersiella och administrativa centret 1975.



Servicehus i Sollentuna centrum. Plan över tre-rumslägenhet.

En servicecentral, som drivs av Stiftelsen, betjänar de boende och förmedlar bl. a. bud, städhjälp, sjukhjälp, barnvakt, gästrum. En samordning med servicecentralen och en larmcentral, som svarar för fastighetsskötsel och tar emot felanmälan, kommer att ske också med den kommunala jourtjänsten för pensionärer och handikappade. Formerna för denna samverkan är ännu ej bestämda. I service- och kommunala verksamheter i huset kommer ett 100-tal personer att vara anställda.

Vissa speciella lägenhetstyper kommer att anordnas för handikappade, pensionärer samt för alkoholskadade. Till vissa av dessa lägenheter kommer signalanordningar för nattjour att anordnas.

De boende har utsett en kontaktgrupp för kontakt med bl. a. Stiftelsen Sollentunahem. De boendes inflytande kommer att kunna utövas över bl. a. lokaler vilka avsatts för hobby- och ungdomsverksamhet.

10.5 Tekniska uppgifter

Servicehuset omfattar tio 9-vånings skivhus och två 3-vånings loftgångshus med tillsammans 1 246 lägenheter fördelade enligt följande:

Storlek	Antal	m ²
1 r + ksk	312	21,0
1 rk	96	32,4
1 r + ksk	6	37,0
1 rk	12	37,8
2 r + ksk	6	37,8
2 rok	144	58,6
2 rok	128	60,7
3 rok	324	73,5
3 rok	6	75,9
4 rok	192	93,4
5 rok	20	117,9

Vissa lägenheter är möjliga att slå samman. Varje lägenhet är utrustad med kök motsvarande gängse standard.

Inom anläggningen kommer att lokaliseras vissa specialbostäder enligt följande:

Typ	Antal	m ²
Handikapplägenheter		
3 rum + kök	8	93,4
Pensionärlägenheter		
1 rum + kök	25	32,4
2 rum + kök	25	58,6
Lägenheter för alkoholskadade		
1 rum + kokskåp	10	21,0
Övergångshem för alkoholskadade		
8 rum + kök	1	186,8

Samtliga bostadshus är placerade över en markvåning dit huvuddelen av servicelokalerna är koncentrerade. Samtliga servicelokaler kan nås från alla lägenheter genom ett system av invändiga gågator i markvåningen. I markvåningen finns också uthyrningslokaler för kontors- och hantverksändamål samt garage vilka likaså kan nås från gågatorna.

Terrassvåningen över servicelokalerna utgörs av ett stort däck till vilket barnstugor och lågstadieskola förlagts liksom lekplatser och sittplatser.

Den service som anläggningen kan tillhandahålla samt lokalytor framgår av följande sammanställning:

Lokal	m ²
<i>Terrassvåningen</i>	
Kommunala lokaler	
Barnstugor (16 avdelningar)	2 400

	m ²
Lågstadieskola (8 klassrum)	700
Lekledare (2 lokaler)	120
<i>Markvåningen</i>	
<i>Servicelokaler</i>	
Servicecentral	75
Larmcentral	75
Restaurang, cafeteria, kök	500
Servicebutik	150
Tvättbutik	150
Samlingsrum	65
Barnparkering	40
Tvättstugor	720
<i>Kommunala lokaler</i>	
Skolmatsal (del av restaurang)	150
Barnstugor (8 avdelningar)	1 200
Barnstugepersonal	200
Dagcentral för pensionärer	330
Barn- och mödravårdscentral, distriktssköterska (Landstinget)	300
Uthyrningslokaler	5 500
Av dessa är ca 500 m ² reserverade för läkare, tandläkare, bank, frisör i anslutning till servicelokaler och ca 2 000 m ² för provisoriska butiker under utbyggnaden av butikscentrum öster om järnvägen	
<i>Källarvåningen</i>	
<i>Servicelokaler</i>	
Pub, restaurangförråd	200
Motionshall	230
Bastuavdelning	100
Hobbylokaler	300
Ungdomslokaler	180
Tvättstuga	60
Verkstad, fastighetsförråd	100
Stofförråd	20
<i>Kommunala lokaler</i>	
Gymnastikum med omkl. (del av motionshall)	150
Förråd för barnstugor	100
Förråd för uteredskap	10
<i>Uthyrningslokaler</i>	
Hobbyrum för uthyrning	500
Övriga uthyrningslokaler	1 500

Utöver detta finns en stor lokalreserv för framtida bruk. Vid utformningen av servicehuset har särskild hänsyn tagits till bekvämligheten för äldre personer och rörelsehindrade. Hela markvåningen ligger på samma nivå och huvudingångarna är försedda med automatiska skjutdörrar. Terrassplanet nås dels via två ramper och dels via hissar. Från terrassplanet leder gångbroar till anslutande bostadsområde.

Terrassplanets planering och utrustning har ägnats särskild uppmärksamhet. De två stora gårdarna i norr och söder kan till största delen utnyttjas av de boende, medan det mellersta partiet måste reserveras för lågstadieskolan och barnstugornas behov. I stället för att bygga de 27 småbarnslekplatser som normerna anger samlas dessa till koncentrerade anläggningar uppbyggda av rumsbildande element och med plats för rörelselekar för alla åldrar. Denna planering är gjord i överensstämmelse med förslagen i utredningen (SOU 1970: 1) »Barns utemiljö». För lekledning och övervakning kommer särskild personal att anställas.

10.6 Ekonomiska uppgifter

De ekonomiska frågorna liksom eventuella merkostnader för servicehus har, som ovan nämnts, varit föremål för speciell utredning.

För att uppskatta den totala hyran i servicehusets bostäder har el-konsulten beräknat normal elförbrukning och därmed kostnad för elektricitet för varje lägenhetstyp. På samma sätt har värmekostnaden beräk-

Sammanställning av lägenhetstyper och kostnader för dessa i servicehuset i Sollentuna centrum

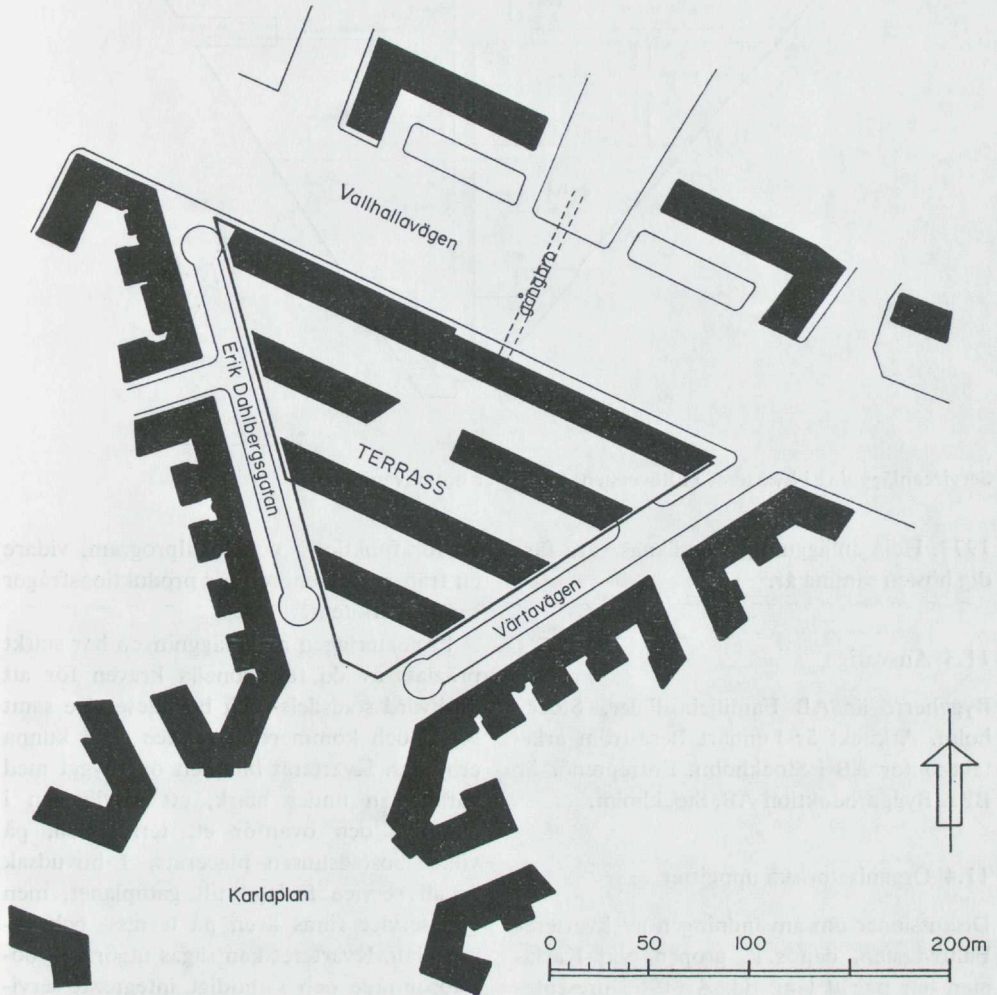
Storlek	Lägenhetsyta m ²	Kostnad per år för				Do per mån. Kol. 1—4
		1. Kallhyra	2. El	3. Värme	4. Service	
1 rks	21,0	2 772	108	108	132	260
1 rkv	32,4	3 924	132	168	132	363
1 rks	37,0	3 924	144	180	132	367
1 rkv	37,8	4 080	144	192	132	379
2 rks	37,8	4 056	144	192	216	384
2 rk	58,6	6 549	192	288	300	611
2 rk	60,7	6 523	204	300	300	611
3 rk	73,5	7 788	228	372	336	727
3 rk	75,9	7 752	240	384	336	726
4 rk	93,4	9 284	276	468	336	864
5 rk	117,9	10 848	336	588	384	1 013

nats. Kostnaderna för service utöver detta såsom invändiga gåtor, personal i servicecentral m. m. beräknas till ca 320 000 kronor per år och medför en servicekostnad på 4: 50 kr per m²ly och år. Servicekostnaden har emellertid fördelats efter det beräknade antalet boende i varje lägenhet enligt de tidigare gällande skyddsrumbyggnadsnormerna.

Den beräknade slutliga kostnaden för varje lägenhet i servicehuset framgår av sammanställning på sidan 57.

Beträffande restaurangverksamheten är ännu inte slutgiltigt beslutat om visst s. k. mattvång kommer att införas. Ambitionen är emellertid att om möjligt undvika sådant tvång eller åtminstone starkt begränsa antalet obligatoriska måltider för servicehusets hyresgäster.

Sammanställning av lägenheter och kostnader för servicehuset	Antal lägenheter	Yta i m ²	Kostnad i kr
1. 1-2	1	21,0	2 775
1. 1-3	1	32,4	4 050
1. 1-4	1	17,0	2 125
1. 1-5	1	37,8	4 725
1. 1-6	1	17,8	2 225
1. 1-7	1	28,2	3 525
1. 1-8	1	40,7	5 075
1. 1-9	1	17,8	2 225
1. 1-10	1	17,8	2 225
1. 1-11	1	33,4	4 175
1. 1-12	1	17,8	2 225
1. 1-13	1	17,8	2 225
1. 1-14	1	17,8	2 225
1. 1-15	1	17,8	2 225
1. 1-16	1	17,8	2 225
1. 1-17	1	17,8	2 225
1. 1-18	1	17,8	2 225
1. 1-19	1	17,8	2 225
1. 1-20	1	17,8	2 225
1. 1-21	1	17,8	2 225
1. 1-22	1	17,8	2 225
1. 1-23	1	17,8	2 225
1. 1-24	1	17,8	2 225
1. 1-25	1	17,8	2 225
1. 1-26	1	17,8	2 225
1. 1-27	1	17,8	2 225
1. 1-28	1	17,8	2 225
1. 1-29	1	17,8	2 225
1. 1-30	1	17,8	2 225
1. 1-31	1	17,8	2 225
1. 1-32	1	17,8	2 225
1. 1-33	1	17,8	2 225
1. 1-34	1	17,8	2 225
1. 1-35	1	17,8	2 225
1. 1-36	1	17,8	2 225
1. 1-37	1	17,8	2 225
1. 1-38	1	17,8	2 225
1. 1-39	1	17,8	2 225
1. 1-40	1	17,8	2 225
1. 1-41	1	17,8	2 225
1. 1-42	1	17,8	2 225
1. 1-43	1	17,8	2 225
1. 1-44	1	17,8	2 225
1. 1-45	1	17,8	2 225
1. 1-46	1	17,8	2 225
1. 1-47	1	17,8	2 225
1. 1-48	1	17,8	2 225
1. 1-49	1	17,8	2 225
1. 1-50	1	17,8	2 225
1. 1-51	1	17,8	2 225
1. 1-52	1	17,8	2 225
1. 1-53	1	17,8	2 225
1. 1-54	1	17,8	2 225
1. 1-55	1	17,8	2 225
1. 1-56	1	17,8	2 225
1. 1-57	1	17,8	2 225
1. 1-58	1	17,8	2 225
1. 1-59	1	17,8	2 225
1. 1-60	1	17,8	2 225
1. 1-61	1	17,8	2 225
1. 1-62	1	17,8	2 225
1. 1-63	1	17,8	2 225
1. 1-64	1	17,8	2 225
1. 1-65	1	17,8	2 225
1. 1-66	1	17,8	2 225
1. 1-67	1	17,8	2 225
1. 1-68	1	17,8	2 225
1. 1-69	1	17,8	2 225
1. 1-70	1	17,8	2 225
1. 1-71	1	17,8	2 225
1. 1-72	1	17,8	2 225
1. 1-73	1	17,8	2 225
1. 1-74	1	17,8	2 225
1. 1-75	1	17,8	2 225
1. 1-76	1	17,8	2 225
1. 1-77	1	17,8	2 225
1. 1-78	1	17,8	2 225
1. 1-79	1	17,8	2 225
1. 1-80	1	17,8	2 225
1. 1-81	1	17,8	2 225
1. 1-82	1	17,8	2 225
1. 1-83	1	17,8	2 225
1. 1-84	1	17,8	2 225
1. 1-85	1	17,8	2 225
1. 1-86	1	17,8	2 225
1. 1-87	1	17,8	2 225
1. 1-88	1	17,8	2 225
1. 1-89	1	17,8	2 225
1. 1-90	1	17,8	2 225
1. 1-91	1	17,8	2 225
1. 1-92	1	17,8	2 225
1. 1-93	1	17,8	2 225
1. 1-94	1	17,8	2 225
1. 1-95	1	17,8	2 225
1. 1-96	1	17,8	2 225
1. 1-97	1	17,8	2 225
1. 1-98	1	17,8	2 225
1. 1-99	1	17,8	2 225
1. 1-100	1	17,8	2 225



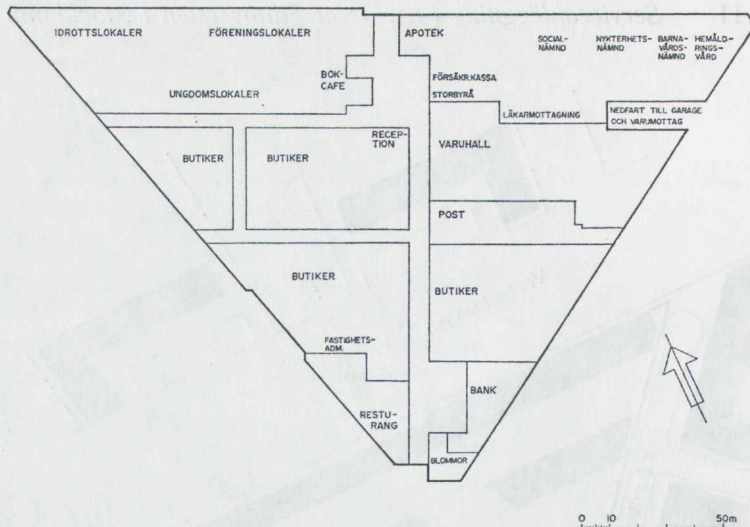
Serviceanläggning i kvarteret Fältöversten. Plan över området.

11.1 Allmänt

Kvarteret Fältöversten överläts från staten till Stockholms stad i juli 1968. Kvarteret är beläget vid Karlaplan i centrala staden och där kommer att uppföras ett servicecentrum med bostäder för ca 1 500 personer. Kvarteret kommer att få karaktären av stadsdelscentrum.

11.2 Tidsuppgifter

Stadsplanearbetet påbörjades inom stadsbyggnadskontoret under år 1966. 1969 beslutade fastighetsnämnden att anbudstävling skulle ske för bebyggelsen i kvarteret. Tävlingen avgjordes i november 1970. Byggstart kommer att ske i april 1971 och första inflyttning beräknas ske första kvartalet



Serviceanläggning i kvarteret Fältöversten. Plan över bottenvåningen.

1973. Hela anläggningen beräknas vara färdig hösten samma år.

11.3 Ansvariga

Byggherre är AB Familjebostäder, Stockholm. Arkitekt är Lennart Bergström arkitektkontor AB i Stockholm. Entreprenör är BPA Byggproduktion AB, Stockholm.

11.4 Organisatoriska uppgifter

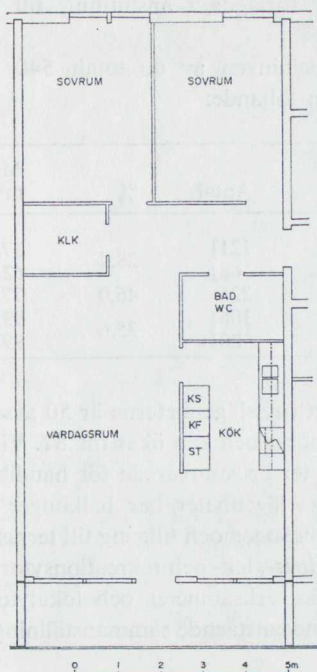
Diskussioner om användningen av kvarteret Fältöversten, den s.k. gropan, vid Karlplan har pågått lång tid. År 1966 presenterade stadsbyggnadskontoret en skiss till stadsplan för kvarteret. I juli 1968 överlät staten tomten till Stockholms stad. Fastighetsnämnden beslutade därefter att en entreprenadtävling skulle utlysas på grundval av utredningsmaterial och ett referensprojekt som framställt inom bl. a. fastighetskontoret med hjälp av utomstående konsulter. Fastighetsnämnden fastställde tävlingsprogrammet och i november 1970 avgjordes tävlingen. Till vinnare utsågs AB Familjebostäder på grundval av sitt avlämnade alternativprojekt.

Arbetet med projektet leds av en projekteringsgrupp bestående av två representanter för byggherren, varav en för teknik och

en för funktions- och lokalprogram, vidare en från entreprenören för produktionsfrågor samt en arkitekt.

Projekteringen av anläggningen har starkt präglats av de funktionella kraven för att önskvärd stadsdels- och boendeservice samt social och kommersiell service skall kunna erbjudas. Kvarteret blir helt överbyggt med garageplan under mark, ett serviceplan i gatunivå och ovanför ett terrassplan, på vilket bostadshusen placerats. I huvudsak är all service förlagd till gatuplanet, men viss service finns även på terrass- och garageplan. Kvarteret kan sägas utgöra ett bostadsområde och samtidigt integrerat servicecentrum. Lokalprogrammet med de av berörda förvaltningar angivna och godkända lokalytorna har följts. Vid lokalutformningen har hänsyn tagits till de kommersiella enheternas krav, för att skapa bästa möjlighet till en effektiv verksamhet. Vid samordningen av de olika lokalprogrammen har krav på integrering för olika slag av service tillgodosetts. Verksamheten inom de kommunala institutionerna ävensom samordningen av all kommersiell och social verksamhet kommer att framgå vid senare skede i projekteringen.

Förvaltning och drift av området sköts av AB Familjebostäders förvaltningsavdelning,



Serviceanläggning i kvarteret Fältöversten. Plan över trerumslägenhet.

som svarar dels för centralen för boendeservice (receptionen) dels för normal fastighetstillsyn dels för den centrala bevakningen av området. Ett samarbetsorgan kommer att bildas med representanter för hyresgästerna i de kommersiella och kommunala lokalerna. Sedan verksamheten kommit igång är avsikten att samråd med de i kvarteret boende och arbetande skall etableras för att i lämpliga organisatoriska former ge möjlighet till ömsesidig information om krav och önskemål.

Boendeservicen är samplanerad med ett program för övrig service som receptionen svarar för. Receptionslokalen är placerad centralt vid norra innertorget, för att där även komplettera omkringliggande institutioner med viss speciell service. Närheten till servicebutiken, som f. ö. skall ha förlängt öppethållande, har även haft betydelse för receptionens placering. Lokalen omfattar vänthall, mottagningsdisk, barnparkering, toaletter, förråds- och förvaringsutrymmen. Receptionen är utformad som en hotellreception där sittgrupperna i vänthallen även

skall utnyttjas av kunder till rese- resp. depeschbyrå. Receptionspersonalen har direkt insyn i barnparkeringen, som är förlagd i utrymmen närmast bakom receptionen och kan ses utifrån norra innertorget. Förvaringsutrymmet i receptionen är anpassat till beräknat utrymmesbehov dels för inlämnande av varor, dels för viss mellanlagring av gods, som skall vidarebefordras. Receptionen kommer att ha tre anställda och hålla öppet måndag–fredag kl. 06.00–22.00 samt lördag, söndag, helgdag kl. 08.00–16.00.

Receptionens arbetsprogram omfattar central tvätt- och dammsugningsanläggning, information inom och om kvarteret, förmedling av bolagets normala förvaltningservice samt de tjänster för hyresgästerna som fastighetskontoret angivit för anbuds-tävlingen:

utan särskild avgift:

normala portvaktsgöromål, tvättidsteckning

mottagning och utlämning av tvätt, paket, varor m. m.

förmedling av meddelanden och av avgiftsbelagda tjänster

ombesörjande av smärre reparationer samt nyckelservice

med särskild avgift motsvarande självkostnaden:

ombesörjning av inköp, hembärning av varor

transport av mat från restaurang till hyresgäst

avlämning och hämtning av barn vid barninstitutioner inom kvarteret

tillsyn av gamla och/eller sjuka hyresgäster

blomvattning, städning, uthyrning av sänglinne samt skrivservice.

Receptionen kan upphandla de avgiftsbelagda tjänsterna utifrån och efter bedömning riktas sin service mot övriga intresserade kunder i omgivningen.

Genom receptionens försorg sker även förmedling av barnvakt, städhjälp, fönstertvätt, hantverkshjälp, reparationservice, m. m. Överenskommelse med kommunala institutioner och kommersiella företag kom-

mer att träffas för att utvidga serviceutbudet. Snabbtelefonförbindelse kommer att finnas mellan receptionen och pensionärens och handikappades bostäder. Samarbete med sociala institutioner och sjukvårdsorgan kommer att ske i vård- och tillsynsfrågor för de i kvarteret boende.

För den praktiska utformningen av receptionens verksamhet kommer komplettering i tillämpliga hänseenden att ske beträffande serviceformer enligt AB Familjebostäders tidigare undersökning angående en servicebutiks verksamhet. Ett fortsatt studium kommer även att genomföras beträffande de praktiska erfarenheterna på andra håll av olika serviceformer.

För uppföljning och kontroll av boendeservicens utnyttjande och för fortsatt justering av serviceprogrammet kommer en registrering av servicens utnyttjande att ske för att ge underlag till kostnadskalkylen för receptionen och för beteendevetenskapliga undersökningar.

Restaurangen skall utöver normal service för området tjäna som dagligt näringsställe för de i kvarteret boende, dock utan måltidstväng. Varje dag skall serveras minst två varierande lunch- och middagsrätter samt husmanskost till populärpriser. Restaurangens service skall efter beställning även omfatta leverans av färdiglagad mat till bostaden.

11.5 Tekniska uppgifter

Byggnadsytan för kvarteret Fältöversten framgår av följande sammanställning:

Typ	m ²
Bostäder	38 200
Kommunala lokaler	8 500
Övriga lokaler inkl. butiker	11 400
Garage	12 500
Summa m ²	70 600

Bebyggelsen omfattar fem parallella huskroppar med entréer förlagda på terrassplanet. Bostadslösningarna har ingående studerats och följer rekommendationerna i God Bostad (1964). De produktionstekniska kraven har samtidigt beaktats. Lägenhetsförrå-

den är förlagda i anslutning till lägenheterna.

Fördelningen av de totalt 540 lägenheterna är följande:

Storlek	Antal	%	Medelyta m ²
1 rok	121	28,4	37,2
2 »	68		62,4
3 »	225	46,0	77,2
4 »	106	25,6	93,4
5 »	20		99,7

Av ettrumslägenheterna är 50 avsedda för pensionärer och kan ökas till 87. Visst antal lägenheter är reserverade för handikappade. Samtliga lägenheter har balkonger orienterade mot söder och tillgång till terrassplanets planterings-, lek- och rekreationsytor.

Serviceverksamheter och lokalytor framgår av nedanstående sammanställning.

Lokal	m ²
<i>Kommunala institutioner</i>	
Storbyrå (social-, nykterhets-, barnavårdsnämnd, hemåldringsvård)	2 435
Barndaghem	699
Lekskola	135
Fritidshem	298
Ungdomsgård	645
Barn- och ungdomsteater	408
Ungdomsrådslokaler	365
Samlingslokaler för vuxnas föreningsliv	570
Bok/tidningskafé	340
Motions- och idrottslokaler	645
Distriktsläkare/distriktssköterskemottagning	290
Distriktstandpoliklinik	1 020
Fysioterapi (fotvård) för pensionärer	220
Barnavårdscentral	270
Off. bekvämlighetsinrättning	160
Summa	8 500
<i>Kommersiella lokaler</i>	
Försäkringskassa	415
Apotek	370
Post	720
Bank	325
Systembolag	760
Varuhus	2 010
Livsmedelshall	1 000
Butikshall (typ köpmanvaruhus)	4 680
stort antal butiker i olika branscher	
Blommor	150
Restaurang (inkl. cafeteria/pub)	540
Summa	10 970

	m ²
<i>Övriga lokaler</i>	
Reception (central för boendeservice)	130
Övriga lokaler (bl. a. för centralbevakning och administration)	300
Summa	430
Totalt summa lokaler i m ²	19 900

Kommunikationerna till och från området sker med tunnelbana, som är förlagd direkt under kvarteret med rulltrapps-, hiss- och gångförbindelse med kvarterets olika plan. Det finns sex bussförbindelser och för bilar finns viss besöksparkering i garageplanet. Taxistation kommer att förläggas i anslutning till kvarteret.

Kommunikationerna inom kvarteret utgöres i serviceplanet av ett centralt gångstråk, i vars södra och norra del två torg anlagts. Från det norra går ett allmänt gångstråk fram till Erik Dahlbergsgatan. I terrassplanet har även förlagts ett centralt gångstråk, som står i förbindelse med sidogångar anslutna till bostads- och lokalentréer. Vid den södra och norra delen av service- och terrassplanens centrala gångstråk utgör de vertikala kommunikationerna i form av hissar, gång- och rulltrappor förbindelsen mellan de olika planen. Vid mitten av de båda gångstråken finns dessutom en central hiss och mot Erik Dahlbergsgatan-Värtavägen två trappor samt en gångbro över Valhallavägen mot Tessinparken. De centrala gångstråken hålls tillgängliga hela dygnet, varför stora krav ställs på att ordningen upprätthålles för samtliga nyttjares trivsel och säkerhet. Den inom kvarteret centralt förlagda bevakningsavdelningen svarar med hjälp av vaktmän och intern TV för ordningen inom kvarteret.

Vid utformningen av terrassplanet har framför allt eftersträvat ett område utan fordonstrafik med ett flertal lekplatser och rekreationsytor.

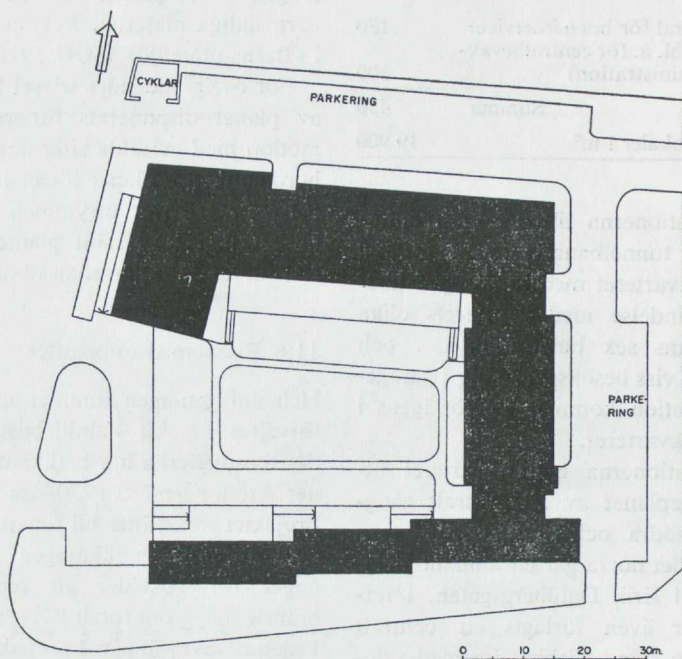
Lekplatserna för barnen i barnavårdsnämndens institutioner har utformats i enlighet med nämndens lokalprogram och koncentrerats vid de byggnader som inrymmer daghem, lekskola och fritidshem. För övriga

barn är även väl sörjt med ett flertal lekplatser samt en plaskdamm. Vid utformningen av lekplatser och lekytor används barnvänliga material. Rekommendationerna i »Barns utemiljö» (SOU 1970: 1) har följts.

För övriga boendes trivsel har stora delar av planet disponerats för rekreation och motion med avskilda sittgrupper, platser för bordtennis och planer för badminton. Planet omfattar i övrigt utrymmen för blommor, buskar och träd samt planteringar för ett stort urval av vintergröna växter.

11.6 Ekonomiska uppgifter

Hela anläggningen kommer att uppföras och förvaltas av AB Familjebostäder. Produktionskostnaderna har beräknats till 87 miljoner kronor enligt 1970 års penningvärde. Projektet förutsättes bli finansierat med statliga lån. Hyresberäkningen per 1.10.1970 anger för bostäder en medelhyra exkl. bränsletillägg om totalt 97: -/m² bly. och år. I denna hyra ingår kostnader för normal boendeservice, receptionens organisation samt avgiftsfria tjänster. Hyran för kommunala lokaler utgör kronor 218: -/m² och år och för övriga lokaler gäller marknadshyra.



Handikappcentrum i Hov Västregård. Situationsplan.

12.1 Allmänt

Handikappcentrum i Växjö består av två huvuddelar, dels 39 bostäder varav hälften avsedda för gravt fysiskt handikappade och dels en rehabiliteringsavdelning med korttidshem för länets handikappade. Anläggningen, som är belägen i ett bostadsområde, ligger ca 2 km norr om Växjö centrum.

12.2 Tidsuppgifter

Stadsplanen för området ändrades 1966 så att ett handikappcentrum av då diskuterat utseende skulle kunna uppföras.

Programarbetet och projekteringsarbetet påbörjades i mera intensiv takt våren 1966. Samma år bildades en arbetsgrupp för programskrivningen.

Byggnadslov erhöles våren 1967 och våren 1968 utsågs entreprenör. Byggstarten skedde i maj 1968 och inflyttningen i bostadsdelen skedde i november 1969 och i rehabiliteringsavdelningen i december samma år.

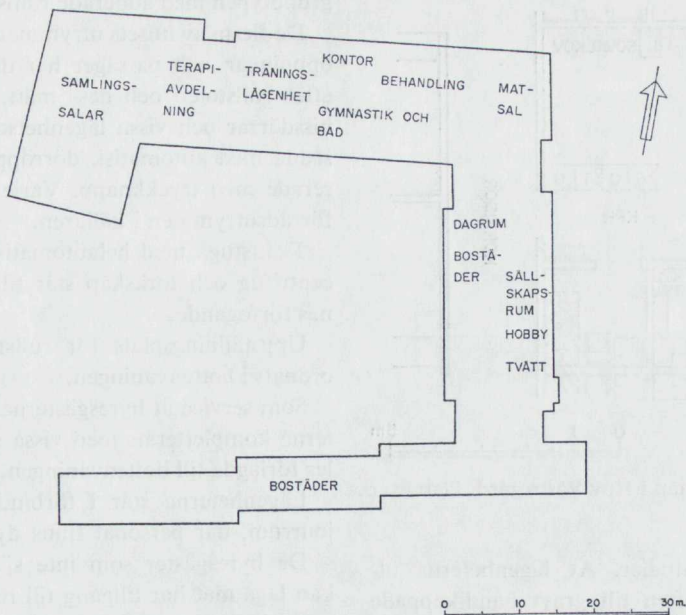
12.3 Ansvariga

Byggherre, ägare och förvaltare är Stiftelsen Fokus hem i Växjö. Arkitektkonsult var arkitekt SAR Bent Jörgensen i Växjö. Byggnadsentreprenör var Byggproduktion AB, Växjö.

12.4 Organisatoriska uppgifter

Planerna på att uppföra ett »Fokus-hem» i Växjö började att diskuteras vid ett möte i april 1966. Då inbjöd Stiftelsen Fokus i Göteborg representanter för Växjö stad och Kronobergs läns landsting till överläggning. Målsättningen var från början endast att uppföra 15 bostäder för gravt fysiskt handikappade yngre personer.

Vid det första sammanträdet tillsattes en arbetsgrupp bestående av tre personer. Gruppen, som under arbetets gång utökades med stadens fastighetschef och socialchef, gavs i uppgift att upprätta program och projektera för byggandet, bl. a. med förutsättningen att bostäderna skulle utformas i en-



Handikappcentrum i Hov Västregård. Plan över bottenvåning.

lighet med av Stiftelsen Fokus utarbetade normer för handikappbostäder. Till anläggningen skulle också höra en samlingslokal för handikapporganisationerna. Arbetsgruppen fann efter noggrant letande en för ändamålet lämplig tomt, som Växjö stad därefter upplät för ändamålet. Under hösten 1966 fick gruppen landstingets uppdrag att undersöka möjligheterna att i anläggningen inordna träningskök och terapilokaler. Programarbetet med terapilokalerna var tidsödande dels på grund av att anläggningen ytterligare utökades och dels beroende på det bristfälliga underlag som fanns för anläggningar av detta slag. Antalet bostäder utökades efterhand till 39.

Stiftelsen Fokus i Växjö bildades i februari 1967 och godkändes av länsbostadsnämnden såsom allmännyttigt bostadsföretag. I styrelsen ingår fyra representanter för Växjö stad, två från Kronobergs läns landsting och en från Stiftelsen Fokus.

Landstingets förvaltningsutskott godkände i april 1967 förslaget till rehabiliteringsavdelning. Byggnadslov erhöles i oktober 1967 och som byggnadsentreprenör utsåg styrelsen Byggproduktion AB i Växjö.

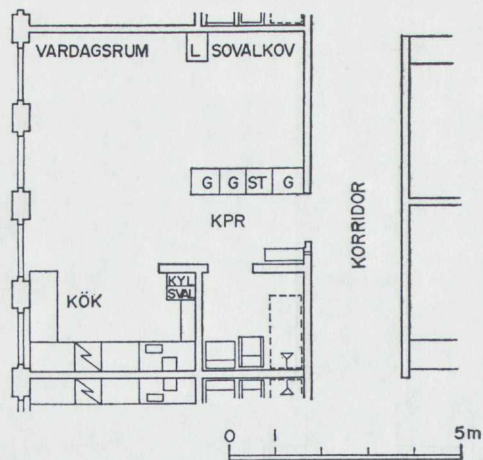
Sedan landstinget sommaren 1969 beslutat om inrättande av en central för tekniska hjälpmedel för handikappade samt att viss kuratorsverksamhet skulle förläggas till handikappcentret, godkände höstens landsting att landstinget i egen regi skulle driva hela rehabiliteringsverksamheten vid anläggningen. Anläggningen togs i bruk i sin helhet i december 1969.

12.5 Tekniska uppgifter

Handikappcentrum är beläget på plan tomtmark. Tomten är ca 9 000 m². Anläggningen består av två bostadsfastigheter och en rehabiliteringsbyggnad med samlingshall och korttidshem. Totala byggnadsvolymen är ca 20 000 m³.

Bostadsfastigheterna utgöres av en sexvåningsbyggnad innehållande 28 ettrumslägenheter om ca 44 m² vardera, fem tvårumslägenheter om ca 55 m² samt ett radhus med fyra tvårumslägenheter om ca 60 m² och två trerumslägenheter om ca 87 m².

Samtliga lägenheter har utformats i enlighet med Stiftelsen Fokus' forskningsresultat



Handikappcentrum i Hov Västregård. Plan över lägenhet.

och funktionsstudier. Av lägenheterna uthyres f. n. hälften till gravt handikappade och övriga till icke handikappade.

Funktionerna för matlagning, sömn och samvaro har i varje enskild bostad sammanförts till ett utrymme utan hindrande dörrar. Sovalkoven avgränsas genom flyttbara specialinredda skåp för förvaring.

Köket är inrett med i höjddled flyttbar inredning, vilket innebär att bänkskivor, spis, diskbänk och överskåp är monterade på skenor infällda i vägg. Under spis, diskbänk och arbetsbänk är utrymmet fritt för att öka räckvidden för rullstolsbundna. Under-skåp är hjulförsedda och kan lätt dras fram.

Det kombinerade dusch- och toalettrummet har liksom köket höj- och sänkbar inredning. Dessutom kan tvättställ och dusch skiftas efter hyresgästernas individuella önskemål.

Belysning inom lägenheten kan manövreras från tryckknappplådor vid sängplats och hall. Lägenheterna är vidare utrustade med två flyttbara manöverlådor med tre funktioner, nämligen snabbtelefon till vårdpersonal, porttelefon till lägenhetsdörrar samt öppning av dörrlåset.

Vid nödtillfällen kan vårdpersonalen dessutom larmas med hjälp av tryckknappar från olika ställen inom lägenheten.

Två- och trerumslägenheterna bygger på

grundtypen med adderade rumsenheter.

De flesta av husets utrymmen liksom dörröppningar och passager har dimensionerats efter rullstolen och dess mått. Entrédörrar, hissdörrar och vissa lägenhetsdörrar är försedda med automatisk dörröppnare manövrerade med tryckknapp. Varje lägenhet har förrådsutrymmen i källaren.

Tvättstuga med helautomatiska maskiner, centrifug och torkskåp står till hyresgästernas förfogande.

Uppställningsplats för rullstolar har anordnats i bottenvåningen.

Som service åt hyresgästerna har lägenheterna kompletterats med vissa sällskapslokaler förlagda till bottenvåningen.

Lägenheterna står i förbindelse med ett jourrum, där personal finns dygnet runt.

De hyresgäster som inte själva vill eller kan laga mat har tillgång till rehabiliteringscentralens matsal i bottenvåningen.

Fastigheten är försedd med automatisk brandalarmanläggning.

Fokuslägenheterna utrustas efter hyresgästens individuella behov. Den personliga servicen varierar från fall till fall. Genomgående är att alla har något behov av hjälp i sin dagliga livsföring. Även om de flesta så långt möjligt vill klara sig själva, så finns hela skalan av hjälpbehov markerad. Det kan gälla av- och påklädning, vändning på natten, hjälp att komma i och ur sängen m. m.

När det gäller den personliga hygienien är hjälpbehovet mycket stort. Här krävs – trots avancerade tekniska hjälpmedel – en stor insats av personal. För alla dessa ändamål finns särskild hjälp anställd.

De handikappade hyresgästerna har tillgång till sjukgymnastik, terapi, hjälpmedelscentral, fotvård och hårvård m. m. i rehabiliteringscentralen.

De icke handikappade hyresgästerna kan nyttja sällskapsrum, matsal, badanläggning m. m.

Med direkt kontakt till bostäderna ligger rehabiliteringsbyggnaden som omfattar följande lokaler:

Lokal	m ²
<i>Bottenvåning</i>	
Expeditioner	52
Matsal och kök	97
Gymnastiksal med tillhörande exp. och behandlingsrum	235
Dagrum för personal	20
Träningslägenhet	56
Två terapilokaler	120
Samlingslokal med pentry och förråd	200
Expeditioner för HCK	53
<i>Souterrängvåning</i>	
Utställning och förråd av tekniska hjälpmedel	100
Badavdelning med bassäng 10 × 4,5 m med omkl.rum, bastu och karbad	300
Arbetslokal för grovterapi	195
Fotolaboratorium	12
Avdelning för härvård och fotvård	48
Vilrum för patienter	25
Gillestuga (pub)	78
<i>Ovanvåning</i>	
Korttidshem med 16 platser, två dagrum, exp., m. m.	435

Syftet med rehabiliteringsavdelningen är att den skall vara ett handikappcentrum, där öppen handikappvård för hela Kronobergs län kan bedrivas.

Den rehabiliterande verksamheten med sjukgymnastik och arbetsterapi med rörelse- och träning gäller dels handikappade som behöver återanpassningshjälp efter utskrivning från sjukvårdsinrättning, dels handikappade som stadigvarande vistas i hemmet, men som kortare tid behöver en bostad för att bl. a. utprova nya hjälpmedel eller upparbeta nya träningsprogram. En annan målsättning är att vederbörande vårdare i hemmet skall kunna beredas erforderlig avkoppling. I lokalerna skall möjlighet ges till rekreation på dagtid eller kvällstid för handikappade – enskilt eller i grupp. För sådan rekreation finns badavdelning (inkl. bastu), ett sällskapsrum med TV, stereoanläggning, tidningar och spel av olika slag. Under ledning av handikappkonsulenter skall personalen vid rehabiliteringsavdelningen bedriva informationsverksamhet i handikappfrågor samt en aktiverande verksamhet i form av studiecirklar, konferenser och kurser riktade till handikappade personer.

En arvodesanställd läkare svarar för den

medicinska tillsynen och ordinerar dels tekniska hjälpmedel och dels lämplig behandling för besökande på rehabiliteringscentralen.

Av sjukgymnasterna är en (halvtidsanställd) avdelad för sjukgymnastik i hemmen.

Ett komplett förråd av aktuella tekniska hjälpmedel finns utställda i särskilda lokaler vid rehabiliteringsavdelningen.

Hjälpmiddelscentralens personal (sjukgymnast, arbetsterapeut, kontorspersonal) integreras med personalen vid rehabiliteringsavdelningen. Utprovning och i förekommande fall ordination av hjälpmedel sker dels på rehabiliteringsavdelningen där bl. a. komplett träningslägenhet för ändamålsenlig utprovning finns, dels i samband med hembesök som sker med landstingets specialutrustade buss.

Gillestuga och dagrum står öppna för alla handikappade personer som vill träffas, diskutera eller få reda på nyheter inom handikappområdet. Dessutom finns möjlighet att läsa tidningar, se på TV, lyssna på gramfon eller dricka en öl eller en kopp kaffe.

I matsalen serveras frukost, lunch och middag samt kaffe. Serveringen är öppen för den som tillfälligt bor i huset, behandlas vid rehabiliteringsavdelningen eller är permanent bosatt i stiftelsen Fokushems lägenheter. Serveringen kommer dessutom att vara öppen för alla handikappade eller andra personer som vill äta där. Måltidspris beräknas efter självkostnad.

Korttidshemmet fungerar såsom hotell och har 16 platser i 8 rumsenheter. För en kostnad av 10:– kr. per dag kan länets handikappade under 2–6 veckor förutom mat och logi få rehabilitering med sjukgymnastik, bad, terapi, utprovning av tekniska hjälpmedel m. m. Vistelsen på hemmet ger samtidigt den anförvant som normalt vårdar den handikappade tillfälle till vila och avkoppling. Korttidshemmet är unikt i sitt slag och har visat sig fylla ett angeläget behov.

Samlingssalen rymmer ca 150 personer och har pentry och stolförråd. Genom vikväggar kan salen delas i två utrymmen. Salen hyrs av Växjö stads socialnämnd som

ställer den till förfogande för bl. a. handikapporganisationernas möten. På dagtid bedrivs här sysselsättningsterapi, kursverksamhet och andra aktiviteter för handikappade och pensionärer.

Till länsavdelningen av Handikappades Centralorganisation (HCK) upplåter landstinget två expeditiionslokaler, av vilka den ena tills vidare nyttjas av blindkonsulenten.

Utöver olika former av behandling och service skall under ledning av handikappkonsulenten en aktiverande verksamhet i form av studiecirkel, konferenser, kurser och allmän information riktade till handikappade bedrivas i lokalerna.

Rehabiliteringsavdelningens lokaler kan när de inte används för landstingets ändamål utlånas eller hyras av grupper av handikappade eller handikapporganisationer. Detta gäller badavdelningen (inkl. bastu), gymnastiksalen och i vissa fall samlingsalen.

Samtalsrum är inrett i avdelningen där den handikappade på avtalade tider kan träffa såväl handikappkonsulent på rehabiliteringsavdelningen som läkare eller andra för rådgivning.

Anställda

Inom *bostadsavdelningen* sysselsättes

1 föreståndarinna,	heltid
2 biträden	»
5 biträden	deltid
3 biträden	nattjour, deltid

och inom *rehabiliteringsavdelningen*

1 konsulent (chef)	heltid
1 sjukgymnast	» (hjälpmedelscentr.)
1 arbetsterapeut	» »
2 skrivbiträden	deltid »
1 sjukgymnast	heltid (sjukgymn. och bad)
1 biträde	» » »
1 arbetsterapeut	» (arbetsterapin)
1 biträde	» »
1 undersköterska	deltid (korttidshemmet)
2 biträden	» »
3 biträden, nattjour	» »
2 biträden	» (kök och matsal)

Fullt utbyggd torde personalstyrkan behöva vara ungefär dubbelt så stor, vilket beräknas kunna bli fallet under 1971.

12.6 Ekonomiska uppgifter

Preliminära produktionskostnader	kr
Byggnadsentreprenad inkl. el- och vvs-installationer	5 330 000: —
Servis- och anslutningskostnader	75 000: —
Kreditivkostnader (4,5 % av 5,5 miljoner)	250 000: —
Projekteringskostnader	440 000: —
Kontroll- och besiktningkostnader	50 000: —
Administrationskostnader	30 000: —
Kopieringskostnader	30 000: —
	<u>6 200 000: —</u>
Trädgårdsanläggning	50 000: —
Oförutsett	125 000: —
Tomtkostnader	0
Summa byggnadskostnader	<u>6 375 000: —</u>
Inventarier	258 000: —
Summa produktionskostnader	<u>6 633 000: —</u>

Växjö stad har utan kostnad ställt mark till förfogande, efterskönt gatubyggnadskostnader och anslutningsavgifter för bostadsfastigheterna, svarat för kontrollant-skap, projekterings- och arbetsledning samt medelsförvaltning under byggnadstiden.

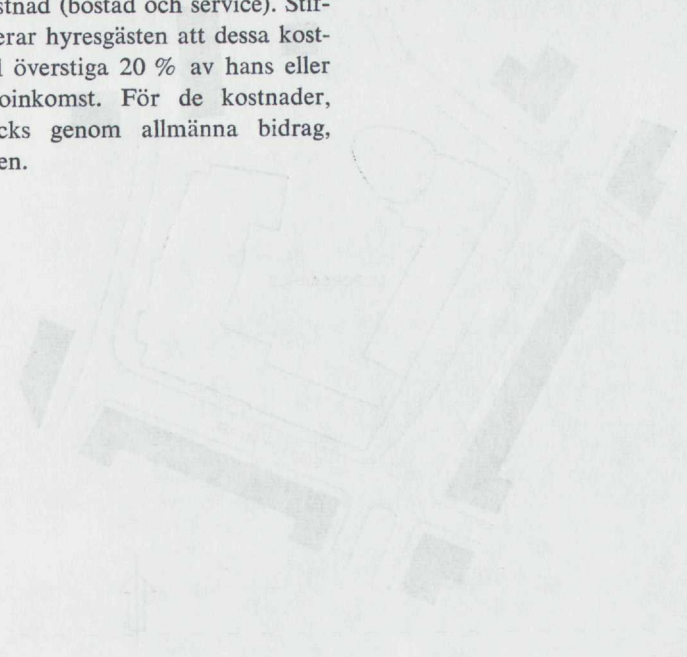
Länsbostadsnämnden har ännu i december 1970 icke behandlat låneansökan, varför definitiv finansieringsplan saknas. Hansakoncernen har beviljat ett 60-årigt amorteringslån om 4 300 000 kronor med 10 års bindning till en ränta av 7,45 %. I övrigt erforderliga lån har Livförsäkringsbolaget Valand och Sparbanken Kronoberg förklarat sig beredda att lämna.

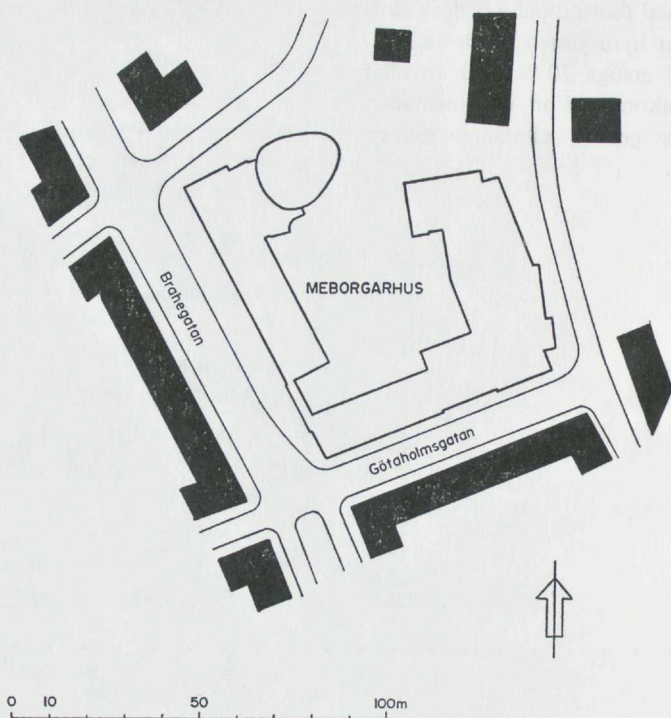
Bostadshyran har preliminärt beräknats till 85: —/m². Stiftelsen Fokus i Göteborg hyr 18 lägenheter direkt av fastighetsägaren på grunder, som tidigare redovisats.

Då verksamheten vid rehabiliteringsavdelningen helt bedrivs i landstingets regi, har stiftelsen endast att uppbära lokalhyra, som preliminärt har beräknats till 300 000 kronor eller ca 120: —/m².

Den handikappade hyr sin bostad på samma villkor som på den vanliga hyresmarknaden. Då den handikappade själv hyr sin bostad av Stiftelsen Fokus är utgångspunkt

ten, att han eller hon själv genom egen arbetsinsats eller förtidspension skall svara för sin boendekostnad (bostad och service). Stiftelsen garanterar hyresgästen att dessa kostnader ej skall överstiga 20 % av hans eller hennes bruttoinkomst. För de kostnader, som inte täcks genom allmänna bidrag, svarar stiftelsen.





Medborgarhus i Gamlestaden. Plan över området.

13.1 Allmänt

Stadsdelen Gamlestaden är belägen ca 4 km norr om Göteborgs centrum. Vissa områden av stadsdelen domineras av fabriker. Befolkningen i stadsdelen uppgick år 1960 till 8 559 invånare men har senare minskat. Bostadsbebyggelsen utgörs av 3-våningshus, byggda under åren 1900–1950. För att förbättra servicen och komplettera de i många fall omoderna och nedslitna bostäderna har i stadsdelen uppförts ett medborgarhus innehållande en rad servicefunktioner.

13.2 Tidsuppgifter

1947 beslutade Göteborgs stadsfullmäktige att uppdraga åt drätselkammaren att fullfölja en påbörjad utredning om behovet av medborgarhus i Gamlestaden. 1950 beslutade fullmäktige att en allmän arkitekttävling om medborgarhusets utformning skulle anord-

nas. Tävlningen avgjordes 1951 och detaljprojekteringsarbetet påbörjades 1952. 1954 fastställdes stadsplan för området och 1957 påbörjades byggnationen. Anläggningen togs i sin helhet i bruk i januari 1961. Viss tillbyggnad har skett senare.

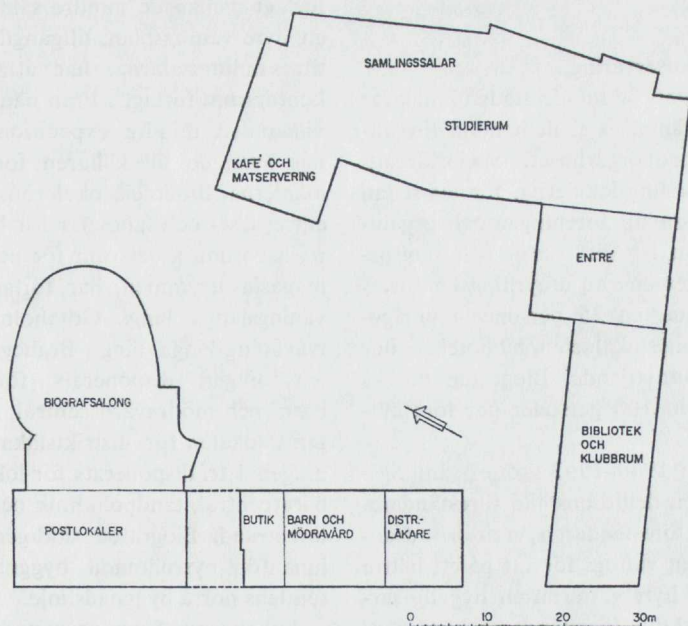
13.3 Ansvariga

Byggherre var Göteborgs stads drätselkammare genom särskild byggnadskommitté.

Arkitekt var arkitekt SAR Torgny Gynnerstedt, Stockholm. Entreprenör var Tholén och Stenberg byggnads AB.

13.4 Organisatoriska uppgifter

Medborgarhuset i Gamlestaden har en omfattande förhistoria, många organ har varit delaktiga i dess tillkomst. Redan 1934 bildades Gamlestadens Medborgarhusförening



Medborgarhus i Gamlestaden. Plan över bottenvåningen.

u. p. a., vilken kom att spela stor roll som opinionsbildare för medborgarhusets tillkomst.

Sedan frågan om ett kommunalhus i Gamlestaden varit föremål för utredningar och handläggning hos olika kommunala beredningar och kommittéer beslutade Göteborgs stadsfullmäktige i mars 1947 att uppdraga åt dåvarande drätselkammarens första avdelning att fullfölja utredningen angående kommunalhus i Gamlestaden sedermera benämnt Gamlestadens medborgarhus.

Stadsfullmäktige beslutade vid samma sammanträde att en särskild styrelse för handläggning av ärenden rörande anordnande av allmänna samlingslokaler i staden skulle inrättas. Det fortsatta utredningsarbetet kom därför att bedrivas i samlingslokalstyrelsens regi, med biträde av byggnadstekniska byrån och i samråd med Gamlestadens medborgarhusförening.

Stadsdelen hade år 1960 8 559 invånare, varav 3 996 förvärvsarbetande. Bostadsbeståndet utgjordes huvudsakligen av s. k. landshövdingehus, en bottenvåning av sten och två våningar av trä. Området var i stark avsaknad av komplement och service

till de i många fall små, gamla och nedslitna bostäderna. Området har senare successivt sanerats och på grund av utrymmeskrav för en stor trafikanläggning kommer ca 1 300 lägenheter att rivas de första åren på 1970-talet. Områdets befolkning hade till i november 1969 främst beroende på sanering minskat till 5 974.

1950 beslutade stadsfullmäktige att en allmän arkitektävling om anläggningens utformning skulle anordnas.

Tävlingen avgjordes 1951 och till första pristagare utsågs arkitekt SAR Torgny Gynnerstedt, Stockholm. 1954 beslutade drätselkammaren att det fortsatta projekteringsarbetet skulle handhas av en byggnadskommitté om sex personer, varav tre från drätselkammaren, två från samlingslokalstyrelsen och en från medborgarhusföreningen.

De lokaler som skulle inrymmas i anläggningen var bl. a. följande:

- Samlingslokaler
- Post- och brevbararexpedition
- Filialbibliotek
- Distriktsläkaremottagning
- Mindre tandpoliklinik
- Barna- och mödravårdscentral

Klubblokaler

Biograf

Kafé och matservering

I augusti 1956 beslutade stadsfullmäktige att fastighetsnämnden skall handha förvaltningen av medborgarhuset. Socialförvaltningen hyr samlingslokalerna, för att sedan återuthyra dessa till föreningar och organisationer genom ett för social- och skolförvaltningarna gemensamt uthyrningskontor.

Totalt arbetar ca 35 personer i anläggningen. Samlingslokaldelen/biblioteket har ett intensivt utnyttjande. Biografen besöks av i genomsnitt 100 personer per föreställning.

Under tiden 1960–1967 sköttes samlingslokalerna av en deltidsanställd föreståndare. Därefter har föreståndaren varit heltidsanställd. Åtgärden vidtogs för att på ett bättre sätt kunna ge hyresgästerna en hygglig service. Särskilt skulle föreståndaren bistå pensionärerna i deras verksamhet. En påtaglig aktivering av verksamheten i samlingslokaler har kunnat förmärkas sedan föreståndartjänsten blev inrättad som heltidsanställning.

13.5 Tekniska uppgifter

De olika i anläggningen ingående lokalgrupperna har sammanförts i byggnadskroppen i en eller två våningar vilka grupperats kring en planterad gård, med entré från Brahegatan och öppen mot grönstråket norr om tomten. Samtliga lokaler är tillgängliga från denna gård, vissa även utifrån.

I anläggningen inryms således en biograf med ca 400 platser, postanstalt med brev- bärarexpedition samt biblioteksfilial.

De allmänna samlingslokalerna, som omfattar en samlingslokal för 300 personer med scenanordningar, en samlingslokal för 150 personer försedd med en liten scen, en samlingsal för 75 personer, tre klubbrum samt erforderliga kapp- och foajéutrymmen, har förlagts längs Skaragatan. I anslutning till dessa lokaler har kaféet förlagts så att det vid behov kan betjäna hyresgäster av de båda samlingshallarna. Samlingshallar och klubbrum betjänas dessutom av ett kafékök,

förlagt mellan de mindre samlingshallarna. I ett övre våningsplan, tillgängligt från entrén till samlingshallarna, har åtta klubb- eller kontorsrum förlagts. Från nämnda entré, till vilken en mindre expedition är ansluten, nås även de till källaren förlagda idrottslokalerna. Bibliotekslokalerna, som omfattar entré, läse- och lånesalar för barn resp. äldre, sagorum, arbetsrum för personalen samt magasinutrymmen, har förlagts till en en- våningslänga längs Götaholmogatan. I en tvåvåningslänga längs Brahegatan har bottenvåningen disponerats för postkontor, barn- och mödravårdscentral, sjukvårdsaffär samt lokaler för distriktsläkare medan våningen 1 tr. disponerats för lokaler för brev- bärarcentral, tandpoliklinik och en vaktmästarebostad. Biografen slutligen har förlagts innanför nyssnämnda byggnad och längs tomtens norra byggnadslinje.

Lokalytorna framgår av nedanstående:

Lokal	m ²
Huvudentré, expedition, kapprum och toaletter	282
Tre samlingsrum för resp. 300, 150 och 75 personer, jämte tillhörande utrymmen	606
Fem klubbrum med kapprum samt kök	143
Kafé med matservering	230
Kontorslokaler	164
Biograf	570
Folkbibliotek	400
Postexpedition	186
Distriktsläkarmottagning	95
Tandpoliklinik	194
Barna- och mödravårdscentral	146
Summa m ²	3 016

I källarvåningen är därtill förlagda motions- och badanläggning, slöjdlokaler m. m.

Under 1970 har inom anläggningen uppförts en utomhusscen.

13.6 Ekonomiska uppgifter

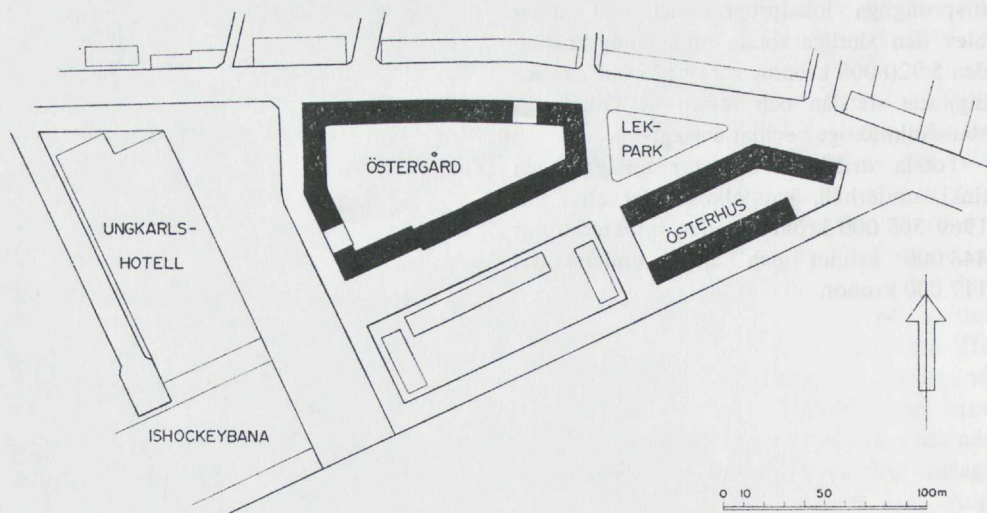
Den år 1954 uppgjorda kalkylen över kostnader för anläggningen uppgick till 3 800 000 kronor, varav byggnadsarbeten 2 425 000 kronor.

Driftkostnaderna beräknades till totalt 240 500 kronor/år medan intäkterna beräknades till 195 380 kronor/år och underskot-

tet därmed till 45 125 kronor/år.

På grund av vissa kompletteringar av det ursprungliga lokalprogrammet och annat blev den slutliga totala anläggningskostnaden 5 920 000 kronor, varav 125 000 kronor utgjorde statslån och resten av Göteborgs stadsfullmäktige beviljat anslag.

Totala driftkostnaden för anläggningen (inkl. underhåll, kapitalkostnader etc.) var 1969 565 000 kronor medan intäkterna var 448 000 kronor och alltså underskottet 117 000 kronor.



Kvarteren Östergård och Österhus. Plan över området.

14.1 Allmänt

Östergård och Österhus är två kvarter i Kirseberga församling i Malmö. Fastigheterna uppfördes av staden under åren 1916–24. Östergård inrymmer 190 lägenheter och Österhus 90. De har samtliga ett eller två rum och kök. Lägenheterna är hårt nedslitna och saknar centralvärme, varmvatten, badrum och toalett. Byggnadernas exteriör har en påtaglig slumprägel. Fasaderna är smuts gula och skamfilade. Sönderslagna fönsterrutor och trasiga dörrar är heller inte ovanliga företeelser, lekmöjligheterna för barn är bristfälliga.

Initiativet till den intensivstudie av förhållandena inom kvarteren som påbörjades hösten 1967 och som pågår ännu hösten 1970, kom från socialarbetarna inom den socialbyrå, som år 1965/66 inrättades i detta distrikt i samband med omorganisationen av socialvården i Malmö i riktning mot en mera samordnad och decentraliserad behandling av socialvårdsärenden på lokala socialbyråer. Resultaten av de sociologiska utredningarna har lett till utarbetandet av ett aktionsprogram, som direkt syftar till både en sanering av bebyggelsen och

en social rehabilitering av de delar av befolkningen inom området, som har sociala anpassningsstörningar.

14.2 Tidsuppgifter

Beräknad byggstart maj 1969.
Verklig byggstart november 1969.
Beräknad byggtid 30 månader.
Referenslägenhet – provlägenhet – färdig december 1968.
Lägenheten ombyggd enligt definitiva planer.
Första inflyttning omkring juli 1970.

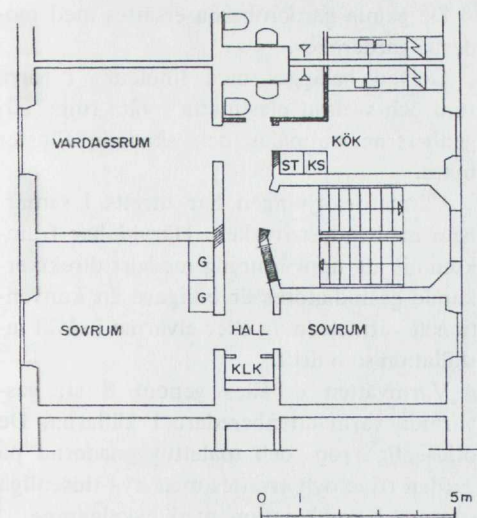
14.3 Ansvariga

Byggherre: Malmö stads fastighetsnämnd.
Arkitekt: Malmö stads fastighetskontor.
Entreprenör: Malmö stads fastighetskontor.

14.4 Organisatoriska uppgifter

Det aktuella projektet initierades som nämnts vid andra socialbyrån i juni 1967 genom en skrivelse till socialvårdsstyrelsen.

Genom denna skrivelse ville man fästa styrelsens uppmärksamhet på förhållanden



Kvarteret Östergård. Plan över ombyggd lägenhet. Skräfferingar anger förändring genom ombyggnad.

inom berörda kvarter. Mot bakgrund av socialbyråns skrivelse beslöt socialvårdsstyrelsen den 27 juni 1967 att uppmärksamma socialnämnden och fastighetsnämnden på problemen i omnämnda fastigheter. Detta ledde till att tjänstemän vid socialförvaltningen och drätselkontorets statistikavdelning tillsammans med företrädare för sociologiska institutionen vid Lunds universitet diskuterade igenom problemen under andra halvåret 1967. Samtidigt planerades inom fastighetsnämnden en upprustning av fastigheterna. Detta förberedande arbete resulterade i att fastighetsnämnden och socialvårdsstyrelsen beslöt bevilja anslag för en sociologisk undersökning i det aktuella området.

I september 1968 blev den sociologiska undersökningen färdig. På grundval av undersökningsresultatet utformades sedan ett förslag till aktionsprogram. I oktober 1968 tillsattes en arbetsgrupp, som fick till uppgift att närmare utforma ett förslag till handlingsprogram. Förslaget färdigställdes i december 1968 och tillstyrktes av socialvårdsstyrelsen.

Statens råd för byggnadsforskning har för denna del av projektet beviljat anslag med 135 000 kronor.

För den bostadstekniska saneringen anvisade stadsfullmäktige i april 1969 3,8 milj. kronor. Projektet begränsades till att avse enbart kvarteret Östergård.

Handlingsprogrammet syftar således dels till en sanering av bebyggelsen, dels till en social rehabilitering av de delar av befolkningen inom området, som har sociala anpassningssvårigheter.

Den sociala rehabiliteringen, som påbörjades i april 1969, ledes av en projektgrupp. Denna består av en sociolog och en socialarbetare. Senare har ytterligare en socialarbetare fogats till gruppen. Gruppen har utarbetat riktlinjer för en realistisk lägenhetsfördelning. En del hyresgäster har anvisats bostäder i annat bostadsområde och en del nya hyresgäster beräknas flytta in i området. Detta ska möjliggöra en differentierad samhällssammansättning i varje trappuppgång. Gruppen samarbetar med bl. a. bostadsförmedlingen och andra socialbyråer. Den ska försöka aktivera hyresgästerna till att bilda intresseföreningar för miljövård och kontakter med kommunala myndigheter. En arbetsgrupp ska bildas, bestående av representanter för socialförvaltningen, fastighetsförvaltningen, arbetsförmedlingen, bostadsförmedlingen, andra socialbyråer, sociologiska institutionen och hyresgästerna samt medlemmarna i projektgruppen.

Under pågående restaurering upplåtes en lokal inom Östergård för projektgruppen (expedition) och en lokal för fritidsändamål (samkväm en gång i veckan, kollektiv lunch 8–10 personer, bokutlåning – i samarbete med filialbiblioteket – »barnparkering» etc.).

Socialvårdsstyrelsen har i skrivelse till fastighetsnämnden hemställt om permanentning av fritidslokal i kv. Östergård.

I närheten av området finns filialbibliotek, fritidsgård, barnstuga, idrottsplats, skola etc.

14.5 Tekniska uppgifter

Befintliga förhållanden

Kv. Östergård inrymmer f. n. 190 bostadslägenheter varav 130 st. 1 r. o. k. om cirka

31 m², 60 st. 2 r. o. k. om cirka 50 m², 1 st. kafé samt 2 butikslägenheter och 1 kontorsrum. Fastigheten är uppförd i block omfattande vardera 2 trapphus inrymmande 12 lägenheter.

I källarvåningen finns 6 st. tvättstugor vardera utrustad med gaseldad tvättmaskin samt centrifug. För varje trappa finns 3 toaletter, varav 1 är placerad i källaren och 2 på vinden. Fastigheten är byggnadstekniskt i gott skick. Fastigheten uppvärms med kakelugnar i rummen och kombinationsspisar, gas-ved, i köken. Lägenheterna är hårt ner slitna. Köksutrustningen är omodern. Städsåp och kylåp saknas. Golven är ner slitna och ny golvbeläggning erfordras. Till varje lägenhet hör ett vinds- samt ett källarförråd.

Beslutad ombyggnad

Storlek	Befintlig fördelning	Föreslagen 24.2.1969
1 rok	130	60
2 rok	60	80
3 rok	—	20
Summa	190	160

Alla lägenheter utrustas med egen dusch och toalett. Nya gasspisar med 2 lågor för de mindre och 3 lågor för de större lägenheterna installeras, köken förses med helt ny inredning med rostfria diskbänkar, skafferi, städsåp, översåp och arbetsbänkar.

Alla lägenheter utrustas med moderna 150 l kylåp av kompressortyp.

I trerumslägenheterna ersätts skafferi och kylåp med s. k. kombikylåp med cirka 320 l rymd.

De gamla garderoberna ersättes med moderna garderober.

Golven belägges med linoleum i torra rum och svetsad plastmatta i våta rum. Lägenheterna ommålas och skadade fönster bytes.

Värmeförsörjningen har utretts i samarbete med industriverken. Härvid har framkommit att uppvärmning medelst direktverkande gasradiatorer är billigare än konventionell värmeledning eller elvärme i såväl installation som drift.

Varmvatten erhålles genom 8 st. gasvärmda varmvattenberedare i källarna. De otidsenliga sop- och toalettbyggnaderna på gården rives och ersättes med nya tidsenliga soprum i kombination med cykelgarage.

Gårdsplanen utformas mer miljövänlig för alla åldrar och förses med gräs- och lekytor samt planteringar. I anslutning till gårdsinfarterna ordnas parkering för cirka 20 bilar.

För arbetets bedrivande fordras omflyttning av hyresgästerna. Det beräknas den 1.4.1969 finnas 63 tomta lägenheter och för att kunna bedriva byggnadsarbetet rationellt måste man samtidigt arbeta med 3 st. huskroppar eller 36 lägenheter. Problemet med omflyttning måste lösas gemensamt av bostadsförmedlingen, hyres- och arrendebyrå och socialförvaltningen. Efter ombyggnaden beräknas fastigheten bli självbärande.

14.6 Ekonomiska uppgifter

Länsbostadsdirektören har vid underhandskontakt bedömt att statliga lån skall kunna påräknas. Detta innebär att kostnaderna för moderniseringen beräknas uppgå till

Sammanställning av hyror efter ombyggnad i kvarteret Östergård, upprättad i september 1970.

Storlek	m ²	Hyra per månad kronor
Pens.läg. 1 rok	31	196:—
» » 2 rok	51	323:—
Bost.läg. 1 rok	30	190:—
» » 2 rok	51	323:—
» » 3 rok	71	450:—

Sammanställning av kostnader för ombyggnad av kvarteret Östergård.

Byggnadsarbeten	1 930 000: —	
Målningsarbeten	410 000: —	
VVS-arbeten	543 000: —	
El-arbeten	170 000: —	
Planteringsarbeten	100 000: —	
Oförutsett 7 %	247 000: —	
Adm.+arvoden 7 %	250 000: —	
Summa kr för ombyggnaden		3 650 000: —
Omflyttningskostnader	35 000: —	
Hysesförluster under byggnadstiden	135 000: —	170 000: —
Summa kr		3 820 000: —

3 820 000 kronor och kallhyran i genomsnitt till cirka 52: 70 kr/m² och år. I denna kostnad ingår omflyttningskostnader och hyresförluster under byggnadstiden med 170 000 kronor. Bästa statliga lån sökes för moderniseringen.

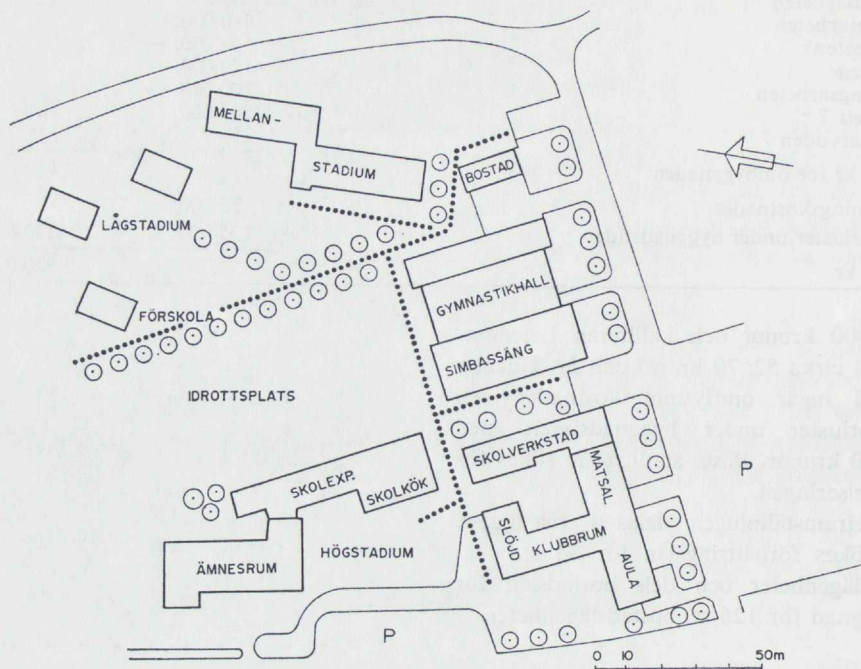
Låneframställningen delas i två delar. Dels sökes förbättringslån för 34 st. pensionärlägenheter och dels bostadslån för ombyggnad för 126 st. bostadslägenheter.

Hyror

Moderniseringen beräknas kosta cirka 515 kr/m² lägenhetsyta och kallhyran blir för de 34 pensionärlägenheterna 49: 70 kr/m² och år och för de 126 bostadslägenheterna 53: 40 kr/m² och år. Bränsletillägget beräknas bli 9: 50 kr/m² och år enligt industriverkens utredning.

Hyrorna för de olika lägenheter framgår av sammanställning på sidan 76.

Kostnadssammanställning för ombyggnad och modernisering av kv. Östergård redovisas ovan.



Servicecentrum i Horndal. Plan över anläggningen.

15.1 Allmänt

Horndal är ett samhälle i Dalarna, beläget 26 km norr om Avesta centrum. I Horndal har uppförts en skolanläggning med låg-, mellan- och högstadier som utnyttjas av totalt 452 elever. I anslutning till skolan har anordnats en central fritidsanläggning kallad Forum, för befolkningen i Horndal och By med tillhörande omland, ca 4 150 personer.

15.2 Tidsuppgifter

Arbetet med planering av skolenheten i Horndal startade 1959. En inbjuden arkitektävling om skolans utformning genomfördes och 1963 påbörjades detaljprojekteringen. Byggstarten skedde hösten 1964 och mellanstadieskolan samt samlingslokalsdelen togs i bruk vintern 1966 och övriga delar hösten 1966.

15.3 Ansvariga

Byggherre var By kommun.

Arkitekt var Winnerström och Hagbergs arkitektfirma, Vällingby.

Entreprenör var AB Vägförbättringar.

15.4 Organisatoriska uppgifter

Det första anslaget till projektering av Horndals skola lämnades av dåvarande By kommunalfullmäktige år 1959. Under åren 1959–62 pågick utredningar kring skolans lokalbehov och framtida användning. I samband härmed diskuterades möjligheten att använda anläggningen även som service- och fritidscentrum för bygden i övrigt.

Programmeringsarbetet uppdrogs åt en speciell skolbyggnadskommitté i vilken ingick representanter för kommun, skola, föreningar och ortens industrier, som är två

företag inom järnhanterings- respektive träförädlingsbranschen med vardera ca 260 anställda.

Kommittén utarbetade ett program för samordning av skolans lokaler med övriga lokaler för rekreation och fritidsverksamheter. Programmet utgjorde underlag för en inbjuden arkitekttävling som genomfördes 1962–63. Detaljprojekteringsarbetet av det vinnande förslaget påbörjades 1963.

Anläggningen består av undervisningslokaler för förskola, lågstadium, mellanstadium och högstadium, vidare aula, mindre samlingslokaler, matsal, klubbrum, institutioner och verkstäder, simhall samt gymnastikhall.

Skolstyrelsen är huvudman för huvuddelen av anläggningen medan fritidsnämnden är huvudman för badanläggningen. Uthyrning av lokaler till föreningar och enskilda administreras av fritidsnämnden.

I anläggningen är förutom skolans personal två vaktmästare och en maskinist anställda, vilka betjänar samtliga i anläggningen ingående delar. Likaså är en badmästare anställd som under skoltid tjänstgör som siminstruktör för elever.

För underhåll och teknisk drift av anläggningen ansvarar fastighetskontoret.

15.5 Tekniska uppgifter

Anläggningen består av ett antal byggnader, de flesta i ett plan.

I Forumbyggnaden inryms en samlings-sal om 140 m² som utnyttjas som skolans aula, för sammankomster, teater- och konsertlokal samt kvällstid vissa dagar som biograf. Antalet sittplatser är 200.

En mindre samlings-sal om 78 m² utnyttjas som skolans musiks-sal. Den kan genom vikvägsarrangemang anslutas till den större samlings-salen och rymmer ca 65 sittplatser.

Ytterligare en samlings-sal om 76 m² används som personalmatsal och för föreningsmöten och privata arrangemang.

Två klubbrum om 29 m² respektive 50 m² används bl. a. för musikskoleverk-

samhet, som kliniker och för konferenser. Kvällstid används de för studiecirklar och föreningsmöten.

Klassrum och övningslokaler uthyres till ortens studieorganisationer kvällstid.

Skolans matsal om 206 m² används under icke skoltid till föreningsändamål, till allmän danslokal m. m.

Gymnastikanläggningen, som är 666 m², omfattar gymnastiksal samt omklädnings- och duschrum, läktare och förråd, används för skolgymnastik och för allmänheten. Vardagar utnyttjas gymnastikanläggningen i ca 10–13 timmar per dygn.

Badanläggningen, som är 460 m², omfattar simbassäng med måtten 25 × 8 m samt omklädnings- och tvättrum med bastu, används på samma sätt som gymnastikanläggningen.

Under idrottsbyggnaden finns ett skyddsrum för 200 personer i vilket bl. a. en korthållsbana för skytte är anordnad.

Slutligen kan nämnas att en av lågstadieskolans paviljonger användes som förskola.

15.6 Ekonomiska uppgifter

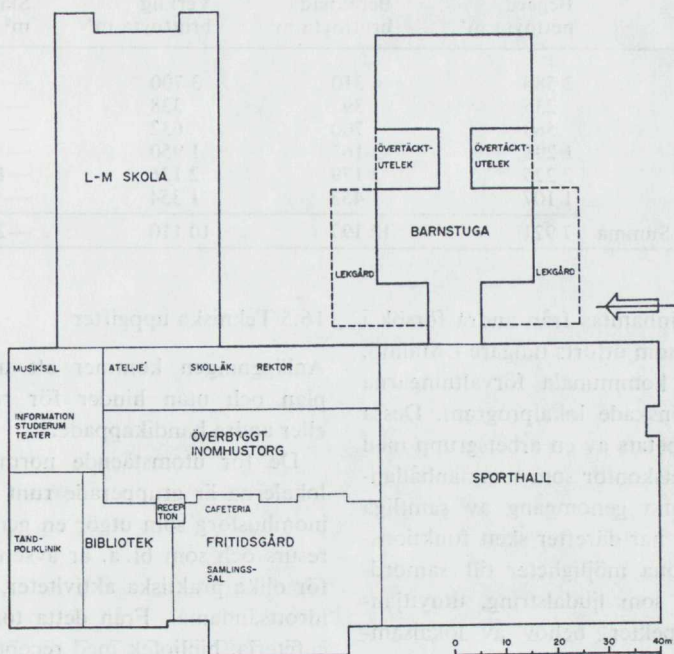
Den kalkyl som i juni 1964 behandlades och godkändes av kommunalnämnden och senare av kommunfullmäktige hade följande utseende:

	kronor
Byggkostnad	6 427 000
Inventarier	768 000
Planering och va-arbeten	100 000
Summa kronor	7 295 000
Detta skulle finansieras på följande sätt:	
Statsbidrag	1 095 000
Lån/bidrag från Statens nämnd för samlingslokaler	500 000
Lån	4 700 000
Kommunens egna medel	1 000 000
Summa kronor	7 295 000

Den slutliga kostnaden för anläggningen blev 9 580 000 kronor. Denna finansierades på följande sätt:

	kronor
Statsbidrag	1 141 500
Lån/bidrag från Statens nämnd för samlingslokaler	500 000
Övriga lån	
Träindustriarbetarnas Erkända arbetslöshetskassa	1 000 000
KPA (Kommunernas Pensions- anstalt)	700 000
Gävle-Dala Centralkassa	500 000
Allmänna Pensionsfonden	500 000
SAR:s pensionskassa	1 000 000
Länssparbanken	940 000
Kommunens egna medel	3 298 000
Summa kronor	9 580 000

Slutligen kan nämnas att driftkostnaden för anläggningen, inklusive städning, år 1969 uppgick till 950 000 kronor.



Lindängeskolan. Plan över bottenvåning.

16.1 Allmänt

I stadsdelen Södra Fosie i södra delen av Malmö kommun planeras en skolanläggning integrerad med en rad andra kommunala och andra servicelokaler. Stadsdelen skall fullt utbyggd hysa ca 11 000 invånare. Norr om Lindängeskolan planeras ett mindre köpcentrum, ytterligare en låg- och mellanstadieskola, ett åldringscentrum samt servicehus m. m.

16.2 Tidsuppgifter

Stadsplanearbetet för stadsdelen Södra Fosie påbörjades av stadsingenjörskontoret våren 1966. Skiss till dispositionsplan framlades juli 1966.

Programarbetet för Lindängeskolan påbörjades 1969 och det slutliga programmet beräknas fastställas i början av 1971.

Byggstart för bostäderna skedde i februari 1969. Sista inflyttning beräknas ske i början av år 1973. Lindängeskolan beräknas

kunna tas i bruk med en första etapp höstterminen 1972 och i sin helhet vårterminen 1973.

16.3 Ansvariga

Byggherre är Malmö stads fastighetsnämnd. Arkitektkonsult är Dahl och Strömdahl arkitekter SAR, Malmö.

Projektledningen handhas av fastighetskontoret och skolkontoret i staden gemensamt. Entreprenör är ännu ej utsedd.

16.4 Organisatoriska uppgifter

I Lindängen kommer en låg- och mellanstadieskola att uppföras. Till denna kommer att knytas biblioteksfilial, fritidsgård, tandpoliklinik, mindre sporthall samt barnstuga. Söder om anläggningen planeras större idrottsfält. Programarbetet har bedrivits med tanke på långtgående integration av lokaler och verksamheter. Erfarenheter har

Sammanställning av lokalprogram för Lindängen centrum.

	Begärd nettoyta m ²	Beräknad bruttoyta m ²	Verklig bruttoyta m ²	Skillnad m ²
Skola	2 586	4 310	3 700	— 610
Tandpoliklinik	235	392	338	— 54
Biblioteksfilial	560	700	632	— 68
Fritidsgård	1 298	2 163	1 950	— 213
Sporthall	2 225	3 179	2 136	—1 043
Barnstuga	1 107	1 453	1 354	— 99
Summa	7 921	12 197	10 110	—2 087

därvid kunnat inhämtas från andra försök i den riktningen som utförts tidigare i Malmö.

De berörda kommunala förvaltningarna har inlämnat önskade lokalprogram. Dessa har sedan bearbetats av en arbetsgrupp med stadens fastighetskontor som sammanhållande. En noggrann genomgång av samtliga begärda lokaler har därefter skett funktionsvis för att utvärdera möjligheter till samordning. Faktorer som ljudalstring, utnyttjandetid, insynsaspekter, behov av lokalsamband m. m. har därvid bearbetats. Arbetet resulterade i ett funktionsschema för anläggningen som helhet, vilket användes som underlag för utarbetande av programskisser.

Skolförvaltningen har under arbetets gång i stor utsträckning tagit initiativ till ett effektivt utnyttjande av skollokaler under den tid dessa icke användes för undervisningsändamål. På så sätt har olika skollokaler kunnat ställas till samtliga övriga berörda förvaltningars förfogande, vilket dels innebär en minskning av begärda lokalytor för dessa och dels innebär en möjlighet till ökad verksamhet utan krav på motsvarande ökning av lokalytor.

Sålunda har skolbibliotek och stadsbibliotek samordnats, lokal för skolmåltid och kafeteria, lokaler för skolgymnastik och allmän idrottsverksamhet, fritidsgård och fritidslokaler för skolan likaså. Personalutrymmena har också i möjligaste mån samordnats för att föra personal av olika kategorier tillsammans.

De frågor som berör samordnad drift, förvaltning och finansiering av anläggningen behandlas av särskilt tillsatta arbetsgrupper.

16.5 Tekniska uppgifter

Anläggningen kommer att uppföras i ett plan och utan hinder för rullstolsbundna eller andra handikappade.

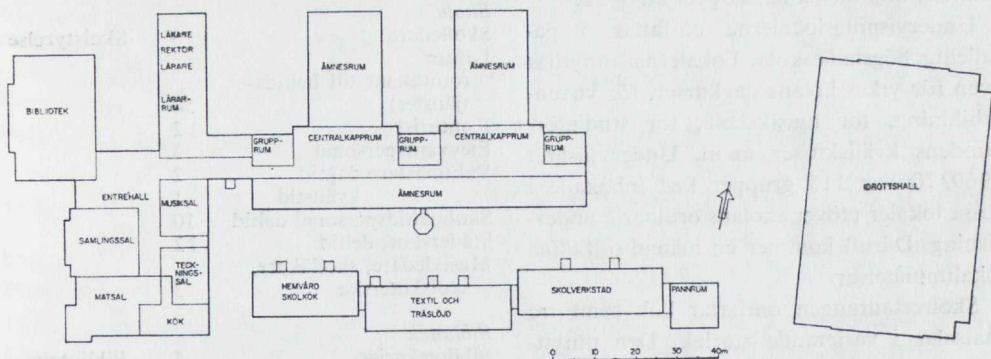
De för utomstående normalt utnyttjade lokalerna är grupperade runt ett överbyggt inomhustorg som utgör en gemensam lokalresurs och som bl. a. är avsett att användas för olika praktiska aktiviteter, motions- och idrottsändamål. Från detta torg nås allmän cafeteria, bibliotek med reception, undervisningslokaler, motions- och gymnastiksal samt samlingssal.

Den besparade ytan utgör ca 17 % av den beräknade bruttoyten.

Byggnaden planeras utbyggd med en prefabricerad stomme samt icke bärande mellanväggar för att medge en framtida om-disponering av lokalerna.

16.6 Ekonomiska uppgifter

Planeringen av anläggningen befinner sig vid tiden för denna redovisning i ett avslutande programmeringsskede. Någon kostnadsberäkning är ännu inte utförd. En preliminär kostnadsuppskattning pekar mot storleksordningen 14 milj. kr. Det kan emellertid förutsättas, att den beräknade ytbesparingen skall återspeglas i en motsvarande besparing i byggnadskostnaderna, ca 2 milj. kr.



Porthälla. Plan över anläggningen.

17.1 Allmänt

I Partille kommun, 10 km från Göteborgs centrum, har byggts en skolanläggning med integrerad kommunal service. Anläggningen utgör i praktiken ett medborgarhus och kallas Porthälla. Den omfattar skola, bibliotek, matsal, idrotts hall m. m. Porthälla är en av de första och mest omtalade integrerade anläggningarna i landet och har kommit att utnyttjas intensivt.

17.2 Tidsuppgifter

1961 beslutade skolstyrelsen i kommunen att en allsidig lokalbehovsutredning för kommunala lokaler skulle genomföras. Så skedde och många av de mest angelägna lokalerna samlades i Porthällaprojektet vars lokalprogram godkändes av Skolöverstyrelsen 1963. Skoldelen togs i bruk 1964, biblioteket 1965 och idrotts hallen 1966.

17.3 Ansvariga

Byggherre var av kommunalfullmäktige vald skolbyggnadskommitté. Arkitekt var Zimdahls arkitektkontor i Göteborg. Entreprenör Svenska Väg AB.

17.4 Organisatoriska uppgifter

År 1960 hade Partille kommun 15 000 invånare och år 1970 25 000. Den snabba utbyggnadstakten under 1960-talet ställde

kommunen inför svåra problem bl. a. vad gällde utbyggnaden av skolor och annan kommunal service. I enlighet med riktlinjerna i läroplan för grundskolan 1962 samt av ekonomiska skäl kom därför möjligheterna att dubbelutnyttja vissa lokaler att intensivt diskuteras, framför allt i två planerade högstadieskolor, därav en senare kallad Porthälla.

Efter det att skolstyrelsens beslutade lokalbehovsutredning presenterats i november 1961 anlätades arkitektkonsulten. Skissritningar presenterades därefter för bl. a. Skolöverstyrelsen, Riksidrottsförbundet samt en rad kommunala organ. I januari 1963 beslutade fullmäktige om uppförande av Porthälla och skoldelen togs i bruk höstterminen 1964 och de övriga delarna successivt.

Anläggningen är uppförd i huvudsak i ett plan och består av ett antal lokalgrupper av vilka de flesta nås från en entréhall.

De olika delarna är:

- Folk- och skolbibliotek
- Undervisningslokaler
- Skolrestaurang
- Utställningslokal
- Aula
- Idrotts hall

Folk- och skolbiblioteket har kombinerats i en funktion under huvudmannaskap av biblioteksstyrelsen men där skolstyrelsen ansvarar för lokaler och för administra-

tion och drift. Biblioteket utnyttjas intensivt också av eleverna under raster och håltimmar. Biblioteket hålls öppet kl. 8–21.

Undervisningslokalerna omfattar 5 parallellig högstadieskola. Lokalerna utnyttjas även för yrkesskolans dagkurser, för vuxenutbildning, för musikskola, för studieförbundens kvällskurser m. m. Under läsåret 1969/70 var 115 grupper fast inbokade i dessa lokaler utöver skolans ordinarie undervisning. Därtill kommer en mängd tillfälliga lokalupplåtelser.

Skolrestaurangen omfattar kök samt tre matsalar i varierande storlek. Den utnyttjas av elever, skolpersonal och kommunalanställda samt har kvällsöppet för alla som besöker anläggningen. Därtill används den vid större konferenser, fester och andra sammankomster.

Utställningslokalen administreras av biblioteket medan skolstyrelsen ansvarar för drift, städning etc. Lokalen utnyttjas intensivt och är öppen även för allmänheten från kl. 8.00 på morgonen.

Aulan används i skolarbetet men även för sammankomster av de mest skiftande slag. Aulan rymmer upp till 350 personer. Entréhallen intill kan även utnyttjas som uppehållsrum och har ca 70 sittplatser.

Idrottshallen är uppförd som separat byggnad intill övriga lokaler. Idrottshallen innehåller bollhall med plats för ca 600 åskådare, två gymnastiksal, bordtennishall, bowlinghall, bastu m. m. Dagtid, kl. 8–17, disponeras hallen enligt avtal för skolidrott, medan fritidsnämnden övrig tid uthyr lokalerna till föreningar och privatpersoner.

Utnyttjandet av idrottshallen är mycket högt och hallen är öppen klockan 08.00–22.00.

De personer som är anställda och verkamma inom Porthälla framgår av nedanstående sammanställning:

På grund av det intensiva utnyttjandet av anläggningen finns vaktmästare verksamma från kl. 8 tills sista gruppen lämnat anläggningen på kvällen.

Beträffande städningen bör nämnas att biblioteket städas efter kl. 21.00 medan lokalerna i övrigt städas på eftermiddagarna

Personal	Antal	Huvudman
<i>Skola</i>		
Skolledare	3	Skolstyrelse
Lärare		
(omräknat till heltidstjänster)	50	
Kontorist	2	
Elevvårdspersonal	3	
Vaktmästare dagtid	2	
kvällstid	1	
Skolmåltidspersonal deltid	10	
Städerskor, deltid	12	
Musikledare, skolläkare, skolsköterska	3	
<i>Bibliotek</i>		
Bibliotekarier	4	Biblioteksstyrelsen
Kontorister	6	
<i>Idrottshallen</i>		
Vaktmästare, heltid	2	Fritidsnämnden
deltid	5	
Städerska, heltid	1	
Städerskor, deltid	2	
Personal i bowlinghall	3	Privat arrendator

utan att städningen får inkräkta på verksamheterna i lokalerna.

17.5 Tekniska uppgifter

Anläggningen Porthälla består av en större byggnadskropp innehållande bibliotek, skoladministration, aula, matsal samt undervisningslokaler, en mindre byggnad med undervisningslokaler samt en idrottshall.

Anläggningens lokalprogram framgår av nedanstående sammanställning:

Lokal	m ²
Bibliotek	600
Skoladministrationslokaler	84
Läro- och läkaravdelning	102
Ämnesrum, grupprum m. m.	900
Institutionslokaler	1 522
Skolmåltidslokaler med kök	485
Aula	170
Idrottshall, bowling m. m.	5 000
Summa m ²	8 863

Någon uppgift om lokalminskning på grund av integration är inte möjlig att lämna. Allmänt har kommunen konstaterat att integrationen inneburit stora fördelar. Så-

lunda har eleverna fått tillgång till bl. a. bibliotek och idrottshall av bättre kvalitet än normalt, bildningsförbunden har kunnat erbjudas goda lokaler och utrustning samt kommunens invånare anläggning för verksamheter och kontakt, ett egentligt medborgarhus.

17.6 Ekonomiska uppgifter

Enligt den slutliga kostnadsredovisningen för Porthälla, som är dagtecknad i oktober 1970, uppgår investeringskostnaderna, inklusive tomtmark, till följande:

	kronor
Skola och bibliotek	17 044 300
Idrottshall	5 472 700
Panncentral	575 000
Summa kronor	23 092 000

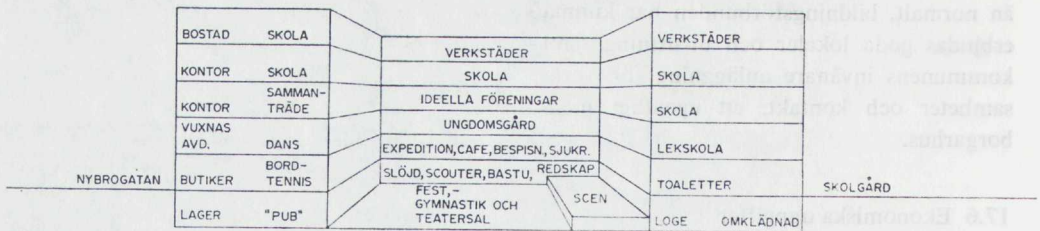
Dessa kostnader har finansierats med följande medel:

	kronor
Lån	12 022 000
Skattemedel	9 370 000
Statsbidrag	1 700 000
Summa kronor	23 092 000

Anläggningens lokaler administreras till största delen av skolstyrelsen men idrotts-hallen administreras av fritidsnämnden och bibliotekets verksamhet av kulturnämnden.

Årligen fastställer de berörda kommunala nämnderna vilka belopp som skall erläggas för lokalhyror dem emellan, för uppvärmning och städning m. m.

Som exempel på kostnader för utnyttjande av Porthällas tjänster kan anges att äta lunch kostar 2: 90 kr för dem utom skolans elever som har tillstånd att äta i Porthälla. Tillträde för allmänheten till motionscentral och bastu kostar 10: -/år eller 1: -/gång, kostnaden för att hyra lokal för föreningsmöte e. d. är 4: -/gång och att hyra stora hallen i idrottsanläggningen för idrottsarrangemang med entréavgift kostar 100: - för 4 timmar.



Judiska Centret. Sektion och perspektiv genom anläggningen.

18.1 Allmänt

I en äldre byggnad i Stockholms centrum har efter ombyggnad inrymts ett »aktivitetshus» för den mosaiska församlingen i staden. Anläggningen innehåller skola, umgänges- och hobbylokaler, kontorsrum m. m.

18.2 Tidsuppgifter

Huset byggdes 1904, ombyggnaden skedde 1962 och anläggningen invigdes i sitt nuvarande skick 1963.

18.3 Ansvariga

Ägare och byggherre är Judaica-Stiftelsen. Arkitekter för ombyggnaden var 2 arkitekter AB genom Stig von Huth och Judith Turner, arkitekter SAR, Lidingö. Entreprenör för ombyggnadsarbetet var AB Bygg-Wiklund, Stockholm.

18.4 Organisatoriska uppgifter

År 1960 inköpte Judaica-Stiftelsen fastigheten Nybrogatan 19 i Stockholm. Huset byggdes år 1904 och har sedan dess inrymt bl. a. Sofi Almqvists Samskola.

Initiativet till köpet av fastigheten togs av ideella grupper med anknytning till mosaiska församlingen och skedde med stöd från kommunen, staten och en rad organisationer och enskilda personer.

Avsikten var att omforma huset till ett centrum för en rad aktiviteter, avsett för alla åldrar. Anläggningen utnyttjas nu för bl. a. lekskola, låg- och mellanstadieskola, vuxenutbildning, kursverksamhet, motion

och sport, umgänge i olika former.

I källarvåningen inryms gymnastik- och festsal med tillhörande foajé m. m., vidare bastu, hobby- och slöjdlokaler och »pub».

Bottenvåningen rymmer expedition, kök, matsal, bibliotek, gudstjänstrum, kafé m. m.

Våningen 1 trappa rymmer lekskola och ungdomsgård och våningarna 2 och 3 trappor rymmer kontors- och skollokaler medan våning 4 trappor innehåller uthyrningslokaler.

I anläggningen är fem personer heltidsanställda, nämligen en föreståndare, en bitr. föreståndare, en husmor, en vaktmästare och ett skrivbiträde. Därtill kommer lärare i lekskola och skola samt viss deltidsanställd personal, bl. a. i cafeteria, för kursverksamhet etc.

Visst dubbelutnyttjande av lokalerna förekommer så att t. ex. gymnastiksalen används även för teaterföreställningar, fester m. m. Kaféet används för skolluncher, gudstjänster, utställningar, föreläsningar och föreringsmöten. Skolan används även av Stockholms stads vuxenutbildning.

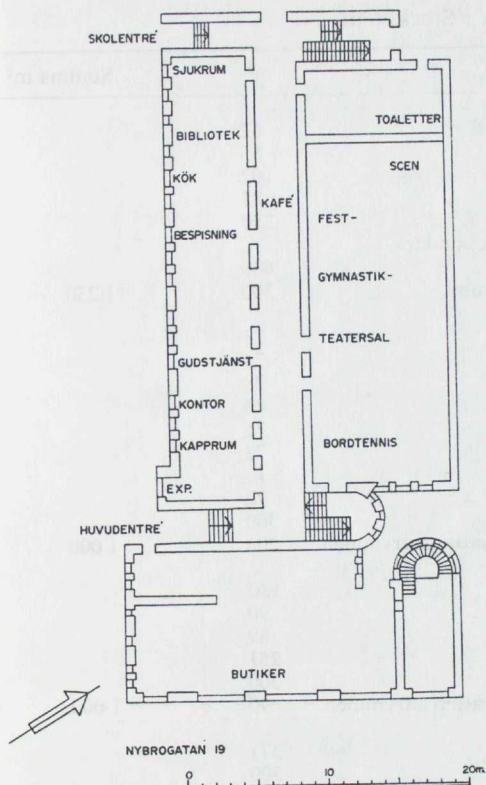
Centret utnyttjas i genomsnitt av ca 1 000 personer per vecka.

Anläggningen är tillgänglig för allmänheten och öppen mellan kl. 9.00 och 21.00.

18.5 Tekniska uppgifter

Anläggningen består av en tidigare kontorshusdel mot Nybrogatan och en skolhusdel mot gården.

Anläggningens lokalprogram framgår av sammanställning på sidan 88.



Judiska Centret. Plan över bottenvåningen.

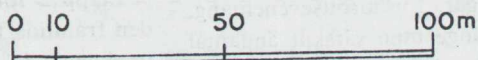
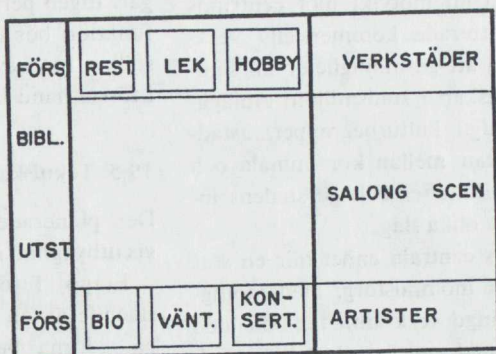
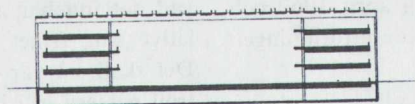
18.6 Ekonomiska uppgifter

Kostnaden för inköp av tomt och byggnad år 1960 var 2,5 milj. kronor. Kostnaden för den år 1962 genomförda ombyggnaden var 1,6 milj. kronor. Dessa utgifter har finansierats med bidrag från stat och kommun, bidrag från organisationer och enskilda personer och med lån från Mosaiska församlingen.

Driftkostnaderna för den egentliga aktivitetsdelen (exklusive skoldelen) var för år 1969 ca 386 000 kr. varav bl. a. löner till anställda var ca 159 000 kr., hyreskostnader 135 000 kr.

Sammanställning av lokalytor i Judiska Centret i Stockholm.

	Lokal	m ²	Summa m ²
Källarvåning	foajé	62	
	»pub»	55	
	slöjd	102	
	omkl. loge	81	
	gymnastik och scen	250	
	butikslager, bokförråd, sekundära utrymmen	400	
	kommunikationer, pannrum	300	1 250
Bottenvåning	foajé, expedition	73	
	kafé	74	
	kontor, bibliotek	28	
	bordtennis	84	
	servering	75	
	kök	73	
	sjukrum	18	
	stortoaletter	72	
	butiker,	300	
	sekundär- och kommunikationsutrymmen	203	1 000
Våning 1 tr.	ungdomsgård	180	
	sällskapsrum	90	
	dans	89	
	lekskola	251	
	vuxnas avd.	300	
	sekundär- och kommunikationsutrymmen	90	1 000
Våning 2 tr.	föreningslokaler	371	
	kontor	300	
	grundskola	173	
	styrelserum	60	
	sekundär- och kommunikationsutrymmen	96	1 000
Våning 3 tr.	grundskola	600	
	kontor	300	
	sekundär- och kommunikationsutrymmen	100	1 000
Våning 4 tr.	verkstäder	330	
	skola	200	
	vaktmästarbostad	90	
	övr. sekundär- och kommunikationsutrymmen	380	1 000
			6 250



Kulturhus i Umeå. Plan och sektion.

Etapp 1: allmän del.

Etapp 2: bibliotek m. m.

Etapp 3: teater.

19.1 Allmänt

I centralt läge i Umeå planeras att uppföra ett gemenskapscentrum för en rad aktiviteter och servicefunktioner. Anläggningen kan utbyggas i etapper och skall vara mycket flexibelt utformad för att på kort och lång sikt kunna anpassas till uppkommande krav på förändringar.

19.2 Tidsuppgifter

En kommitté med uppgift att utreda verksamhetsfrågor i det aktuella kvarteret tillsattes av Umeå stadsfullmäktige i juni 1968.

Ett första skissförslag presenterades i februari 1969.

I januari 1970 tog stadsfullmäktige principbeslut om att gemenskapsanläggningen skall byggas utan att ange tidpunkten för detta.

19.3 Ansvariga

Huvudman för utredningsverksamheten är Umeå stads kulturnämnd.

Arkitekt är Jan Thurffjell arkitektkontor AB, Umeå.

19.4 Organisatoriska uppgifter

Den tomt i centrala delen av Umeå stad som heter kv. Idun avsågs i stadsplanen bebyggas med teater. Senare har planerna ändrats. Vid stadsfullmäktiges sammanträde i juni 1968 tillsattes en kommitté, kulturhuskommittén, med syfte att utreda frågan om verksamhetsformer i ett planerad bebyggnad av kvarteret. Kommittén var parlamentariskt sammansatt.

För att utreda umeåbornas önskemål rörande kommunal service i det planerade kulturhuset genomfördes en intervjuundersök-

ning av sociologiska institutionen vid Umeå universitet.

Resultatet presenterades i april 1969 och har delvis legat till grund för utformningen av anläggningen.

I det aktuella förslaget till gemenskapscentrum eller kulturhus har tanken varit att åstadkomma en motvikt mot centrumets i övrigt koncentrerade kommersiella verksamheter genom att ge möjligheter till samvaro och gemenskap i stadsmiljön. Anläggningen skall vidga kulturbegreppet, åstadkomma samverkan mellan kommunala och andra kulturinstitutioner och ge stadens invånare service av olika slag.

Anläggningens centrala enhet blir en stor inbyggd hall, ett inomhustorg, med möjligheter till en mängd verksamheter och med direkt kontakt med angränsade lokaler och verksamheter.

Centralhallen skall kunna utnyttjas för stora utställningar, för teater- och andra publikföreställningar, för idrottsevenemang, för allmänt umgänge utan särskilt ändamål samt som väntplats för bussar, taxi, flyg etc.

I anslutning till hallen skall finnas lokaler för hobbyverksamheter, kursverksamhet, motion, bad, försäljning, förtäring och service av typ barnparker och lekplats, skötrum, telefoner m. m. Om tillfälliga aktiviteter kräver stort utrymme skall hallen kunna tas helt eller delvis i anspråk.

Kulturhuskommittén anser att kulturhuset skall ledas av kulturnämnden, och att stadens kultursekreterare skall vara ansvarig och verkställande tjänsteman. Programverksamheten i anläggningen skall ledas av ett programråd på tre personer, kultursekreteraren, en konstnärlig ledare samt chefsvaktmästaren.

Den personal som kommer att vara verksam och anställd i anläggningen i den första etappen är (utöver redan befintlig personal under kulturnämnden):

- 1 konstnärlig ledare
- 1 förman
- 4 vaktmästare
- 2 kontorister
- 1 hobbyverkstadsföreståndare
- 2 föreståndare för barnavdelningen.

Kommittén vill principiellt se kulturhusets entréhall som ett övertäckt torg med vad det innebär av lättillgänglighet och relativt stor frihet från ordningsföreskrifter. Det skall stå var och en fritt att utan kontroll passera in i huset och delta i pågående aktivitet eller passivt ta del av vad som pågår. Ingen personal med enbart övervakande funktion bör enligt kulturhuskommittén anställas, utan eventuella ordningsproblem bör i första hand kunna lösas av husets personal.

19.5 Tekniska uppgifter

Den planerade anläggningen medger etappvis utbyggnad och flexibelt utnyttjande.

Etapp 1 omfattar en allmän del bestående av en stor hall ca 45×58 m, som på sidorna begränsas av två fyrvåningsbyggnader vilka rymmer de olika speciallokalerna. Hallen utrustas med flyttbara läktarsektioner.

Etapp 2 förutsätts bestå av en teater för den framtida fasta länsteatern i Umeå. Dess uppbyggnad är lika som etapp 1 men hallen motsvaras här av teatersalong och scenhus.

Etapp 3 avses inrymma bibliotek, utställningshall och försäljningslokaler i en smal byggnad intill etapp 1.

Under varje etappbyggnad förläggs en våning med förrådsutrymmen.

För närvarande arbetas på en vidareutveckling av etappindelningen på grund av nya förutsättningar bl. a. för vissa kommunikationer.

Lokalytor vid fullt utbyggd anläggning framgår av nedanstående sammanställning:

Lokal	m ² ca
Inomhustorg	3 000
Teaterlokal m. m.	4 100
Konsertsal m. m.	400
Biograf	200
Utställningsutrymmen	300
Förtäring	500
Försäljning	800
Kursverksamhet	2 000
Motionslokaler	500
Central administration	400
Diverse	500
Summa m ²	ca 12 700

19.6 Ekonomiska uppgifter

En preliminär kostnadsbedömning har gjorts för byggande av etapp 1. Därvid beräknas byggnadskostnaden till 12 000 000 kr. Kapitalkostnaden uppgår uppskattningsvis per år till 1 084 000 kr. varav ränta 720 000 kr. och amortering 364 000 kr.

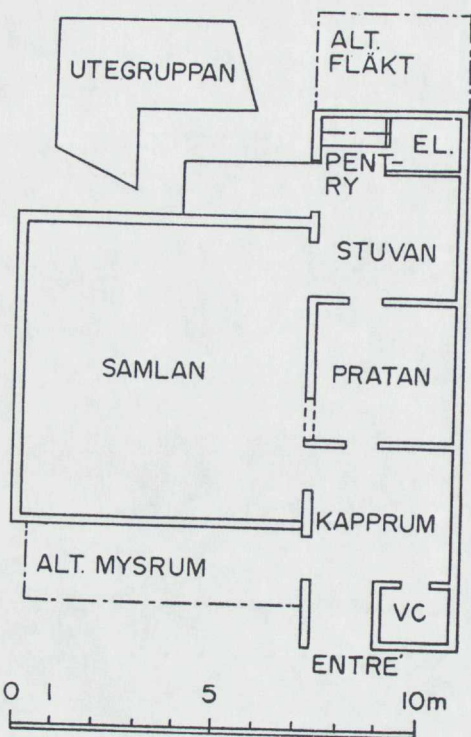
Driftkostnaderna är enligt kulturhuskommittén svåra att uppskatta för en okonventionell byggnad av detta slag. Det finns enligt kommitténs uppfattning anledning att anta att driftkostnaderna blir avsevärt lägre än föreliggande preliminära beräkningar. Dessa anger driftkostnaderna till 763 000 kr. per år varav bl. a. städning utgör 300 000 kr., värmekostnaden 250 000 kr., underhåll 72 000 kr., elektricitet 40 000 kr.

Den ovan nämnda i anläggningen anställda och verksamma personalen beräknas kosta ca 413 000 kr. per år.

Totala årskostnaden för etapp 1 blir således:

	kronor
Kapitalkostnad	1 084 000
Driftkostnad	763 000
Personalkostnad	413 000
Summa kronor	2 260 000

Huvudman för arbetet med »Samlan» är MUS -65. Idégivare och initiativtagare till Samlan är arkitekt SAR Rolf Berg och fil. lic. Sven Björklund.



Plan över »Samlan».

20.1 Allmänt

»Samlan» är en mindre byggnad, avsedd för en rad olika verksamheter såsom utbildning, grupparbeten och samvaro. Anläggningen har hög teknisk utrustning och är flexibelt utformad. Samlan avses användas som fristående byggnad eller kopplad till befintliga anläggningar såsom skolor, fritidslokaler m. m. Samlan kan även användas för komplettering av äldre bostadsbyggelse och äldre stadsdelar.

20.2 Tidsuppgifter

Idéarbetet med utformning av »Samlan» påbörjades våren 1967. I juni 1969 beviljade Kungl. Maj:t (utbildningsdepartementet) 1965 års musei- och utställningsakkunniga (MUS -65) ett anslag för projektering och vidareutveckling av »Samlan». Uppförande av ett provhus planeras hösten 1970.

20.4 Organisatoriska uppgifter

Projektet »Samlan» bygger på erfarenheter från folkbildning, från undervisning och umgänge, från fritidsarbete och självverksamhet samt erfarenheter från experiment i studiokyrkan i Sigtuna.

»Samlan» är tänkt som en mindre anläggning, möjlig att uppföras och användas som separat fungerande enhet eller i anslutning till befintliga anläggningar såsom skolor, industrier eller allmänna samlingslokaler. Den kan uppföras i glesbygd eller som komplement i befintlig bostadsmiljö.

»Samlans» program har tre huvudpunkter.

Den skall stimulera människor till *delaktighet*, den skall vara så *flexibel* som möjligt och den skall brukas som en *vardagsvara*.

Med *delaktighet* menas att de som träffas i »Samlan» skall kunna samtala med vardagsröst. Alla skall kunna se varandra, därav rummets mått, form och ljus och alla skall ha tillgång till sådana hjälpmedel som förr var förbehållna lärarna: tavlor, block, flanellograf, projektdukar etc.

För att en grupp skall fungera väl får den inte vara för stor. 2–25 personer är ett lämpligt antal, men upp till 40 människor kan samlas i detta rum utan att god kontakt förloras. Allt detta kräver att rummet skall vara flexibelt. Det skall kunna rymma en mängd såväl gamla som nya aktiviteter för alla åldrar. Det medför att rummets inredning skall kunna bytas ut och rummet lätt kunna möbleras om. Till »Samlan» hör därför bland annat ett stort möbelförråd, »Stuvan». Men »Samlan» är inte tänkt för bara konsumtion utan även produktion varför rummet kompletteras med ett kontrollrum, »Pratan», som även blir förberedelserum och grupprum. En lokal med så intensiv

verksamhet som denna förväntas rymma, förslits kraftigt. Därför är allt standardiserat och utbytbar - väggelement, inredning och utrustning.

»Samlan» har successivt utvecklats och idén presenterades år 1968.

I samband med att medel beviljades MUS -65 för projektering av ett provhus enligt »Samlan»-principen och för vidare utveckling av projektet angavs även ett antal remissorgan som skulle höras i anslutning till detta arbete. En sådan remiss har utsänts och åter inkommit och resultatet har senare inarbetats i projektets utformning. Den successiva utformningen av projektet utförs av initiativtagarna i direkt samarbete med MUS -65. Avsikten är att till en början projektera ett provhus.

Förhandlingar om lämplig tomt för uppförande av ett provhus pågår hösten 1970. Sannolikt kommer den första »Samlan» att uppföras i anslutning till någon gymnasieskola i Stockholm.

Den första »Samlan» skall utprovas i färdigt skick under minst ett års tid. Därefter skall definitiva ritningar för serietillverkning upprättas.

En möjlighet som diskuterats är att bilda ett halvstatligt bolag för att exploatera »Samlan».

Då det gäller administrationen av varje enskild »Samla» är avsikten att den skall administreras av en styrelse på 9 personer, intressenter i »Samlan». Var och en av dessa har personligt ansvar för »Samlans» drift var nionde vecka. Styrelsen skall bestå av 3 personer från »Samlans» huvudman, 3 från dess största hyresgäst samt 3 från den ej organiserade allmänheten där en skall vara under 18 år och en över 67 år.

20.5 Tekniska uppgifter

»Samlan»-projektet omfattar följande enheter:

»Samlan»	ca 7,2 × 7,2 eller 8,4 × 8,4 m, höjd 4,5 m.
»Pratan»	ca 3,8 × 3,8 m, höjd 2,7 m.

»Stuvan»	ca 3,8 × 4,4 m, höjd 2,7 m.
Kapprum, toaletter m. m.	5,0 × 3,8 m, höjd 2,7 m.
Galleri (tilläggsrum)	7,2 × (1,7 - 3,6) m.
»Utegrupp»	ca 6 × 8 m.

»Samlan» har dimensionerats för att kunna rymma en rad olika aktiviteter såsom diskussioner och sammanträden, kurs- och hobbyverksamhet, undervisning, utställningar, dans och samvaro, andakt. »Samlan» har dubbel takhöjd för att få god akustik, projektytor ovanför deltagarnas huvuden och god ventilation. Den har kvadratisk form för att underlätta grupperingar m. m. »Samlan» har endast takljus, detta för att få alla väggar som arbetsväggar med tavlor, flanellografer etc. På önskad plats kan utblicksfönster placeras. »Samlan» har hög teknisk utrustning i form av småbildsprojektorer, bandspelare, TV-kamera och TV-mottagare, skivspelare, radio samt mikrofoner m. m.

»Pratan» är kontrollrum och maskinrum till »Samlan» men också en intim samtalslokal för 6-7 personer med möjlighet till TV-inspelningar.

»Stuvan» är mot »Samlan» öppet stuvnings-, pentry- och förrådsutrymme. Här rymms samtliga stolar och bord som kan behövas för »Samlan». Den kan också användas som loge vid teaterföreställningar etc. I »Samlan» står 10 bänkar längs väggarna. De utgör sittplatser och kan byggas till podium, arena eller lave.

I vinkeln mellan »Samlan» och de lägre lokalerna åstadkommes utomhus »Utegruppen», en liten teater, eller föreläsningsplats med gradänger och möjligheter till el-värme och audiovisuell utrustning.

20.6 Ekonomiska uppgifter

Det första experimentexemplaret av »Samlan»-projektet är kostnadsberäknat till totalt ca 295 000 kr. Därav utgör kostnaden för byggnaden med enkel grund med plintar ca 150 000 kr., värme- och ventilationsdel ca 75 000 kr., stark- och svagströmsinstal-

lationer ca 30 000 kr., armaturer ca 5 000 kr., möbler ca 10 000 kr. och utrustning 25 000 kr. Därtill beräknas ca 30 000 kr. för att under provtiden kunna utföra tekniska och andra förändringar som resultat av försöken. I serieproduktion har kostnaden för »Samlan» beräknats till 220 000–250 000 kr. färdig och utrustad.

Summary

The Project Study

1. Background to the study

The Service Committee was set up by the Minister of the Interior following a decision of the Cabinet on 14th April, 1967. In the autumn of 1968 the Committee initiated four studies designed to provide a basis for its work and for the proposals it was to draw up. One of these studies is known as the Project Study. The results of this study are now available and have been used as a basis for some of the proposals submitted by the Committee in its report, "Resident Service 2 (SOU 1970: 68) of November 1970. This report deals primarily with the goals of resident service. The report also takes up, in the light of the general background provided by the section on objectives for the Committee's work as a whole, two associated issues—namely, the financing of premises for service amenities and Government measures for the promotion of development projects in the field of service.

A number of the proposals put forward by the Committee in "Resident Service 2", were instigated in part by the results of the Project Study. These results will also be taken into account in the future work of the Committee, in particular in conjunction with organizational issues and issues relating to physical planning.

2. Aim of the study and its structure

The aim of the study was threefold:

2.1 To study the planning process

The planning of a housing area or service amenities is a complicated process based on approved plans of various types and involves a large number of national and local bodies, developers, consumers and other interested parties. Provision of a wider range of resident service largely depends on co-ordination of the resources available at the time of planning and actual expansion.

Certain amenities are now planned with far-reaching integration of different activities and local groups. Integration on this level requires changes in the planning and decision-making processes and these issues have been accorded special study in a number of the projects described.

2.2 To study special amenities

A further aim was to study planned or existing amenities which exhibit solutions of particular interest from the point of view of service, the form of the completed amenities being here of greater interest than the way in which they have come into being. Such amenities when presented for a broad section of the general public can provide a

basis for discussion on and development of the actual form of resident service amenities. This was the reason why some completed or almost completed amenities for resident service were examined in the course of the Project Study.

2.3 To disseminate information

In discussing the development of successful solutions in, for example, the service field, the Committee has established that considerable improvements in the provision of service facilities can be effected even within the present limits set by resources available by means of careful planning of integrated service amenities. A third aim of the Project Study was to spread information on successful solutions or examples observed by the Committee in its study of service issues to politicians, consumers and developers. Comparison of the projects is facilitated by the application of a homogeneous principle in their documentation.

3. Structure and sampling

The Project Study comprises a series of case studies; i.e. studies of a number of individual cases. It does not claim to constitute a comprehensive review of all types of amenities in existence or to cover a representative cross-section of projects. No systematic scrutiny of current projects was undertaken. On the contrary, the projects dealt with are those which have been brought to the attention of the Committee in various ways. The projects chosen are primarily those involving unusual planning and inception processes and those representing solutions of particular interest from the point of view of service.

The sample is for reasons of economy and study techniques limited to amenities in Sweden, despite the fact that the Committee is aware that successful or interesting solutions have been achieved both in the other Nordic countries and further afield.

It would certainly have been possible to find other projects of interest in addition to

those dealt with in the study. Furthermore, it should be pointed out that selection of the projects has taken place without taking a stand as to the quality of the individual projects or to other aspects of the material. Moreover, the Committee cannot be held responsible for the completeness or accuracy of the details given.

Work on the Project Study began in the spring of 1969, at which point the Committee had assembled some 10 projects which it felt to be worthy of study. Collection of material for this phase took place during the summer of 1969. Later projects were added which the Committee considered suitable for inclusion in the study which now comprises 20 accounts of projects undertaken. The collection of material took place in a number of stages throughout 1970 and was completed in November of that year.

The material was assembled with the aid of literature, visits and interviews with persons involved and correspondence.

The projects were studied from the three main angles chosen by the Committee for its work; i.e. administration, planning and economics. Special attention has also been devoted to the social aspects of the projects and to aspects of time and co-ordination.

4. The projects studied

A short review of the projects included in the study follows comprising a brief orientational description of the nature of each project with reference to the more detailed account of it, and a summary of those aspects of special interest in the individual projects. The organizational aspect refers here to the planning process, questions of leadership etc., while the technical aspect refers to local programmes and solutions of particular interest, gains achieved by integration etc. The economic aspect refers to particularly interesting details of financing etc., while the remainder refers to social and other aspects to which special attention has been devoted in the various projects.

Service amenities in residential areas

1. Service centre in Lövgärdet, Gothenburg

Lövgärdet is a district forming part of the large, expanding area of Angered which lies to the east of the centre of Gothenburg. The project is one of the first to be planned with extensive integration of premises and activities in the centre constructed to serve the surrounding residential development (see p. 18).

2. Service centre in Norrliden, Kalmar

A residential area with good resident service is now being planned to the north of Kalmar city centre. The area is under gradual development and residents have been given the opportunity of participating in the design of the local centre. An integrated school complex of an experimental nature is being planned (see p. 23).

3. Residential area of Hertsön, Luleå

A residential area is being planned east of the centre of Luleå which will be the main area of expansion in the vicinity of the city during the next few years. Co-ordination of living accommodation and service facilities will take place here with the aid of a special form of contracting procedure (see p. 27).

4. Service amenities at Järvafältet in Sollentuna

The former military training grounds on Järvafältet north of Stockholm are the site for extensive housing construction projects planned by five local authorities. A network of integrated service amenities with the junior and intermediate sections of the school as the point of departure complemented by day care centres for child supervision, recreational premises and so on is planned for the part of the area situated within the boundaries of the urban district of Sollentuna (see p. 30).

5. Service centre at Brickebacken, Örebro

Brickebacken is the latest in a series of residential areas springing up around Örebro and comprises a stage by stage grouped development of low-rise blocks of flats. The local centre will take the form of integrated amenities centering round the school with which various other premises and activities have been co-ordinated (see p. 35).

6. Service centre at Brandbergen, Österhaninge

A school catering for the intermediate and senior age groups (up to 15 years) forms part of the integrated centre amenities at Brandbergen. Commercial and cultural premises are attached to the school complex which are practically without exception accessible from a covered piazza. A service bureau for residents has been open at the centre since the autumn of 1970 (see p. 39).

7. Service centre at Körfältet, Östersund

An integrated service complex is being planned at Körfältet's centre and will when complete include shops, social service facilities, service flats and a motel. In this way it is possible to co-ordinate certain functions such as restaurant and cafeteria, reception service and night duty service for residents of service flats (see p. 43).

8. Buildings for local service produced by the Co-operative Building Organization of the Swedish Trade Unions (Svenska Riksbyggen)

Small, mass-produced buildings designed for various purposes, for example as complements to actual residential accommodation, are produced by a number of building contracting companies. Svenska Riksbyggen is one of those producing this type of standardized building as part of its industrialized series. A number of them have already been erected, others are being planned and development work is in progress (see p. 47).

Service blocks etc.

9. Block of service flats in Lund

A block of service flats is planned for a site west of the city centre. This will offer good service facilities and will constitute a local centre for the western district of the city. All service premises will be situated along a covered pedestrian way (see p. 50).

10. Block of service flats in Sollentuna centre.

A centre containing administrative, cultural and commercial premises plus living accommodation, partly in a block of service flats is to be constructed alongside Sollentuna station on the main northward-bound railway line. The service block will be the largest of its kind in the country and will in addition to containing special flats for various categories of the population offer extensive service facilities (see p. 54).

11. Service amenities on a city block (Fältöversten) in Stockholm

A complex comprising both residential accommodation and service amenities is to be constructed at Karlaplan in the Östermalm district of Stockholm. This complex will contain not only commercial but also social and cultural facilities and will be open both to residents of the block and other persons living in the area. The design of this project is the result of a competition among contractors organized by the City of Stockholm (see p. 59).

12. Handicap centre at Hov Västregård, Växjö

The Fokus Trust has constructed in collaboration with the town of Växjö and Kronoberg County Council a centre for persons with serious physical handicaps. This centre, which houses flats, common premises and a rehabilitation department, is occupied mainly by young persons, and even by per-

sons not suffering from handicaps (see p. 64).

Renewal and improvement of older districts

13. Civic centre in Gamlestaden, Gothenburg

A civic centre has been constructed in the Gamlestaden district of Gothenburg as a complement to the housing in this sadly run-down residential area. The centre contains a number of social institutions, library, cinema, public baths, overnight accommodation etc. and has been in use for approximately 10 years (see p. 70).

14. The Östergård block in Malmö

The two city blocks of Östergård and Österhus in Malmö have been the subjects of intensive studies by various local and national bodies in connection with the radical improvements recently carried out there. Small flats have been combined to form larger and an improvement in the technical standard of both the housing and the external environment has taken place (see p. 74).

Special service amenities

15. Service centre at Horndal

A new school has been constructed at Horndal, a community situated to the north of Avesta, in which are incorporated recreational premises and public baths. The complex thus constitutes a combined educational and recreational centre for the populations of Horndal and By which have a total of some 4100 inhabitants (see p. 78).

16. Lindänge School in Malmö

Lindänge School forms the core of an integrated centre housing in addition to the teaching premises, a day care centre for child supervision, gymnastics and athletics facilities, assembly premises, premises for young people and a dental clinic. All the

premises are reached from a covered piazza which is also designed for physical training and other space-consuming activities (see p. 81).

17. Porthälla in Partille

Porthälla School forms the core of a service complex known as Porthälla and containing a combined public and school library, assembly premises, teaching premises and gymnasium. This is one of the first integrated centres to be constructed in Sweden and receives intensive use. It was opened in 1964 (see p. 83).

18. The Jewish Centre, Stockholm

An old school in the centre of Stockholm after conversion and renovation is now a centre for different activities and age groups in the Stockholm Jewish community. It contains a kindergarten school, school facil-

ities for the age groups 7—12 years, premise for gymnastics and physical training, study rooms, and offices etc. (see p. 86).

19. Cultural centre in Umeå

The Umeå City Council has passed a preliminary resolution providing for the construction of a thoroughly integrated centre for recreational facilities and cultural activities on a site in the centre of the town which was earlier reserved as the site for a city theatre. The centre will be designed along the same lines as similar centres in Holland and elsewhere. It will be highly flexible in its use potential and will be constructed in stages (see p. 89).

20. The "Samlan" Project

"Samlan" is a small, mass-produced structure more or less cubic in shape having a high standard in technical equipment and

List of projects dealt with in the study and particularly interesting aspects of these.

	Of particular interest			
	Organi- zational aspect	Technical aspect	Economic aspect	Other aspects
<i>Service amenities in housing areas</i>				
1. Service centre at Lövgärdet, Gothenburg	●	●		
2. Service centre at Norrliden, Kalmar	●			●
3. Hertsön residential area, Luleå	●			
4. Service amenities at Järvafältet, Sollentuna	●		●	
5. Service centre at Brickebacken, Örebro	●	●		
6. Service centre at Brandbergen, Österhaninge	●	●		
7. Service centre at Körfältet, Östersund	●			
8. Local service centres produced by Svenska Riksbyggen	●	●		
<i>Service blocks etc.</i>				
9. Service block in Lund		●		●
10. Service block in Sollentuna centre	●		●	
11. Service amenities in the Fältöversten Block, Stockholm		●	●	
12. Handicap centre at Hov Västregård, Växjö	●			●
<i>Renewal and improvement of older housing developments</i>				
13. Civic centre in Gamlestaden, Gothenburg	●			●
14. The Östergård Block in Malmö		●	●	●
<i>Special service amenities</i>				
15. Service centre at Horndal	●		●	
16. Lindänge School, Malmö	●			●
17. Porthälla in Partille	●		●	
18. The Jewish Centre in Stockholm		●		
19. Cultural centre in Umeå	●	●		
20. The "Samlan" Project		●	●	

great flexibility in use. It may be used alone as premises for meetings and exhibitions or as a complement to older schools and housing areas in the form of common premises. The erection of some examples is planned as an experiment (see p. 92).

5. Results

The Project Study constitutes a collection of facts. Evaluation of the results and comments on the various conceivable solutions will take place in conjunction with the Committee's work on organizational and planning issues.

Collection of material for the study was time-consuming and difficult due to a number of factors, the principal one of these probably being that several of the projects studied were still at such an early stage of development that no decisions had yet been made. It was thus difficult to specify programmes, details of design and so on. This is in particular valid in the case of the economic details. In many cases no economic estimates or calculations exist and even if cost estimates have been made for certain projects, both clients and designers are unwilling to make these available, partly on account of their uncertain nature.

The Service Committee has with the aid of the projects studied been able to establish that the provision of service can be considerably improved within the limits of current resources by means of careful planning of integrated projects. Savings can be made in the form of a reduction in the total cost of amenities in that premises can serve a double purpose or be given a flexible layout, while at the same time gains can be made in the form of more or less all-round and better functioning service facilities.

The point of departure for several projects of this type is a school. According to the curriculum for the 9-year compulsory comprehensive school, a school is to constitute a centre for education, recreation and cultural activity in a residential area. This aim can be realized if school premises are planned and used in an efficient and practi-

cal manner.

The study also showed that minor additions to a school's premises can result in a considerable increase in their usefulness. The same applies with regard to the staff of a school. Certain minor redistributions of school staff can lead to more rational solutions to different functions; e.g. health service, meals etc.

The study further revealed new and interesting forms of collaboration in planning, construction and running of centres in residential areas. The forms which have been tried out have frequently been judged to have development potential by those involved. In larger municipalities, however, with extensive municipal administration, collaboration may prove to be complicated. The study indicates how difficulties of this nature can be removed.

To sum up, it should be pointed out that the Project Study should be solely regarded as an incomplete collection of examples of projects which may be of interest from the point of view of services.

The study touches upon subjects on which a great deal more research and development work needs to be done than has been the case to date. It was not possible to accord more than passing attention to some of the problems which may arise in the course of the planning, construction and running of amenities for resident service. Further studies will be necessary for more detailed examination of the problems touched upon here, not only the administrative but also the technical, economic and social aspects.



Allmänna Förlaget

ALLF 238 71 026
Wiking Lito 71.39